

Β.Β.Δ.Δ.Κ.

**ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ
ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.**

Μετέχουσες Σπουδάστριες

Ντζελβέ Βασιλική

Τσίτση Ελισάβετ

Υπεύθυνη Εκπαιδευτικός

Γεωργίου Κωνσταντίνα

Πτυχιακή για τη λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα, Μάρτιος 1999

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2596
----------------------	------

Η τριμελής επιτροπή για την έγκριση της Πτυχιακής

Υπογραφή

Υπογραφή

A. Γαλαξίας

Υπογραφή

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	III
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	IV
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	VI
ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ	VIII
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I	1
ΤΟ ΘΕΜΑ	1
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II	6
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	6
<i>Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ</i>	6
<i>ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ</i>	7
<i>ΣΤΗΝ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ</i>	8
<i>ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ</i>	9
<i>ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ</i>	10
<i>ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ</i>	10
<i>ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ</i>	12
<i>ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ, ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ</i>	14
<i>ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ</i>	15
<i>ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ</i>	17
<i>Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ</i>	18
<i>ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΚΟΣ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΣ</i>	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ III	22
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	22
ΑΝΑΓΚΗ	24
ΔΙΚΑΙΩΜΑ	26
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV	30
ΤΟΜΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	30
<i>ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ (γενικά)</i>	31
<i>ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΗ.ΚΥ.Ο.</i>	32
<i>ΒΑΣΙΚΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ</i>	32
<i>ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ</i>	33
<i>ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ</i>	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V	37
Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ	37
ΜΟΡΦΕΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	37
ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	38
ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	38
ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ	39
ΑΞΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI	42

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ _____	42
1. ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ _____	42
2. ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΙΔΡΥΜΑΤΑ _____	44
3. ΑΣΤΙΚΕΣ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ _____	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII _____	47
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ _____	47
<i>ΑΡΣΙΣ (Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων)</i> _____	47
ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ _____	51
ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ _____	55
ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ _____	58
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ _____	62
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ _____	66
ΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ _____	70
ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ _____	72
ΣΩΣΤΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ _____	75
CARITAS _____	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII _____	81
ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Κ.Α. ΣΤΙΣ ΜΗ.ΚΥ.Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ _____	81
ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ _____	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ _____	84
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ _____	84
1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ _____	84
2. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ _____	85
Α. ΔΕΙΓΜΑ _____	85
Β. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΛΑΙΣΙΟΥ _____	85
Γ. ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ _____	86
Δ. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ - ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ _____	87
3. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΝΟ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ _____	88
4. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ _____	89
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ _____	101
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ _____	101
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ _____	107

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Η εργασία αυτή έγινε στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας του τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του Τ.Ε.Ι. Πατρών για τη λήψη πτυχίου.

Αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε θερμά την καθηγήτριά μας κ. Κωνσταντίνα Γεωργίου χωρίς την συμβολή της οποίας δεν θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης. Επίσης όλους αυτούς, ειδικούς και μη, που δραστηριοποιούνται στο χώρο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων εθελοντικού χαρακτήρα για την διάθεση του πολύτιμου χρόνου τους και την κατάθεση της εμπειρίας τους.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειές μας και τους φίλους μας για την ηθική και οικονομική τους στήριξη.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Θεωρούμε απαραίτητο να παραθέσουμε αρχικά την αποσαφήνιση του όρου Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εθελοντικού χαρακτήρα και τους λόγους που μας οδήγησαν στην ορθή, ελπίζουμε, επιλογή του όρου αυτού.

Η αρχική προσέγγιση του βιβλιογραφικού υλικού και ακόμη περισσότερο η επαφή με τις οργανώσεις κατά την διάρκεια ενός προερευνητικού σταδίου, δημιούργησαν έντονο προβληματισμό ως προς την τελική διαμόρφωση του τίτλου της μελέτης μας.

Η αρχική σκέψη να προσδιορίσουμε τις οργανώσεις που μας ενδιέφεραν μόνο με το επίθετο «εθελοντικές», εγκαταλείφθηκε σύντομα καθώς διαπιστώσαμε ότι ανάμεσα στις οργανώσεις και ορισμένους ερευνητές υπάρχει ασυμφωνία (που κάποιες φορές φτάνει τα όρια της «διαμάχης») ως προς τον εννοιολογικό προσδιορισμό του όρου αυτού.

Συγκεκριμένα παρατηρήσαμε ότι υπάρχει μια πληθώρα διαφορετικών απόψεων για το πότε μια οργάνωση είναι εθελοντική. Κάποιες απόψεις υποστηρίζουν ότι για την υιοθέτηση του όρου «εθελοντική» αρκεί η παρουσία εθελοντών ανεξαρτήτου αριθμού. Άλλες αντιτίθεται σ' αυτό υποστηρίζοντας ότι μια οργάνωση είναι εθελοντική μόνο όταν οι εθελοντές είναι περισσότεροι από τους έμμισθους επαγγελματίες. Ενώ υπάρχουν και απόψεις, κατά τις οποίες, δεν νοείται μια οργάνωση να προσδιορίζεται ως εθελοντική αν η διοίκηση της δεν αποτελείται αποκλειστικά από εθελοντές.

Επιδιώκοντας λοιπόν την αποφυγή «ένθερμων» ενστάσεων και ουσιαστικών διαφωνιών, επιλέξαμε την υιοθέτηση ενός πιο περιγραφικού όρου.

Ο πλήρης προσδιορισμός του παραμένει δύσκολος καθώς στην πράξη, οι περισσότερες οργανώσεις αναπτύσσουν μικτές μορφές.

Τελειώνοντας θα θέλαμε να διευκρινήσουμε ότι κάθε «εθελοντική» οργάνωση είναι και μη κυβερνητική χωρίς όμως να ισχύει ότι κάθε μη κυβερνητική οργάνωση είναι και εθελοντική.

Ο όρος Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις είναι μετάφραση του αγγλικού όρου «Non Governmental Organizations» (NGO).

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Καθώς στην Ελλάδα η εθελοντική προσφορά μέσα από αναγνωρισμένους μη κυβερνητικούς φορείς είναι ένας νεοαναπτυσσόμενος τομέας κοινωνικών υπηρεσιών, θεωρήσαμε απαραίτητο να ξεκινήσουμε την μελέτη μας με μια ιστορική αναδρομή, που στηρίζεται σε δύο άξονες. Ο ένας άξονας είναι η σύντομη αναφορά στην κοινωνική πρόνοια από την γέννησή της μέχρι τη σημερινή διαμόρφωσή της.

Ο δεύτερος άξονας είναι η επισήμανση, σε κάθε ιστορική περίοδο, της εθελοντικής παρουσίας.

Στη συνέχεια ακολουθεί μια σύντομη αναφορά στους όρους ανάγκη, κοινωνικό πρόβλημα, δικαίωμα, καθώς θεωρούμε ότι είναι τα θεμέλια κάθε οικοδομήματος που επιχειρεί να στεγάσει την παροχή κοινωνικής πρόνοιας και φροντίδας.

Αναγνωρίζουμε, βέβαια, ότι οι παραπάνω όροι μπορούν και έχουν αποτελέσει ουσιαστικό αντικείμενο εκτεταμένων μελετών.

Ακολουθεί μια επιγραμματική αναφορά στους τομείς Κοινωνικών Υπηρεσιών που υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα.

Στη συνέχεια γίνεται μια σύντομη αναφορά στην θεωρητική προσέγγιση των ΜΗ.ΚΥ.Ο. γενικότερα καθώς και στους βασικούς ρόλους του εθελοντικού τομέα ως προς την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.

Επίσης επιχειρείται η εννοιολογική οριοθέτηση του όρου ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα.

Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για τον εθελοντισμό σήμερα, ακολουθεί ο ορισμός της εθελοντικής δράσης καθώς επίσης και οι μορφές εθελοντισμού. Επίσης, στο κεφάλαιο αυτό, αναφέρεται ο προσδιορισμός του όρου εθελοντής και γίνεται μια σύντομη αναφορά στην αξία του εθελοντισμού σήμερα.

Το επόμενο κεφάλαιο περιλαμβάνει το νομικό πλαίσιο που υπάρχει σήμερα στην Ελλάδα και ορίζει την δομή και τη λειτουργία των ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα.

Ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση δέκα (10) ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα, οι οποίες απασχολούν επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς.

Στην συνέχεια παραθέτουμε αναλυτικά τη μεθοδολογία της έρευνας, και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων και τέλος γενικά συμπεράσματα και προτάσεις.

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

Κ.Λ.	Κοινωνικός Λειτουργός
Κ.Υ.	Κοινωνική Υπηρεσία
Κ.Ε.	Κοινωνική Εργασία
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΜΗ.ΚΥ.Ο.	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
N.G.O.	Non Governmental Organijations
Ε.Ε.Σ.	Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
Ι.Κ.Ε.	Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας
Δ.Κ.Υ.	Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία
Γ.Χ.Σ.	Γιατροί Χωρίς Σύνορα
Γ.Τ.Κ.	Τιατροί του Κόσμου
Ι.Κ.Α.Θ.Β.	Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων
Σ.Τ.Π.	Σώστε τα παιδιά
Ε.Σ.Π.	Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
Χ.Ε.Ν.	Χριστιανική Ένωση Νεανίδων
Π.Α.Κ.Α.	Πρόγραμμα Αστικής Κοινοτικής Ανάπτυξης
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

*Το Θέμα
Σκοπός Μελέτης*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΤΟ ΘΕΜΑ

Τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο έρχεται στο προσκήνιο του κοινωνικού γίγνεσθαι ο ζωτικός ρόλος και γενικότερα η δράση και η ύπαρξη των οργανώσεων που παρουσιάζουν σημαντική εθελοντική δραστηριότητα.

Οι οργανώσεις αυτές δέχονται μια «επίθεση» φιλίας και υποστήριξης απ' όλο το φάσμα των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων (Ε.Ε. δημόσιοι φορείς Μ.Μ.Ε. κ.α.).

Η ξαφνική αυτή αλλαγή στάσης και αντιμετώπισης πολλών φορέων απέναντι στις οργανώσεις αυτές, σε συνδυασμό με την ολοένα και μεγαλύτερη ανάπτυξη του χώρου, σε ανθρώπινο δυναμικό και δράσεις έχουν οδηγήσει στο αποτέλεσμα οι οργανώσεις αυτές να αποτελούν σήμερα έναν σημαντικό τομέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Βέβαια η ελληνική πραγματικότητα παρουσιάζει μία αντίφαση ως προς τα προαναφερθέντα, καθώς μέχρι πρόσφατα οι οργανώσεις αυτές λειτουργούσαν άνευ θεσμικού πλαισίου, κάτι που ενισχύει την ανεξέλεγκτη δράση και δεν επιτρέπει τη χάραξη συγκεκριμένης και μακροπρόθεσμης πολιτικής.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών μας στα ΤΕΙ υπήρξε περιορισμένη δυνατότητα πληροφόρησης γύρω από την ύπαρξη και λειτουργία μη κρατικών οργανώσεων. Η προσέγγιση του εθελοντικού τομέα περιοριζόταν σε ελάχιστες μεμονωμένες περιπτώσεις (Ε.Ε.Σ., Χ.Ε.Ν. κλπ.) και όχι στο σύνολο του τομέα αυτού.

Η αρχική επιδίωξή μας για καταγραφή όλων των οργανώσεων του εθελοντικού - μη κερδοσκοπικού τομέα που λειτουργούν στην Ελλάδα, αντιμετώπισε σημαντικές δυσκολίες, καθώς κανένας φορέας

(Υπ. Εσωτερικών, Υπ. Υγείας και Πρόνοιας, Internet, οι ίδιες οι οργανώσεις) δεν διέθετε έναν ολοκληρωμένο κατάλογο.

Επίσης θεωρούμε απαραίτητο να τονίσουμε την αδυναμία της ελληνικής βιβλιογραφίας που αναφέρεται σε ΜΗ.ΚΥ.Ο. και ειδικότερα στο θεωρητικό υπόβαθρο αυτών.

Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις πηγές πληροφόρησης γενικά για τις ΜΗ.ΚΥ.Ο. αλλά και ειδικότερα γι' αυτές που δραστηριοποιούνται στον τομέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Η πρώτη πηγή είναι οι ίδιες οι οργανώσεις. Ένας σημαντικός αριθμός ανθρώπων που εργάζεται και δραστηριοποιείται σ' αυτούς τους φορείς έχει γράψει σημαντικά έργα, κυρίως, γύρω από την πρακτική εφαρμογή των προγραμμάτων που υλοποιούν οι οργανώσεις, τις σχέσεις τους με τους συμμετέχοντες στα προγράμματα και τους τοπικούς φορείς.

Είναι εμφανές, ότι ερευνητικές εργασίες αυτού του τύπου, περιορίζονται στον τρόπο με τον οποίο υλοποιούνται προγράμματα και αναπτύσσονται δράσεις, χωρίς σημαντικές αναφορές στο γενικότερο πλαίσιο ύπαρξης και ανάπτυξης των οργανώσεων και με ελάχιστες αναφορές στη θεωρητική διάταξη της λειτουργίας τους.

Η δεύτερη πηγή πληροφόρησης και έρευνας είναι οι κρατικοί φορείς. Οι αναλύσεις που προέρχονται από τις συγκεκριμένες πηγές είναι ωστόσο αναξιόπιστες στο βαθμό που συνιστούν, κύρια, μέρος του τομέα δημοσίων σχέσεων τους, χωρίς ιδιαίτερη βούληση για την εμπειριστατωμένη μελέτη των οργανώσεων.

Τέλος, η τρίτη πηγή είναι ο πανεπιστημιακός τομέας. Αλλά και σ' αυτή την περίπτωση υπάρχουν σημαντικές αδυναμίες, καθώς η πλειοψηφία των πανεπιστημιακών ερευνητών δεν έχει ακόμη την πρακτική εμπειρία από τη δράση και τις ενέργειες των ΜΗ.ΚΥ.Ο.

Επίσης η πανεπιστημιακή προσέγγιση είναι γενική και δεν έχει ακόμη παρουσιάσει εξειδικευμένες αναφορές για κάθε τύπο ΜΗ.ΚΥ.Ο. (ανθρωπιστικές, αναπτυξιακές, περιβαλλοντικές κλπ.).

Όσον αφορά την προσπάθεια πληροφόρησης για το επάγγελμα της Κοινωνικής Εργασίας στις οργανώσεις αυτές, διαπιστώσαμε ότι από βιβλιογραφική άποψη, παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες, καθώς το διαθέσιμο υλικό είναι περιορισμένο και δεν στοιχειοθετεί τη διεξαγωγή γενικευμένων και ολοκληρωμένων απόψεων.

Εξάλλου, η παρουσία των Κοινωνικών Λειτουργών είναι ακόμη περιορισμένη, καθώς από το πλήθος των οργανώσεων μόνο οι δεκατέσσερις (14), είχαν οργανωμένη Κοινωνική Υπηρεσία και επαγγελματία Κοινωνικό Λειτουργό.

Με την έρευνα που πραγματοποιήσαμε, ελπίζουμε, να καταφέραμε τα πρώτα βήματα στην πορεία της γνώσης αναφορικά με το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού στον μη κυβερνητικό εθελοντικό τομέα και κυρίως να δώσαμε ερεθίσματα για την ανάπτυξη εμπειριστατωμένων και δυναμικών ερευνητικών «δρασκελισμών».

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Βασικός σκοπός της μελέτης αυτής είναι η προσπάθεια να «ανιχνεύσουμε» την ύπαρξη και λειτουργία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων εθελοντικού χαρακτήρα και στη συνέχεια να ερευνήσουμε το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού σ' αυτές.

Οι επιμέρους στόχοι μας είναι οι εξής:

- να εντοπίσουμε παράγοντες που προσδιορίζουν την εμφάνιση και λειτουργία της μη κρατικής, εθελοντικής δραστηριότητας στον τομέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.
- Να καταγράψουμε και να παρουσιάσουμε εκείνες τις ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα που εμφανίζουν οργανωμένη Κοινωνική Υπηρεσία και απασχολούν επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς.
- Να μελετήσουμε την επαγγελματική δραστηριότητα του Κοινωνικού Λειτουργού στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εθελοντικού χαρακτήρα.

Η προσέγγιση του θέματος έγινε με:

- τη μελέτη της υπάρχουσας ελληνικής βιβλιογραφίας (που δυστυχώς παρουσιάζει σημαντικά κενά και ελλείψεις)
- την ανασκόπηση νομοθετικών πηγών και συγγραμμάτων
- τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με την ύπαρξη των ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα στην Ελλάδα, μέσω διαφόρων πηγών, όπως Υπουργεία, Internet, έντυπο υλικό διαφόρων οργανώσεων
- προέρευνα που περιελάμβανε επαφές και συζητήσεις με ειδικούς και εμπειρογνώμονες (στην οργάνωση και λειτουργία των ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα)

- συνεντεύξεις με επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς που απασχολούνται σε ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα.

Ελπίζουμε με την εργασία αυτή να συμβάλλουμε στην ανάπτυξη της πληροφόρησης για τις οργανώσεις του μη κρατικού – εθελοντικού τομέα και να ενισχύσουμε την επιστημονική έρευνα, αναγνωρίζοντας την ανάγκη για μια πιο εκτεταμένη μελέτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

Ιστορική Αναδρομή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Π

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

Από τα βάθη της ανθρώπινης ιστορίας, οι ελάχιστες αρχικά μαρτυρίες αποδεικνύουν ότι ο άνθρωπος, από βιολογική παρόρμηση, φροντίζει για τα βρέφη, τα παιδιά, τους αρρώστους.

Η ανάγκη για επιβίωση και υγεία των μελών της οικογενείας ικανοποιείται μέσα σ' αυτήν. Με την κοινωνική εξέλιξη και την οργάνωση κοινωνικών ομάδων, η συγγενική ομάδα, η φυλή, η κοινότητα αργότερα, αποτελούν το πλαίσιο για την παροχή φροντίδας και την αμοιβαία συμπαράσταση στην κάλυψη βασικών αναγκών.

Με την συγκρότηση των πρώτων κοινωνιών και την εμφάνιση των διαφόρων πολυθεϊστικών και μονοθεϊστικών θρησκειών, η υποτυπώδης μορφή κοινωνικής πρόνοιας θεσμοθετείται σε ιερούς κώδικες, θρησκευτικές δοξασίες και πρακτικές. Μεταξύ των πρώτων γραπτών μαρτυριών για τη θέσπιση μέτρων κοινωνικής πρόνοιας συγκαταλέγεται και ο κώδικας του Βασιλέα των Βαβυλωνίων Χαμουραπί (1772 – 1750 π.Χ.), στον οποίο γίνεται αναφορά για τη φροντίδα του βασιλιά υπέρ των φτωχών, των αδυνάτων και γενικότερα για την ευημερία του λαού.

Στην Αρχαία Αίγυπτο το ιερατείο είχε την ευθύνη για τη φροντίδα και την προστασία των ορφανών και αδυνάτων (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 83)

Στις Ινδίες, κάτω από την επίδραση του Βουδισμού, καλλιεργήθηκε η ιδέα της αγάπης, σαν χαρακτηριστικό γνώρισμα των τέλειων ανθρώπων. Η διδασκαλία του Βούδα ήταν η στοργή, η ελεημοσύνη σ' ότι πάσχει, η αποφυγή βλάβης ανθρώπου ή ζώου.

Στους Ασσυρίους και στους Βαβυλώνιους κυριαρχούσε γενικά η σκληρότητα και η μέριμνα για τους ασθενείς υπήρξε υποτυπώδης

λόγω της δεισιδαιμονίας που επικρατούσε (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 19-20)

Δείγματα φιλανθρωπίας και φροντίδας για τους φτωχούς έχουμε και στους Εβραίους. Στην Παλαιά Διαθήκη υπάρχουν αρκετές μαρτυρίες για την άσκηση κοινωνικής πρόνοιας.

Είναι γνωστή η υποχρέωση των Ιουδαίων να κάνουν πράξεις αγαθοεργίας και να δίνουν το ένα δέκατο των εσόδων για τους φτωχούς. (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 83)

Γενικότερα, όπως επισημαίνει η Πανουτσοπούλου (1984, σελ. 22) «στους αρχαίους ανατολικούς λαούς, η μεγάλη θεοκρατική υποταγή, τα δεσποτικά καθεστάτα με την έλλειψη της ατομικότητας και της ελευθερίας, καθώς και ο απάνθρωπος διαχωρισμός των τάξεων σε ελεύθερους και δούλους, στάθηκαν εμπόδια στη μεγάλη ανάπτυξη των κοινωνιών, των πολιτισμών και των θεσμών της κοινωνικής προστασίας. Δεν διαπιστώνεται ότι αναπτύχθηκε σ' αυτούς οποιοδήποτε αξιόλογο και οργανωμένο σύστημα κοινωνικής Πρόνοιας».

ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Στην κλασική εποχή – χωρίς να αγνοείται ο διαχωρισμός των ανθρώπων σε ελεύθερους και δούλους – υπήρξε σαφώς μια ώθηση στην οργάνωση του θεσμού της πρόνοιας.

Στους Αρχαίους Έλληνες, παντού, συναντώνται οι φτωεινές αναλαμπές αγάπης. Ο Όμηρος εξυμνεί την φιλοξενία και πολλοί ποιητές και φιλόσοφοι, κυρίως στωικοί, κηρύσσουν την αγάπη προς τον συνάνθρωπο. Ανευρίσκει κανείς σ' αυτούς τη διδασκαλία σκέψεων και εκφράσεων ανθρωπιστικού περιεχομένου – θεωρητικών και αφηρημένων φιλοσοφικών συλλογισμών. Βαθμηδόν όμως η θεωρία και ο λόγος μεταβάλλονται σε έργα. (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 25-26)

Η εκδήλωση φροντίδας και συμπαράστασης προς τους αδυνάτους έγινε κοινωνική υποχρέωση, θεσμοθετήθηκε σε νόμους που η πολιτεία είχε ευθύνη να εφαρμόζει.

Ο Λυκούργος στη Σπάρτη (800 π.Χ.) θέσπισε μέτρα κοινωνικής πρόνοιας με την εκπαίδευση και διατροφή των νέων από την πολιτεία. Μοίρασε γη (κλήρο) στους συμπολίτες του και αναγνώρισε την ισότητα των κοινωνικών τάξεων.

Ο Σόλωνας στην Αθήνα (630 π.Χ.) και ο Περίανδρος στην Κόρινθο (668 π.Χ.) εισήγαγαν μέτρα προοδευτικής φορολογίας, την κατάργηση των χρεών (Σισάχθεια) και τον αναδασμό της γεωργικής γης. Στην διάρκεια του χρυσού αιώνα της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, όπως στα γράμματα και τις τέχνες έτσι και στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας θεσμοθετούνται τα πιο προοδευτικά μέτρα κοινωνικής προστασίας (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 83-84)

ΣΤΗΝ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Μολονότι η δυστυχία και η εξαθλίωση βασίλευαν στις λαϊκές μάζες, λαμβάνονταν περιορισμένα και σταδιακά μέτρα κοινωνικής πρόνοιας.

Για λόγους σκοπιμότητας, για την αποτροπή κοινωνικών ανάταραχών, είχε καθιερωθεί κατά τους χρόνους της Ρωμαϊκής παρακμής η αρχή της επιδοτήσεως και των διανομών σε όλους τους άπορους και άνεργους με βάση την ιθαγένεια. (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 32)

Κατά την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, όπως επισημαίνει και ο Σταθόπουλος (1995, σελ. 84) «η κοινωνική πρόνοια προωθήθηκε μέσα από έργα δημόσιας υγιεινής (όπως: υδραγωγεία και δημόσια λουτρά) και ιατρική περίθαλψη. Η εφαρμογή τέτοιων μέτρων είναι αποτέλεσμα του οργανωτικού πνεύματος των Ρωμαίων, στο οποίο οφείλεται και η ανάπτυξη της δημόσιας διοίκησης, του δικαίου και των συγκοινωνιών».

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ο Χριστιανισμός βρήκε την ανθρωπότητα σε κατάσταση κοινωνικής αδικίας, εκμεταλλεύσεως, καταπίεσεως και γενικά σε κατάσταση , από την πλευρά του ανθρωπισμού, μισοβαρβαρότητας. Η διδασκαλία του Χριστού καλλιεργεί το πνεύμα της φιλαλληλίας και της αγάπης για τον πλησίον, διασπά τα όρια του φίλου και διδάσκει την αληθινή αγάπη προς τον εχθρό, το σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στην ισότητα, στην κοινωνική αποκατάσταση της γυναίκας? έτσι εδραιώνει την έννοια της δικαιοσύνης και πρεσβεύει ότι η υποχρέωση για αγαθοεργία είναι ύψιστο καθήκον του ανθρώπου απέναντι στον συνάνθρωπο, όχι μόνο σαν μορφή φιλανθρωπίας, αλλά ανθρωπισμού, αληθινής αγάπης και υποχρεώσεως σ' αυτόν που πάσχει (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 35-36)

Οι πράξεις των Αποστόλων και οι επιστολές τους μαρτυρούν τον πρωτόγνωρο, στην ανθρώπινη ιστορία, τρόπο ανιδιοτελούς αγάπης και φροντίδας όχι μόνο για τους φίλους, τους ομοϊδεάτες, τους πιστούς αλλά και για τους αντιπάλους, τους διώκτες και τους ειδωλολάτρες. Οι πρώτες εκκλησίες αποτελούν πρότυπα κοινοβιακής ζωής, συλλογικής δράσης και κοινωνικής ευθύνης απέναντι στα μέλη της εκκλησίας σε τοπικό και οικουμενικό επίπεδο (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 85)

Εδώ συναντάμε τις πρώτες μορφές οργανωμένης εθελοντικής κάλυψης αναγκών. Η αγάπη είναι το κίνητρο και η κοινότητα η βάση για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν οι άνθρωποι.

Η φιλανθρωπία – η αγάπη για τον άνθρωπο, όχι η επιθυμία για ηθική αναμόρφωση της κοινωνίας ήταν το κίνητρο και η φιλοσοφία της εθελοντικής προσφοράς (Volmed Hellas – Στασινοπούλου, 1997, σελ. 8)

Όπως αναφέρει ο Σταθόπουλος (1995, σελ. 85) «αυτή την περίοδο έχουμε και το πρώτο παράδειγμα διεθνούς κοινωνικής

αλληλεγγύης καθώς οι Χριστιανοί της Κορίνθου αποστέλλουν βοήθεια στην Εκκλησία των Ιεροσολύμων».

ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Στη Δύση, μετά την επικράτηση του χριστιανισμού, ο Πάπας ισχυροποίησε τη θέση του μέχρι του σημείου να αναγνωρισθεί υπέρτατος πνευματικός και κοσμικός ηγέτης.

Έτσι η Εκκλησία ανέλαβε ουσιαστικά να αντιμετωπίσει όλα τα κοινωνικά προβλήματα. Ιδρύθηκαν τάγματα μοναχών και μοναστήρια όπου κατέφυγαν φτωχοί, ανάπηροι και άρρωστοι. (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 85)

Στους πρώτους σκοτεινούς χρόνους του Μεσαίωνα κανένα κοινωνικό μέτρο δεν πάρθηκε καμιά συστηματική προσπάθεια δεν καταβλήθηκε από την κεντρική εξουσία ή από τους τιμαριώτες για να ελαφρύνει η κοινωνική δυστυχία. Ο σχολαστικισμός, ο μυστικισμός και ο άκρατος δογματισμός, που γέννησαν την περιφρόνηση των επιγείων και του ανθρώπου σαν ηθική αξία, τη μισαλλοδοξία και την Ιερή Εξέταση, εμπόδισαν στους πρώτους ζοφερούς αιώνες την πραγματοποίηση των χριστιανικών αρετών (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ.44)

Παρ' όλα αυτά ο Μεσαίωνας υπήρξε με τον καιρό η πλουσιότερη εποχή εκκλησιαστικής φιλανθρωπικής δράσεως και καλλιέργειας συναισθημάτων οίκτου και συχνά αγάπης έχοντας καλλιεργήσει έντονα τη διάκριση των τάξεων, υπήρξε κατ' εξοχήν η εποχή της ελεημοσύνης (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 46)

ΣΤΟ BYZANTIO

Το Βυζάντιο, σε αντίθεση με τη Ρώμη, δεν ενοποίησε σε καμιά περίοδο την κοσμική με την εκκλησιαστική εξουσία. Παρά τους

στενούς δεσμούς και την κατά καιρούς υπερβολική επιρροή του Αυτοκράτορα στον Πατριάρχη ή και αντίστροφα, οι δύο σφαίρες εξουσίας – κοσμική και εκκλησιαστική- ήταν ξεχωριστές σε στενή όμως συνεργασία.

Ο διαχωρισμός αυτός της εξουσίας είχε, ως προς τον τομέα της κοινωνικής προστασίας, διάφορες επιπτώσεις.

Η Εκκλησία ασκούσε το δικό της πλούσιο και πολύπλευρο έργο, σύμφωνα με τη δική της θεολογική αντίληψη, ενώ το κράτος είχε κι αυτό αναλάβει τις ευθύνες του για το προνοιακό έργο (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 87)

Όπως αναφέρει η Πανουτσοπούλου (1984, σελ. 49) «κατά την περίοδο του Βυζαντίου θεσπίστηκε η αρχή της αλληλεγγύης, σαν ύψιστο καθήκον και καθιερώθηκε το Ίδρυμα σαν μέσο συστηματικής περιθάλψεως για τον πάσχοντα».

Δημιουργήθηκαν πολύσκοπα, πολυλειτουργικά κέντρα κοινωνικής προστασίας που στηριζόταν στις δωρεές και την εθελοντική εργασία.

Η «Βασιλείας» ήταν ένα τέτοιο κέντρο που δημιούργησε με την περιουσία του και την εθελοντική εργασία – τη δική του και των άλλων χριστιανών – ο Βασίλειος ο Μέγας.

Στόχευε όχι μόνο στην ανακούφιση και την άμεση ανταπόκριση σε ανάγκες επιβίωσης, αλλά στην καλλιέργεια της αυτονομίας με την εκμάθηση τέχνης. Για την Βασιλειάδα δεν υπήρχαν αξιοπαθούντες και αναξιοπαθούντες, ούτε όσοι προσέφεραν την εθελοντική εργασία τους είχαν σαν κίνητρο την υπόσχεση της σωτηρίας της ψυχής τους.

Οι εθελοντές – σε μεγάλο βαθμό γυναίκες - εκπαιδούνταν για τα καθήκοντα που αναλάμβαναν σε νοσοκομεία, πτωχοκομεία και άλλα ιδρύματα.

Γενικότερα στο Βυζάντιο η εθελοντική προσφορά ήταν τρόπος ζωής και ύψιστη αξία, γι' αυτό και ο Αυτοκράτορας έπρεπε να έχει επιδείξει πλούσιο φιλανθρωπικό έργο, αλλά, επίσης να προωθεί το

ενδιαφέρον για τις αιτίες των κοινωνικών προβλημάτων και τους τρόπους θεραπείας τους.

Η Αλεξιάδα της Άννας Κομνηνής είναι ένα ενδιαφέρον ντοκουμέντο για την οργάνωση της πρόνοιας και του εθελοντισμού επί βασιλείας του Αλεξίου Α (1081 – 1118)

Το κράτος, η εκκλησία, τα μοναστήρια και οι άνθρωποι στην καθημερινότητα τους εμπλέκονται στην εθελοντική δράση (Volmed Hellas – Στασινοπούλου, 1997, σελ. 8)

Τέλος όπως επισημαίνει η Στασινοπούλου (1992, σελ. 38) «το Βυζαντινό Κράτος θεωρείται σταθμός στην ανάπτυξη της οργανωμένης συλλογικής κάλυψης στους προκαπιταλιστικούς χρόνους».

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Από την άλωση της Κωνσταντινούπολης (1453) μέχρι την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους (1833) ακολουθεί μια περίοδος υποτέλειας για το Γένος.

Οι ραγιάδες εκτός από τους φόρους που πληρώνουν στον κατακτητή, πρέπει να συντηρούν τα όποια ιδρύματα χρειάζονται για την προστασία και την υγεία τους. Οι ίδιοι πρέπει να φροντίσουν για τους φτωχούς, τις χήρες, τα ορφανά. Δεν υπάρχουν πια αυτοκράτορες να ιδρύουν νοσοκομεία, ούτε διατίθενται χρήματα από την Πύλη για την περίθαλψη και ενίσχυση των ραγιάδων (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 92)

Οι επιτροπές τοπικής αυτοδιοικήσεως, κατά κοινότητα, έγιναν οι πραγματικοί φορείς της κοινωνικής πρόνοιας με εκτεταμένη δραστηριότητα. Μια νέα πνοή ζωής ξεπήδησε από τις Δημογεροντίες και δημιουργήθηκε μια ατμόσφαιρα αλληλεγγύης και ασφάλειας (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 56)

Χαρακτηριστική είναι η συμβολή του κατώτερου κλήρου στη διατήρηση της πίστης και της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην

προτροπή των πιστών να προσφέρουν εθελοντικά αλλά και μέσα από τη δράση των μοναστηριών. Η μορφή της προσφοράς είναι διαφορετική από τα μοναστήρια της Δύσης. Για να την αξιολογήσει πρέπει να κατανοήσει κανείς τη φιλοσοφία της βάσης του Ορθόδοξου μοναχισμού, τον αναχωρητισμό.

Ένα γνωστό παράδειγμα του αναπτυξιακού και ριζοσπαστικού χαρακτήρα της χριστιανικής παρέμβασης είναι η δράση της Αγγλίας Φιλοθέης (της Αθηναίας), η οποία μαζί με 200 γυναίκες εθελόντριες δημιούργησε ιδρύματα για την παροχή βοήθειας στους φτωχούς, στις γυναίκες – ανεξαρτήτως πίστης – που δραπετεύαν από τα χαρέμια και εκπαίδευση. Η ίδρυση σχολείου για γυναίκες αντιμετώπισε την αντίσταση και τα ειρωνικά σχόλια της κοινωνίας του 16ου αιώνα.

Εκτός από τους Χριστιανούς, ορισμένοι φωτισμένοι Μωαμεθανοί συνέβαλλαν επίσης στην προώθηση της εθελοντικής προσφοράς. Ο Μεχμέτ Άλι στην Καβάλα ίδρυσε το Ιμαρέτ, ένα πολύσκοπο προνοιακό ίδρυμα (Volmed Hellas – Στασινοπούλου, 1997, σελ. 8-9). Τέλος σημαντική είναι και η συμβολή των Ελλήνων της διασποράς, οι οποίοι διέθεταν τεράστια ποσά για την ίδρυση και λειτουργία σχολείων και νοσοκομείων, την προικοδότηση και παντοειδή προστασία απόρων και ορφανών κοριτσιών (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 93)

ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ, ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΣ

Κατά την περίοδο αυτή, σύμφωνα με τη Στασινοπούλου (1992, σελ. 39-40) «αρχίζει να διαμορφώνεται η αντίληψη της πρόνοιας ως δικαιώματος, στα πλαίσια της ανάπτυξης των ατομικών δικαιωμάτων. Αναγνωρίζεται ότι η βοήθεια πρέπει να είναι εξατομικευμένη στις γνήσιες περιπτώσεις ανάγκης, αλλά και ότι πρέπει να δοθεί έμφαση σε προληπτικά μέτρα». Ενδεικτικά αναφέρονται τα έργα του Σεν Βίνσεντ Ντε Πωλ (Saint Vincent de Paul 1581-1660) ιδρυτή του Τάγματος των Αδελφών του Ελέους και του Ισπανού Χουάν Λουίς Βιβέζ (Juan Louis Vivez – De Subrentione Pauperum 1405-1540)

Η φιλανθρωπία εξακολουθεί να αποτελεί το θεμέλιο λίθο της πρόνοιας, συνδέεται όμως όλο και περισσότερο με θέματα οργάνωσης εργασίας και αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης.

Από το τέλος της περιόδου της Αναγέννησης, σημειώνεται η απαρχή μιας σημαντικής στροφής στην αντίληψη για τη φτώχεια και την αντιμετώπισή της, όπου τη χριστιανική φιλευσπλαχνία και τα κατασταλτικά μέτρα διαδέχεται σιγά – σιγά η οργάνωση και απασχόληση των απόρων και η διαπαιδαγώγηση τους με στόχο την καλλιέργεια θετικών στάσεων στην εργασία και στον περιορισμό της επαιτείας. Απόρροια αυτής της στροφής αποτελούν και οι νόμοι για τη φτώχεια της Ελισάβετ, στην Αγγλία το 1601, με τους οποίους για πρώτη φορά ρυθμίζεται με νομοθετικό τρόπο η αντιμετώπιση της φτώχειας και μπαίνουν κριτήρια κατάταξης του πληθυσμού ανάλογα με την ικανότητάς τους για εργασία.

Γενικότερα στις χώρες της Ευρώπης, η πρωτοβουλία για την ίδρυση, συντήρηση και λειτουργία διαφόρων ιδρυμάτων στηρίζεται, σε μεγάλο βαθμό ακόμα, στην ιδιωτική πρωτοβουλία και την Εκκλησία, αλλά με αυξημένο το ρόλο του κράτους, κύρια στο τοπικό επίπεδο (Στασινοπούλου, 1992, σελ. 400)

Στη Δύση, σ' όλα τα επίπεδα, φαίνεται να κυριαρχεί το πνεύμα του Διαφωτισμού που συνοψίζεται στην απόρριψη των προλήψεων

και θρησκευτικών ακροτήτων και φανατισμών με την ανάδειξη της επιστήμης ως αυθεντίας στη θέση της θρησκείας.

Η Γαλλική Επανάσταση (1789) μεταξύ άλλων συνέβαλε στην εδραίωση των πολιτικών δικαιωμάτων του ατόμου για ισότητα και ανεξιθρησκία και την αναγνώριση του δικαιώματος της ατομικής ιδιοκτησίας.

Τέλος ο οικονομικός φιλελευθερισμός έθεσε τις προϋποθέσεις για τη βιομηχανική επανάσταση, η οποία άλλαξε άρδην την οικονομική και κοινωνική διάρθρωση. Ο Φιλελευθερισμός, ως οικονομική σχολή, αναφέρεται στη βασική αντίληψη ότι η ελεύθερη διεκδίκηση του ατομικού συμφέροντος είναι ο κύριος παράγοντας που κινεί το άτομο (Σταθόπουλος, 1995, Σελ. 100).

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Ο 19ος αιώνας υπήρξε η εποχή της προόδου των επιστημών και της βιομηχανικής επανάστασης.

Όπως αναφέρει ο Σταθόπουλος (1995, σελ. 110) «η βιομηχανική επανάσταση οδήγησε στη διαμόρφωση δύο κοινωνικών τάξεων: στη μια ανήκαν οι κεφαλαιοκράτες, οι οποίοι κατείχαν τα μέσα παραγωγής και στην άλλη οι μισθωτοί, οι οποίοι πουλούσαν την εργατική τους δύναμη. Η διευρυνόμενη οικονομική και κοινωνική ανισότητα μεταξύ των εργαζομένων και των κεφαλαιοκρατών ερχόταν σε κατάφωρη αντίθεση με τις διακηρύξεις του φιλελευθερισμού και τις ιδέες που έσπειρε η γαλλική Επανάσταση για ισότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ατομικές ελευθερίες».

Στα προβλήματα που δημιουργήθηκαν με τη βιομηχανική Επανάσταση προστέθηκε η αύξηση των απροστάτευτων γυναικών και παιδιών, των ανέργων και απόρων, απόρροια της διάλυσης των παραδοσιακών θεσμών φροντίδας στα πλαίσια της οικογένειας και της τοπικής κοινότητας, εντείνοντας την ανάγκη για αλλαγή στους

τρόπους αντιμετώπισης της φτώχειας και των κοινωνικών προβλημάτων (Στασινοπούλου, 1992, σελ. 43)

Οι διαμαρτυρίες των ίδιων των εργατών και των κοινωνικά ευαίσθητοποιημένων ηγετών της εποχής, εξανάγκασαν τις κυβερνήσεις να λάβουν μέτρα υπέρ των εργαζομένων (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 111)

Στη Γερμανία, ο Βίσμαρκ, με μια σειρά νόμων, θεσπίζει μέσα στα 1880 το πρώτο οργανωμένο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, βασισμένο στην αρχή της κοινής ευθύνης εργατών και εργοδοτών (Στασινοπούλου, 1992, σελ. 48)

Το Γερμανικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης χρησιμοποιήθηκε και από άλλες βιομηχανικές χώρες ως πρότυπο (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 111)

Κατά την περίοδο αυτή στην Ευρώπη, οι εθελοντικές φιλανθρωπικές και εκκλησιαστικές οργανώσεις ανέπτυξαν αξιόλογη δράση, σε δεύτερο βέβαια ρόλο σε σχέση με το κράτος. Ενδεικτικά αναφέρουμε τον Ερυθρό Σταυρό και την Caritas (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 114)

Στον ελλαδικό χώρο η δημιουργία του σύγχρονου αστικού κράτους μετά την απελευθέρωση, σηματοδοτεί μια μεγάλη στροφή στην οργάνωση της εθελοντικής πρωτοβουλίας που αναπτύσσεται παράλληλα με το έργο της Εκκλησίας, το οποίο τώρα γίνεται πιο δύσκολο καθώς επιχειρείται συνειδητή αποδυνάμωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας από τον Οθωνα και τις ξένες δυνάμεις (Volmed Hellas – Στασινοπούλου, 1997, σελ. 9)

Δημιουργούνται μεγάλες οργανώσεις, όπως το ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ, Π.Ι.Κ.Π.Α. (1914) για την κάλυψη κοινωνικών αναγκών και την προστασία της παιδικής ηλικίας (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 121)

Ο ρόλος του κράτους στην περίοδο αυτή συνιστάται σε μια περιορισμένη παρέμβαση ενώ αναδεικνύεται σε ρυθμιστικό

παράγοντα η πολιτική του παλατιού σε συνεργασία με τα νέα αστικά στρώματα (Volmed Hellas – Στασινοπούλου, 1997, σελ. 9)

Γενικότερα από το 1864 μέχρι το 1922 παρά την προσπάθεια του κράτους για αναδιοργάνωση της κοινωνικής πρόνοιας, το κύριο βάρος έχει η Εκκλησία και η Ιδιωτική Φιλανθρωπία (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 121)

Κατά τον 19ο αιώνα η φιλανθρωπική δραστηριότητα οργανώνεται μέσω συλλόγων και εταιρειών και ιδρύει νέους θεσμούς περίθαλψης μπροστά στην αδυναμία του κράτους να ασκήσει συγκροτημένα κοινωνική πολιτική και την απουσία ενός σοσιαλιστικού και εργατικού κινήματος. Η καταπολέμηση της εγκατάλειψης των παιδιών, των προλήψεων, της επαιτείας, της αρρώστιας, της εξαθλίωσης και της περιπλάνησης θα αποτελέσουν τους πρωταρχικούς στόχους της φιλανθρωπικής δραστηριότητας.

Ιδρύονται σημαντικοί σύλλογοι και εταιρείες που διακρίθηκαν για την έκταση και την διάρκεια της δράσης του. Αναφέρουμε ενδεικτικά τα εξής: «Φιλανθρωπική Εταιρεία Κυριών», «Ελεήμων Εταιρεία», «Σύλλογος Κυριών υπέρ της γυναικείας παιδείσεως», «Φιλόπτωχος Εταιρεία Κυριών», «Αδελφότης η Καλή Προαίρεσις». «Ένωση Ελληνίδων» κ.τ.λ.

Σταδιακά η φιλανθρωπική δραστηριότητα επεκτείνεται και στην επαρχία (Ερμούπολη, Πειραιάς, Πάτρα κ.τ.λ.) (Volmed Hellas – Στασινοπούλου, 1997, σελ.10-11)

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Η Ελλάδα κατά την Μικρασιατική καταστροφή, δεν έχασε μόνο πολύτιμες περιοχές, αλλά βρέθηκε στην τραγική θέση να αντιμετωπίσει το οξύ προσφυγικό πρόβλημα (περίπου ενάμιση εκατομμύριο πρόσφυγες) (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 122)

Το πρόβλημα ήταν τόσο μεγάλο και πολύπτυχο και οι συνέπειες τόσο πολύμορφες ώστε η κυβέρνηση συνέστησε

Υπουργείο Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως (1922), το οποίο είχε ευρύτερες αρμοδιότητες από το Υπουργείο Περιθάλψεως που είχε αρχικά δημιουργηθεί το 1918.

Την εποχή αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισαν και οι Φιλανθρωπικές οργανώσεις, τόσο εντός όσο και εκτός Ελλάδας. Η ευελιξία με την οποία κινούνται οι ιδιωτικές οργανώσεις υπήρξε ευεργετικός παράγων στην τελέσφορη αντιμετώπιση των πολλαπλών προβλημάτων των προσφύγων (Σταθόπουλος, 1995,σελ. 122,123).

Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Το στάδιο από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1960 έχει χαρακτηριστεί ως η χρυσή εποχή του κράτους πρόνοιας όπως αναφέρει η Στασινοπούλου (1992, σελ. 52)

Η εδραίωση και η ανάπτυξη του κράτους Πρόνοιας ως ιδεολογικού στόχου και ως επικράτησης του θεσμικού – αναδιανεμητικού μοντέλου, συνδέεται με την μεταπολεμική συναίνεση, την Κεννσιανή οικονομική πολιτική ανάπτυξης και το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας του Beveridge.

Είναι η εποχή, στη διάρκεια της οποίας, η κοινωνική πολιτική ταυτίζεται με το κοινωνικό κράτος και η συλλογική ρύθμιση με την κρατική παροχή. Το κράτος πρόνοιας είναι το κράτος που εγγυάται στους πολίτες του, από το λίκνο μέχρι τον τάφο, την κοινωνική προστασία και ευημερία. Όχι μόνο όσων δεν μπορούν μέσα από την αγορά και την ατομική τους προσπάθεια να καλύψουν τις ανάγκες τους, αλλά όλων των πολιτών, σαν έκφραση των κοινωνικών τους δικαιωμάτων που συνδέεται άρρηκτα με την ιδιότητα του πολίτη (Στασινοπούλου, 1995, σελ. 265)

Στον ελλαδικό χώρο ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και οι συνέπειες που επέφερε ανέστειλε την προσπάθεια σχεδιασμού των προνοιακών προγραμμάτων σε μια ορθολογική βάση (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 125)

Μετά την απελευθέρωση το πρόγραμμα της ανασυγκροτήσεως καθώς και εκείνο της κοινωνικής πρόνοιας στηρίχθηκε αρχικά στη βοήθεια από το εξωτερικό και κυρίως τις Η.Π.Α. (σχέδιο Marshal 1948 – 1952). Η Αμερικανική Αποστολή με την ενίσχυση του Ο.Η.Ε., συνέδραμε εξαιρετικά τις ελληνικές υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας για την οργάνωση τους, την εκπαίδευση του προσωπικού, την κατάρτιση προγραμμάτων και την αντιμετώπιση των φλεγόντων προβλημάτων της κοινωνικής πρόνοιας (Πανουτσοπούλου, 1984,σελ. 127-128).

Όπως τονίζει η Συμεωνίδου (1998, σελ. 12) «η εξαιρετικά έντονη μεταπολεμική διόγκωση του δημοσίου τομέα δεν συνοδεύτηκε, όπως συνέβη σε άλλες χώρες, με την ανάπτυξη ενός δικτύου κοινωνικών παροχών, αλλά κυρίως εξυπηρέτησε πολιτικές σκοπιμότητες. Επίσης το γεγονός ότι οι σχέσεις ανάμεσα στους πολίτες εν γένει και το κράτος ρυθμίζονταν κυρίως μέσα από το «ρουσφέτι» και τις λοιπές πελατειακές μορφές, λειτουργούσε ανασταλτικά στην ανάπτυξη συλλογικής συνείδησης και πλατειάς βάσης συναίνεσης στα θέματα κοινωνικών παροχών. Συγχρόνως το συνδικαλιστικό κίνημα εμφανιζόταν αποδιοργανωμένο και χειραγωγημένο από το κράτος. Αλλά ακόμη και για την αριστερά στην Ελλάδα το ζήτημα της κοινωνικής πρόνοιας δεν υπήρξε κεντρικό θέμα της πολιτικής της».

Στο μεγάλο πρόβλημα της ανεργίας έδωσε λύση η μετανάστευση 1-1,5 εκατομμυρίου Ελλήνων μεταξύ 1955-1979 προς τις υπερπόντιες χώρες, και την Δ. Ευρώπη. Η μαζική αυτή έξοδος λειτούργησε σταθεροποιητικά αφού οι διεκδικήσεις τους κινδύνευαν να γίνουν εκρηκτικές (Σταθόπουλος, 1995, Σελ. 130).

Η απομάκρυνση ενός δυναμικού τμήματος του ελληνικού πληθυσμού και η αποστολή από τους μετανάστες εμβασμάτων προς τις οικογένειές τους «κάλυπτε» σε ένα βαθμό τα τεράστια κενά του Κράτους Πρόνοιας (Συμεωνίδου Χ., 1998, σελ. 12)

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΚΟΣ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΜΟΣ

Από το τέλος της δεκαετίας του '60 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 υπάρχει αμφισβήτηση και έντονη κριτική στην ιδεολογία και την έμπρακτη εφαρμογή συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας (Στασινοπούλου, 1992, σελ. 43)

Η μαρξιστική και φεμινιστική κριτική, ο αντιρατσιστικός αγώνας κατήγγειλαν την ταξική, σεξιστική και ρατσιστική πρακτική του κράτους της ευημερίας. Τα κινήματα της ειρήνης και της προστασίας του περιβάλλοντος έβαλαν με τη σειρά τους καινούρια ερωτηματικά και αιτήματα για διερεύνηση και αλλαγή της κρατικής παρέμβασης (Στασινοπούλου, 1992, σελ. 56)

Το τέλος της δεκαετίας του 1980 χαρακτηρίζεται από ηπιότερους τόνους, σκεπτικισμό και αναδιάρθρωση του κρατικού μηχανισμού σε θέματα οργάνωσης κοινωνικών υπηρεσιών. Αν και ορισμένες χώρες προχωρούν λιγότερο ή περισσότερο ένθερμα στην ιδιωτικοποίηση ορισμένων υπηρεσιών, ο πολύς θόρυβος γύρω από την περίφημη κρίση του κράτους - πρόνοιας καταλαγιάζει (Στασινοπούλου, 1992, σελ. 58)

Η Στασινοπούλου (1995, σελ. 266) μας δίνει περιληπτική την σημερινή γενική εικόνα: «Κοινό χαρακτηριστικό των σύγχρονων απόψεων είναι η μείωση της αμιγούς κρατικής παροχής και η αύξηση του ενδιαφέροντος για την ανεπίσημη φροντίδα, τον ιδιωτικό κερδοσκοπικό και μη - κερδοσκοπικό τομέα και τα εθελοντικά σχήματα. Ένα ενδιαφέρον με ιδεολογικά ερείσματα τις αξίες της αυτοβοήθειας, της πρωτοβουλίας και ενεργοποίησης των πολιτών».

Στον Ελλαδικό χώρο, όπως προαναφέρθηκε, οι τομείς της κοινωνικής πολιτικής και της κοινωνικής πρόνοιας δεν περιλαμβάνονταν στις προτεραιότητες των μεταπολεμικών κυβερνήσεων. Η κυρίαρχη αντίληψη για την ανάπτυξη της χώρας στηρίχθηκε στη θεωρία ότι πρέπει να προηγηθεί η βιομηχανική και οικονομική ανάπτυξη και, στη συνέχεια, να αντιμετωπιστούν οι

όποιες αρνητικές κοινωνικές επιπτώσεις (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 22)

Παρά τις εξαγγελίες, τις αντίστοιχες νομοθετικές ρυθμίσεις και την αύξηση των δαπανών για την πρόνοια, ακόμη αμφισβητείται κατά πόσο έχει εγκαθιδρυθεί Κράτος πρόνοιας συγκριτικά με τις χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 134)

Οτι αφορά τις εθελοντικές οργανώσεις το τοπίο αλλάζει κυρίως μετά την δεκαετία του '80. Σε όλο το φάσμα του τρίτου τομέα επιχειρείται μια αναδιάρθρωση, τόσο με την εμφάνιση νέων μορφών και αντικειμένων, όσο και με την σταδιακή απόρριψη της στρεβλωτικής αντίληψης της φιλανθρωπίας. Καινοτόμα προγράμματα προωθούνται από εθελοντικές οργανώσεις που αργότερα νομοθετούνται από το κράτος (πχ. Κ.Α.Π.Η) και αναπτύσσονται με ταχύτητα οργανώσεις για το περιβάλλον και τον πολιτισμό, την καταπολέμηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η συμμετοχή σε εθελοντικούς φορείς, ομάδες πρωτοβουλίας πολιτών και ομάδες αυτοβοήθειας προβάλλεται πια ως πράξη πολιτική με την έννοια της συμμετοχής του ενεργού πολίτη σε σύνδεση με τα νέα κοινωνικά κινήματα (Volmed Hellas – Στασινοπούλου, 1997, σελ.16)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Κοινωνικό Πρόβλημα

Ανάγκη

Δικαίωμα

Οικουμενική Διακήρυξη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

«Καθώς η ιστορία των κοινωνικών υπηρεσιών είναι η ιστορία της αναγνώρισης των κοινωνικών προβλημάτων και των κοινωνικών αναγκών, καθώς επίσης και της οργάνωσης για την αντιμετώπιση τους» (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 36), θεωρούμε απαραίτητη την παρεμβολή μιας περιορισμένης στοιχειώδους προσέγγισης των παραπάνω όρων, αναγνωρίζοντας παράλληλα ότι η ικανοποιητική κάλυψη τους θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο ως αντικείμενο μιας ολοκληρωμένης Πτυχιακής εργασίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Λέγοντας κοινωνικό πρόβλημα εννοούμε μια κατάσταση της κοινωνίας που έχει αντίκτυπο σε σημαντικό αριθμό προσώπων ή κοινωνικών ομάδων και θεωρείται από αυτούς σαν αιτία κοινωνικών δεινών και ανωμαλίας, σαν πηγή δυσαρέσκειας ή δυστυχίας που πρέπει να διορθωθεί (Χ. Πάτση, 1980:20:368 – Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 136).

Κοινωνικά προβλήματα υπήρχαν σε κάθε εποχή. Η επιστημονική (κοινωνιολογική κυρίως) μελέτη των κοινωνικών προβλημάτων, ωστόσο, ξεκίνησε από τις αρχές του 20ου αιώνα. Η βιομηχανική επανάσταση, με τις ραγδαίες και δραστικές αλλαγές που επέφερε στην κοινωνική δομή και τη ζωή των ανθρώπων, δημιούργησε πολλές κοινωνικές καταστάσεις και παροδικά ή μόνιμα κοινωνικά προβλήματα (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 51).

Όσον αφορά την αιτιότητα και την ερμηνεία των κοινωνικών προβλημάτων έχουν διατυπωθεί δύο θεωρίες: α) της κοινωνικής «αποδιοργάνωσης» που υποστηρίζει ότι τα κοινωνικά προβλήματα εμφανίζονται από καταστάσεις κατά τις οποίες τα άτομα έχουν απομακρυνθεί από τον πνευματικό πολιτισμό, ώστε να είναι αδύνατο

να συνεννοηθούν μεταξύ τους ή έχουν πάθει «πολιτιστική υστέρηση».

β) Η δεύτερη θεωρία αποδίδει τα κοινωνικά προβλήματα στις συγκρούσεις συμφερόντων ή αξιών. Στη θεωρία αυτή τα προβλήματα δεν δημιουργούνται επειδή οι άνθρωποι δεν μπορούν να επικοινωνήσουν μεταξύ τους ή να ενταχθούν σε συλλογική δράση, αλλά οφείλονται στις βασικές αντιθέσεις που δημιουργούν τα διάφορα συμφέροντα ή αξίες (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 137).

Το σύγχρονο κοινωνικό πρόβλημα που είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων, οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών, ιδεολογικών έγινε περισσότερο σύνθετο και δυσεπίλυτο από τις νέες συνθήκες της ζωής και την πολιτιστική κρίση της εποχής μας. Για να αντιμετωπισθεί από τις κοινωνίες πρέπει να αναλυθεί σωστά από το πλήθος των παραγόντων που το συνθέτουν και να δοθεί σ' αυτούς τους παράγοντες η κατάλληλη λύση (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 138).

Κάθε κοινωνικό πρόβλημα εμφανίζει δύο πλευρές: την αντικειμενική μιας δυσάρεστης κατάστασης και την υποκειμενική κοινωνική ερμηνεία. Αποτελείται δε από υλικά και ψυχολογικά στοιχεία στενά συνυφασμένα. Αν και οι υλικοί παράγοντες της ζωής παίζουν ένα ουσιαστικό ρόλο, οι ψυχολογικοί και οι κοινωνικοί όροι επικρατούν κατά κανόνα γιατί έχουν άμεση σχέση με τον ανθρώπινο χαρακτήρα και την αξιοπρέπεια ατόμων ή ομάδων (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 139)

Η ανάληψη πρωτοβουλιών για την επίλυση ενός κοινωνικού προβλήματος είναι κατ' αρχήν πολιτική απόφαση και σαν τέτοια υπόκειται στους κομματικούς και ιδεολογικούς κανόνες της διαμόρφωσης κοινωνικής πολιτικής. Η διαχείριση όμως του προβλήματος γίνεται τεχνικό θέμα, την ευθύνη του οποίου αναλαμβάνουν οι επαγγελματίες του χώρου, όπως γιατροί, κοινωνικοί λειτουργοί, εκπαιδευτικοί κ.τ.λ..

Τελικά, η κυβέρνηση ανταποκρίνεται σε κοινωνικά προβλήματα για τα οποία υπάρχει πολιτική, κοινωνική και ηθική υποστήριξη, και εφ' όσον τα προβλήματα αυτά είναι συγκεκριμένα και είναι δυνατή η διαμόρφωση προγράμματος δράσης. Αλλά η παρέμβαση του κράτους για την επίλυση ενός κοινωνικού προβλήματος συναντάει πολλές φορές τις αντιδράσεις ισχυρών συντεχνιακών ή άλλων κοινωνικών ομάδων, με αποτέλεσμα να ακυρώνεται στην πράξη η κοινωνική πολιτική (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 75)

ΑΝΑΓΚΗ

Είναι αυτονόητο πως, σε όλη την διάρκεια της ζωής του, ο άνθρωπος προσπαθεί να ικανοποιήσει τις ποικίλες ανάγκες οι οποίες είναι μέρος της φύσης του, ή δημιουργούνται από το περιβάλλον στο οποίο ζει. Η κάλυψη αυτών των αναγκών είναι βασική προϋπόθεση για την επιβίωση και την ψυχική του ισορροπία. Ακριβώς επειδή είναι τόσο καθοριστικής σημασίας η ουσιαστική κάλυψη των αναγκών του ανθρώπου για την ψυχοσωματική του ανάπτυξη, υπάρχει σε κάθε σύγχρονη κοινωνία ο θεσμός της κοινωνικής πρόνοιας για να καλύπτει τις ανάγκες εκείνων των ατόμων ή ομάδων του πληθυσμού που για κάποιο λόγο αδυνατούν να τις καλύψουν μόνοι τους (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 29)

Οι ανάγκες διακρίνονται στις ατομικές και τις κοινωνικές. Οι βασικές ατομικές ανάγκες πρέπει να ικανοποιηθούν για να μπορέσει το άτομο να ικανοποιήσει οποιουδήποτε άλλους σκοπούς. Οι βασικές ανάγκες μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο ζεύγη. Το πρώτο αναφέρεται στις ανάγκες για επιβίωση/υγεία. Το δεύτερο αναφέρεται στην ανάγκη για αυτονομία – μάθηση.

Οι κοινωνικές ανάγκες είναι: η παραγωγή, η αναπαραγωγή, ο πολιτισμός, η επικοινωνία και η πολιτική εξουσία. Οι βασικές αυτές κοινωνικές ανάγκες αποτελούν το απαραίτητο δομικό πλαίσιο για την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας, ώστε να είναι δυνατή η

ικανοποίηση των βασικών ατομικών αναγκών (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 41)

Η έννοια της ανάγκης σε θεωρητικό επίπεδο είναι πολύ δύσκολο να προσδιορισθεί, η δε χρησιμότητα της για τη διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής αμφισβητείται από αναλυτές όλου του φάσματος των πολιτικών ιδεολογιών. Πέρα από ένα ελάχιστο όριο - στο οποίο όλοι συμφωνούν - για το τι είναι απόλυτα απαραίτητο για την επιβίωση και την ελεύθερη δράση του ατόμου, στον προσδιορισμό του τι θεωρεί κάθε κοινωνία ως βασική ανάγκη του ατόμου υπεισέρχονται πολιτικές, ηθικές, κοινωνικές παράμετροι. Στην καθημερινή πρακτική των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας η έννοια της «ανάγκης» αποτελεί βασικό κριτήριο για τη ανάπτυξη και παροχή υπηρεσιών (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 43)

Εξετάζοντας το θέμα της κάλυψης των αναγκών του ανθρώπου από την σκοπιά των κοινωνικών υπηρεσιών και των κοινωνικών λειτουργών η Ταυλαρίδου - Καλούτση (1961, σελ. 72 - 74) κάνει τις εξής ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις: «... οι υλικές, οι συναισθηματικές και ηθικές ανάγκες συνυπάρχουν στην αυτή ανθρώπινη κατάσταση, είναι άρρηκτα δεμένες, και έχουν ίση σπουδαιότητα και αξία, και είναι εξωπραγματικό για τον Κ.Α. να επιχειρεί να τις προσεγγίζει σαν δύο ξεχωριστές κατηγορίες αναγκών, όταν εργάζεται με άτομα ή ομάδες».

Κάνει επίσης μια δεύτερη διαπίστωση ότι δηλαδή, από πολύ νωρίς φτάνει ένας Κ.Α. στο συμπέρασμα πως «κάθε φορά που ένα άτομο ή ομάδα ή κοινότητα ευρίσκονται αντιμέτωποι με το πρόβλημα της κάλυψης μιας ανάγκης υλικής ή συναισθηματικής, αντιδρούν με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους, οι οποίοι μάλιστα, ίσως εκ πρώτης όψεως, τουλάχιστον, φαίνονται παράλογοι ή λίγο ως πολύ εύστοχοι (Ταυλαρίδου - Καλούτση, 1961, σελ.72-74). Για να επιτύχει ο Κοινωνικός Λειτουργός ή άλλος επαγγελματίας πρόνοιας την κάλυψη αναγκών ανθρώπων, οι οποίοι από μόνοι τους, δεν το έχουν επιτύχει, πρέπει να γνωρίζει με ποιον τρόπο θα προσφέρει βοήθεια.

Πέρα από την κάλυψη των όποιων υλικών αναγκών, τα άτομα ζητούν αναγνώριση, σεβασμό της αξιοπρέπειας, αποδοχή και ασφάλεια (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 33)

Σε πολλούς επικρατεί η εντύπωση ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες ασχολούνται με την ικανοποίηση αναγκών και ότι οι ανάγκες αποτελούν τη βάση για την διεκδίκηση δικαιωμάτων και, συνεπώς, μπορούμε να υποθέσουμε πως ότι θεωρείται ως αντικείμενο ενδιαφέροντος για τις κοινωνικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι και δικαίωμα. Όμως η σχέση μεταξύ αναγκών και δικαιωμάτων δεν είναι καθόλου απλή. Η δυσκολία έγκειται κυρίως στις διαφωνίες που υπάρχουν ως προς το επιθυμητό επίπεδο ικανοποίησης, και ως προς το ποιοι μηχανισμοί είναι πλέον κατάλληλοι για την ικανοποίηση των αναγκών (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 45)

Υπάρχουν κάποιοι λόγοι για τους οποίους επιχειρείται η προσπάθεια να παρουσιασθούν βασικές ατομικές ανάγκες ως δικαιώματα. Αυτοί συνοψίζονται στα εξής:

α. Η διεκδίκηση ενός δικαιώματος δεν αφήνει περιθώρια διακριτικής ευχέρειας στην πολιτεία. Πρέπει να το ικανοποιήσει. Όταν μια ανάγκη ανάγεται σε δικαίωμα τότε οι πολίτες δεν απαιτούν απλά απαιτούν την ικανοποίηση.

β. Η έννοια του δικαιώματος εμπεριέχει και το στοιχείο του εξαναγκασμού, της πίεσης για την εφαρμογή του.

γ. Όταν μια ανάγκη αναγνωρίζεται ως δικαίωμα τότε περιορίζεται η δυνατότητα να θεωρηθεί η ικανοποίηση αυτής ως κοινωνικό στίγμα. Συνεπώς οι χρήστες μιας υπηρεσίας ή οι αποδέκτες μιας παροχής δεν έχουν την αίσθηση ότι είναι κατώτεροι, κατά κάποιο τρόπο από τους άλλους πολίτες. (Σταθόπουλος, 1995, σελ. 45-46)

ΔΙΚΑΙΩΜΑ

Στο Ελληνικό Λεξικό Τεγόπουλος – Φυτράκης (1993, σελ 206) για τον όρο δικαίωμα δίνονται οι εξής ορισμοί: «απαίτηση, αξίωση

που απορρέει από το νόμο/ νόμιμη απολαβή ή νόμιμο τέλος /άδεια, εξουσιοδότηση.

Όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στον εξής ορισμό:

Το αντικείμενο των ανθρώπινων δικαιωμάτων είναι η μελέτη των αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του ατόμου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τα οποία σε μια δεδομένη φάση του πολιτισμού εξασφαλίζουν από τη μια μεριά το σεβασμό και την προάσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και από την άλλη την διατήρηση της δημόσιας τάξης.

Μπορούμε να διακρίνουμε τα δικαιώματα σε ορισμένες κατηγορίες. Από αυτές δύο συνιστούν «αναγνωρισμένες» κατηγορίες δικαιωμάτων και περιλαμβάνουν η πρώτη, τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα, και η δεύτερη τα οικονομικά, κοινωνικά και τα πολιτιστικά δικαιώματα, ενώ η τρίτη περιλαμβάνει δικαιώματα τα οποία δεν έχουν ακόμη – όχι όλα – αναγνωριστεί ως δικαιώματα με τη νομική έννοια του όρου και μπορούν να ονομαστούν ως «νέα δικαιώματα». Ανάμεσα τους περιλαμβάνονται το δικαίωμα που συνηθίζεται να λέγεται «ποιότητα ζωής», το δικαίωμα για την προστασία και πρόληψη από τους κινδύνους της πυρηνικής ενέργειας κ.α. (Μανωλοπούλου – Βαρβιτσιώτη, 1986, σελ. 15/ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1998, σελ. 4)

Όσον αφορά τις πηγές των ανθρώπινων δικαιωμάτων, θα πρέπει να τις διακρίνουμε σε δύο κατηγορίες: σ' εκείνες που βρίσκονται στην εσωτερική δικαιοταξία κάθε κράτους (Σύνταγμα, έθιμο) και σ' εκείνες που βρίσκονται στην διεθνή (Καταστατικός Χάρτης των Η.Ε. Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.τ.λ.) (Μανωλοπούλου – Βαρβιτσιώτη, 1986, σελ. 17)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Ένας από τους πιο σημαντικούς σταθμούς στην εξέλιξη των κοινωνικών θεσμών αποτελεί η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που συντάχθηκε από την Επιτροπή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του ΟΗΕ και ψηφίστηκε στις 10-12-1948 από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ (Πανουτσοπούλου, 1984, σελ. 159)

Η πράξη αυτή αποτελεί τομή στην ιστορία της ανθρωπότητας, επειδή για πρώτη φορά:

- Τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγορεύονται σε παγκόσμια αξία, αφού όλες οι χώρες – μέλη του ΟΗΕ έχουν προσυπογράψει την Οικουμενική Διακήρυξη.
- Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανατίθεται στη διεθνή κοινότητα, στην οποία λογοδοτούν τα επιμέρους κράτη, εκχωρώντας έτσι μέρος της κρατικής εξουσίας τους. Τα ανθρώπινα δικαιώματα παύουν να είναι «εσωτερική υπόθεση» της κάθε χώρας και της κάθε κυβέρνησης.
- Ο ΟΗΕ απαγορεύεται στον θεσμικό παγκόσμιο προστάτη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
- Η Οικουμενική Διακήρυξη γίνεται η μήτρα για την κυοφορία ενός διεθνούς νομοθετικού πλέγματος ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που ενσωματώνεται στη νομοθεσία κάθε χώρας που το επικυρώνει. Το πλέγμα αυτό, που συνεχώς επεκτείνεται και εξειδικεύεται, αποτελεί τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

Τα δικαιώματα αυτά αποτελούν τη βάση για περιφερειακές διεθνείς νομοθεσίες, για εθνικά Συντάγματα και για την δράση πολλών μη κυβερνητικών οργανώσεων (Καθημερινή– Επτά ημέρες, 1998, σελ. 2) Στην πράξη βέβαια κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η Οικουμενική Διακήρυξη έλυσε το πρόβλημα της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συνεχίζεται από κυβερνήσεις που δεν τιμούν την υπογραφή τους.

Είναι ενδεικτικό το ότι όλα σχεδόν τα κράτη που υπέγραψαν την Διακήρυξη, ένιωθαν ικανοποιημένα που μπορούσαν να οχυρωθούν πίσω από το άρθρο 2(7) του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών για να διαβεβαιώσουν ότι όλα τα ζητήματα τα σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα εναπόκεινταν αποκλειστικά στην δική τους ευθύνη. Εκτοτε βέβαια σημειώθηκαν πρόοδοι. Στα μέσα της δεκαετίας του '60 η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων άρχισε να αντιδρά κάτω από πολύ συγκεκριμένες συγκυρίες και σε εξαιρετικά στενά πλαίσια, σε ορισμένες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Από το 1979 δεν έπαψε να επεκτείνει σε όλο και περισσότερες χώρες του δημόσιο έλεγχο και το εύρος των διαδικασιών της. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις συμμετέχουν με αυξανόμενο ρυθμό στις εργασίες των οργάνων που έχουν οριστεί από την Επιτροπή και τις υποεπιτροπές.

Σήμερα μια από τις μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζει το διεθνές σύστημα των δικαιωμάτων του ανθρώπου έγκειται στην επιβεβαίωση της παγκοσμιότητας του. Χρειάστηκε να περιμένουμε ως τα τέλη της δεκαετίας του '80 για να δούμε να αρχίζει εκτεταμένη συζήτηση σχετικά με το κατά πόσο τα δικαιώματα του ανθρώπου έχουν χαρακτήρα πραγματικά Οικουμενικό ή αν η σχετική αξία τους εξαρτάται από το κοινωνικό πλαίσιο της (Φίλιπ Ολστον, 1995, σελ. 24-25)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV

*Τομείς Κοινωνικών Υπηρεσιών
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (γενικά)
Θεωρητικές Προσεγγίσεις των ΜΗ.ΚΥ.Ο
Βασικοί Ρόλοι του Εθελοντικού Τομέα
Χρηματοδότηση
ΜΗ.ΚΥ.Ο. Εθελοντικού Χαρακτήρα*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΤΟΜΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Το πλαίσιο παραγωγής και διανομής των κοινωνικών υπηρεσιών περιλαμβάνει τρεις τομείς:

- A. Στον πρώτο τομέα εντάσσονται όλοι οι φορείς που ανήκουν στο Δημόσιο. Στο Δημόσιο περιλαμβάνονται οι κρατικές υπηρεσίες, ιδίως εκείνες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, τόσο σε κεντρικό όσο και σε Περιφερειακό και Νομαρχιακό επίπεδο. Ακόμη, στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι κοινωνικές υπηρεσίες τις οποίες παρέχουν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και φορείς του πρώτου και δεύτερου βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
- B. Στον δεύτερο τομέα εντάσσονται ιδιωτικοί κερδοσκοπικοί φορείς. Οι φορείς αυτοί λειτουργούν με άδεια των κρατικών αρχών (Πολεοδομία, Υπουργείου Εμπορίου, Υπουργείου Πρόνοιας) ώστε να διασφαλίζεται ότι τηρούνται σε κάθε περίπτωση οι σχετικές προδιαγραφές για την καλή λειτουργία του φορέα και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας έχει την ευθύνη για την έκδοση άδειας λειτουργίας και την εποπτεία τέτοιων οργανισμών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα φορέων πρόνοιας στον Ιδιωτικό Κερδοσκοπικό τομέα είναι οι βρεφικοί και παιδικοί σταθμοί, οι οίκοι ευγηρίας, οι παιδικές κατασκηνώσεις κ.α.
- Γ. Στον τρίτο τομέα ανήκουν φορείς μη κυβερνητικοί όπως είναι οι εθελοντικές οργανώσεις, η Εκκλησία και τα Φιλανθρωπικά Σωματεία. Πρόκειται, κατά κανόνα, για Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Το κύριο χαρακτηριστικό είναι ότι δεν αποτελούν δημόσιες υπηρεσίες. Οι εθελοντικές οργανώσεις μπορεί να είναι μικρές μονάδες ή και πολύ μεγάλες. Κάποιες αναπτύσσουν δραστηριότητες σε

τοπικό επίπεδο, ενώ υπάρχουν και άλλες οι οποίες δρουν σε εθνικό ή και διεθνές επίπεδο. Λειτουργούν κάτω από την εποπτεία των Υπουργείων Κοινωνικής Πρόνοιας και Οικονομικών, ώστε να υπάρχει ο σχετικός έλεγχος ως προς την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και την διαχείριση των πόρων (Σταθόπουλος, 1995, σελ.157-160).

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ (γενικά)

Οι ΜΗ.ΚΥ.Ο. έχουν πλέον αναπτυχθεί σε τόσο μεγάλο βαθμό που σε πολλές περιπτώσεις τείνουν να υποκαταστήσουν τη λειτουργία ορισμένων κρατικών οργανισμών, ιδιαίτερα στις χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Το φαινόμενο αυτό είναι πιο έντονο στις περιπτώσεις εκείνες που οι αδυναμίες παροχής κοινωνικών υπηρεσιών εκ μέρους του κράτους είναι έντονες.

Σήμερα, οι ΜΗ.ΚΥ.Ο. συνιστούν ένα σημαντικό παράγοντα δράσης και ενέργειας σε ευαίσθητους τομείς, όπως η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, προώθηση της ειρήνης, η διεθνής ανάπτυξη, η προστασία του περιβάλλοντος και άλλα σημαντικά ζητήματα της κοινωνίας, της οικονομίας αλλά και της πολιτικής.

Ο σημαντικός ρόλος των ΜΗ.ΚΥ.Ο. αποδεικνύεται τόσο από την αριθμητική τους αύξηση, όσο και από τα ιδιαίτερα σημαντικά ποσά που καλούνται να διαχειρισθούν.

Παράλληλα, όμως, αυξάνονται και οι υποχρεώσεις των ΜΗ.ΚΥ.Ο. απέναντι στην κοινωνία και τους πολίτες, ιδιαίτερα αυτούς που δραστηριοποιούνται στα προγράμματά τους, τους υποστηρικτές τους καθώς και τους ανθρώπους που απολαμβάνουν τους καρπούς και τα οφέλη των δράσεών τους. Απέναντι δηλαδή σ' αυτούς που νομιμοποιούν την παρουσία και τις ενέργειες τους (Σκλιάς Π., 1998, σελ. 5)

Στην Ελλάδα, βέβαια, η έννοια της μη κυβερνητικής οργάνωσης είναι ακόμη ασαφής και την ασάφεια επιτείνει ο τρόπος

άσκησης των κοινοτικών και εθνικών πολιτικών για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων (Νέων Χώρα, 1996-1997, σελ. 3)

ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΗ.ΚΥ.Ο.

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις των ΜΗ.ΚΥ.Ο. διαχωρίζονται σε τρεις βασικές κατηγορίες, τις οποίες αναφέρουμε επιγραμματικά:

α. Τις παραδοσιακές θεωρίες, οι οποίες βασίζονται στο κρατοκεντρικό μοντέλο λειτουργίας του πολιτικού συστήματος.

β. Τις Μαρξιστικές και νεο – Μαρξιστικές προσεγγίσεις, οι οποίες μελετούν το ρόλο των ΜΗ.ΚΥ.Ο. υπό την οπτική γωνία της λειτουργίας των κοινωνικών τάξεων.

γ. Τις αναθεωρητικές προσεγγίσεις, οι οποίες προσδίδουν στις ΜΗ.ΚΥ.Ο μια νομιμοποιητική θεωρητική βάση για την ανάπτυξη των δράσεων τους. Από τις τελευταίες, η προσέγγιση της παγκοσμιοποίησης αναπτύσσει μια ολοκληρωμένη θεωρητική διάσταση του φαινομένου των ΜΗ.ΚΥ.Ο. (Σκλιάς Π., 1998, σελ. 9).

ΒΑΣΙΚΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

A. Ο Δημιουργικός Ρόλος. Ο εθελοντικός τομέας είναι από τη φύση του ελεύθερος να καινοτομεί, να αναλαμβάνει προγράμματα και δραστηριότητες που αποσκοπούν στην πλήρη ανάπτυξη των ατόμων, καλύπτοντας όχι μόνο τις βασικές ανάγκες επιβίωσης, αλλά και άλλες, λιγότερο εμφανείς, εξίσου όμως σημαντικές. Παράλληλα με την ανάπτυξη των ατόμων, οι εθελοντικές οργανώσεις πρέπει να συμβάλλουν με τα προγράμματά τους στην ανάπτυξη κοινοτήτων, οι οποίες έχουν την ικανότητα και τους μηχανισμούς να παράγουν την αυτοβοήθεια, την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της κοινότητας. Στο επίπεδο της κοινωνίας οι εθελοντικές οργανώσεις με την παρουσία και τις δραστηριότητές τους κινητοποιούν ένα μεγάλο αριθμό εθελοντών, ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη σχετικά με τα

κοινωνικά προβλήματα και επισημαίνουν την υποχρέωση κάθε πολίτη να συμβάλλει στην αντιμετώπισή τους (Σταθόπουλος σελ. 161).

- B. Στο δεύτερο ρόλο παροχής υπηρεσιών, ο εθελοντικός τομέας λειτουργεί:
- α) Συμπληρωματικά προς το δημόσιο τομέα. Τόσο ο δημόσιος, όσο και ο εθελοντικός τομέας έχουν ως τελικό στόχο την κάλυψη των ανθρωπίνων αναγκών. Ο κάθε τομέας έχει τις δικές του δυνατότητες στην εκπλήρωση αυτού του στόχου.
  - β) Ο εθελοντικός τομέας λειτουργεί υποβοηθητικά προς το δημόσιο, υπό την έννοια ότι την κύρια ευθύνη για την παροχή υπηρεσιών την έχει ο δημόσιος τομέας γιατί έχει πολύ περισσότερους πόρους στη διάθεσή του.
  - γ) Ο εθελοντικός και γενικότερα ο μη κερδοσκοπικός τομέας συχνά πρωτοπορεί κι αυτό γιατί διακινδυνεύει, κάτι που ο μεν δημόσιος τομέας αδυνατεί να κάνει για λόγους πολιτικούς, ο δε κερδοσκοπικός τομέας για λόγους οικονομικούς (Σταθόπουλος 1995, σελ 161-163). Οπως αναφέρει και η Καλούτση (1982, σελ. 83) «η ιδιωτική πρωτοβουλία μπορεί να κινείται περισσότερο ευέλικτα από ότι ο κρατικός γραφειοκρατικός μηχανισμός. Μπορεί να εντοπίσει και να καλύψει κοινωνικές ανάγκες που η πολιτεία δεν έχει «αντιληφθεί» ότι υπάρχουν ή δεν θεωρεί ότι πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο της δικής της αρμοδιότητας. Συχνά, στον τόπο μας, η ιδιωτική πρωτοβουλία επεσήμανε ανάγκες και δημιούργησε κοινωνικές υπηρεσίες που το κράτος αργότερα ανέλαβε το ίδιο ή ενίσχυσε με τη μορφή οικονομικής επιχορήγησης».

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Οι φορείς του εθελοντικού τομέα αντλούσαν μέχρι πρόσφατα τα έσοδά τους από δικούς τους πόρους (π.χ. ακίνητη περιουσία,

κληροδοτήματα, δωρεές, εράνους κλπ.). Σε όλες τις αναπτυγμένες δυτικές χώρες το κράτος συμβάλλει με αυξανόμενο βαθμό στη χρηματοδότηση προγραμμάτων, τα οποία εφαρμόζει ο εθελοντικός τομέας. Αυτό γίνεται γιατί έχει γίνει πλέον κατανοητό ότι το κράτος δεν είναι πάντα σε θέση να εφαρμόσει προγράμματα για τα οποία χρειάζεται ταχύτητα και λογιστική ευλυγισία.

Επίσης είναι αντιοικονομικό για το κράτος να διατηρεί μικρές μονάδες παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών. Οι εθελοντικές οργανώσεις χρηματοδοτούνται ακόμη από διεθνείς οργανισμούς προκειμένου να εφαρμόσουν προγράμματα κοινωνικής προστασίας για ειδικές κατηγορίες ατόμων (λ.χ. πρόσφυγες, παλιννοστούντες, ανέργους κ.ά.).

Τα χρηματοδοτούμενα προγράμματα κοινωνικής προστασίας μέσα από τα διάφορα ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν πλέον ένα βασικό τομέα δραστηριότητας των εθελοντικών οργανώσεων (Σταθόπουλος 1995, σελ. 163, 164).

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Στην Ελλάδα (αλλά και σε πολλές άλλες χώρες) η εννοιολόγηση και ο προσδιορισμός του εθελοντικού χαρακτήρα των οργανώσεων συναντά σημαντικές δυσκολίες, καθώς στην πράξη υπάρχουν πολλές οργανώσεις μικτού χαρακτήρα και επίσης επικρατεί μία σύγχυση των όρων που υιοθετούνται και χρησιμοποιούνται ευρέως.

Στην παρούσα εργασία, με τον όρο μη Κυβερνητικές οργανώσεις εθελοντικού χαρακτήρα, αναφερόμαστε σ' όλες εκείνες τις οργανώσεις που κατά προσέγγιση παρουσιάζουν ορισμένα χαρακτηριστικά. Θεωρούμε ότι δεν είναι εφικτή η χρήση ενός προσδιοριστικού γνώμονα σε απόλυτη μορφή, καθώς υπάρχει περίπτωση, κάποιες οργανώσεις να χρησιμοποιούν όρους, όπως «μη κυβερνητική», «εθελοντική» ως προκάλυμμα «κρυφών» επιδιώξεων. Έτσι, για παράδειγμα, στο σύνολο των οργανώσεων, είναι πολύ

δύσκολο να οριστεί ο μη κερδοσκοπικός χαρακτήρας, αφού οι πιθανοί πόροι για άλλες μπορεί να χρησιμεύουν ως διασφάλιση των στόχων τους, ενώ για άλλες να είναι το κάλυμμα μιας κερδοσκοπικής λειτουργίας (Volmed Hellas, Στασινοπούλου 1997, σελ. 4).

Με δεδομένες τις προαναφερθείσες επιφυλάξεις παραθέτουμε μία σχετική οριοθέτηση του όρου Μη Κυβερνητική Οργάνωση Εθελοντικού Χαρακτήρα, που είναι η εξής:

- α) Ο χαρακτήρας των οργανώσεων είναι μη κρατικός και η δράση τους εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο δημόσιο χώρο. Διαχωρίζονται από το κράτος και το λεγόμενο δημόσιο τομέα, όσο και από τον ιδιωτικό/ οικιακό, το χώρο της οικογένειας, τα συγγενικά δίκτυα και τα δίκτυα γειτονικής αλληλεγγύης μέσα στην τοπική κοινότητα.
- β) Έχουν μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα, αλλά, για την εξεύρεση πόρων μπορεί να αναπτύσσουν υποστηρικτικές δράσεις οικονομικού χαρακτήρα (π.χ. bazaars, πολιτιστικές εκδηλώσεις με εισιτήριο κλπ.).
- γ) Έχουν κάποια, έστω και υποτυπώδη, επίσημη ή θεσμική μορφή.
- δ) Έχουν υπερκομματικούς και υπερθρησκευτικούς στόχους και χαρακτήρα.
- ε) Λειτουργούν βάσει δημοκρατικών κανόνων και έχουν δημοκρατικά όργανα λήψης αποφάσεων.
- στ) Οι στόχοι τους αποσκοπούν στην προσφορά υπηρεσιών για την κάλυψη αναγκών κοινωνικής φροντίδας του κοινωνικού συνόλου, ή και συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού, στη βάση αξιών αλληλεγγύης.
- ζ) Οι πόροι τους δεν πρέπει να προέρχονται αποκλειστικά από το κράτος, ώστε να υπάρχει και οικονομική αυτοτέλεια.
- η) Η ύπαρξη διαφάνειας και ελέγχου στη λειτουργία του φορέα είναι αναγκαία.

- θ) Απαιτείται να υπάρχει ως ξεκάθαρος στόχος η προώθηση του εθελοντισμού και η κινητοποίηση των πολιτών για την προσφορά υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο, χωρίς να αμφισβητείται ή να αποκλείεται η συμμετοχή στο φορέα και αμειβομένου προσωπικού
- ι) Η διοίκησή τους πρέπει να ασκείται κατά ανιδιοτελή τρόπο, μακριά από την προοπτική προσωπικού κέρδους.

[Πηγές: Volmed Hellas - Στασινοπούλου 1997, σελ. 1 / Θεοδωρουλάκης Μενέλαος, 1997-1998, σελ. 6-7 / Ανακοίνωση Ευρωπαϊκής Επιτροπής (για την προώθηση του ρόλου των σωματείων και των ιδρυμάτων στην Ευρώπη), 1997, σελ. 6].

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Ο Εθελοντισμός Σήμερα
Μορφές Εθελοντισμού
Εθελοντική Εργασία
Διάκριση Εθελοντικής Εργασίας
Εθελοντής
Αξία Εθελοντισμού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V^Α

Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ

Ο εθελοντισμός είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που τα τελευταία χρόνια είχε μεγάλη ανάπτυξη στον ευρωπαϊκό χώρο. Μια τέτοια τάση, αλλά σε πρώιμη φάση, παρατηρείται και στην Ελλάδα.

Οι νέες διαστάσεις του εθελοντισμού δρουν πέρα από τις παλαιές εμπειρίες των φιλανθρωπικών οργανώσεων. Σήμερα, ο εθελοντισμός εμφανίζεται ως μία νέα μορφή πολιτικής και κοινωνικής συμμετοχής πέρα από τις παραδοσιακές μορφές συμμετοχής στα κόμματα και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Κατά βάθος, ο εθελοντισμός είναι μία νέα μορφή πολιτικής που εκφράζει το ευγενέστερο νόημα της (Πέτρος Χ. Σφηκάκης, 1998 σελ. 1).

Μορφές εθελοντισμού

Υπάρχουν πολλές μορφές εθελοντισμού και η κάθε μία εμφανίζεται με τη δική της έκφραση και τρόπο δράσης.

Αρχικά υπάρχει ο κοινωνικός εθελοντισμός ως υπηρεσία σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Υπάρχει επίσης, ο διεθνής εθελοντισμός, ως προσφορά αλληλεγγύης και γνώσης στις χώρες του Τρίτου Κόσμου ή ανθρωπιστικών υπηρεσιών στις ζώνες πολεμικών συγκρούσεων. Σε ανάπτυξη βρίσκεται επίσης, ο περιβαλλοντικός εθελοντισμός μέσω της ανάπτυξης πρωτοβουλιών για την καθαριότητα των δασών και των παραθαλασσιών περιοχών, της οργάνωσης προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κλπ.

Παράλληλα, αναπτύσσεται ο εθελοντισμός πολιτικής άμυνας, κυρίως με τη μορφή της φύλαξης των δασών και των πρώτων ενεργειών για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών.

Τέλος, υπάρχει ο πολιτιστικός εθελοντισμός, η οργάνωση από νεανικές ιδίως, εθελοντικές οργανώσεις πολιτιστικών θεατρικών,

μουσικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων που εκφράζουν τη νεανική φαντασία και δημιουργικότητα, πέρα από τη λογική της αγοράς και του κέρδους (Β. Ζιώγου, 1995, σελ. 3 / Π.Χ. Σφηκάκης, 1998, σελ. 2-3).

Εθελοντική Εργασία

Χρήσιμο θα ήταν εδώ να δώσουμε έναν κοινό ορισμό για τους ταυτόσημους, στην πράξη όρους: εθελοντική δράση, εθελοντική εργασία. Με τους όρους αυτούς περιγράφονται όλα εκείνα τα έργα και οι ρόλοι που αναλαμβάνονται και εκτελούνται από τους πολίτες με την ελεύθερη βούλησή τους και δίχως οικονομικό αντίκρουσμα για κάποιο κοινωνικά ωφέλιμο σκοπό (Χ. Βάγια, 1998, σελ. 1).

Εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι η παροχή αποζημιώσεων για την κάλυψη εξόδων μετακίνησης, παραμονής και τροφίμων, καθώς και η παροχή ασφάλισης των εθελοντών, δεν αποτελούν αμοιβή (Volmed Hellas - Στασινοπούλου, 1997).

Διάκριση Εθελοντικής Εργασίας

Η εθελοντική εργασία μπορεί να γίνεται:

- α. σε ατομική βάση, αν και σήμερα σπάνια συναντάται ο τύπος της ανεξάρτητης εθελόντριας «συντρέχτρας» που ανιδιοτελώς προσφέρει τις υπηρεσίες χρησιμοποιώντας κάποιες ειδικές γνώσεις.
- β. συλλογικά, όπου η εθελοντική ομάδα αναλαμβάνει πρωτοβουλία και δράση για τη διεύθυνση μιας κοινωνικής υπόθεσης και την προαγωγή της ποιότητας ζωής.
- γ. Στα πλαίσια ενός μη κυβερνητικού ή κρατικού οργανισμού, όπου οι εθελοντές συμβάλλουν στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (Χ. Βάγια 1998 σελ. 1-2).

Εθελοντής

Με τον όρο «εθελοντής», οι περισσότερες οργανώσεις ορίζουν το άτομο εκείνο που έχει τα εξής χαρακτηριστικά και που παρέχει υπηρεσίες με τους εξής τρόπους:

- α. Προσφέρει τις υπηρεσίες του χωρίς αντάλλαγμα και χωρίς να γίνεται αυτό βάση του οίκτου ή προσωπικών συμφερόντων.
- β. Είναι συνειδητοποιημένος και ενεργός πολίτης με έμπρακτη συμμετοχή και αυξημένο το αίσθημα της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας και ασκεί ενεργά τα ατομικά του πολιτικά δικαιώματα.
- γ. Ασκεί οργανωμένα, υπεύθυνα και συστηματικά τις υπηρεσίες του μετά από εκπαίδευση, όταν αυτή είναι απαραίτητη.
- δ. Παρεμβαίνει στη βαθμιαία επίλυση κάποιων καίριων κοινωνικών προβλημάτων.
- ε. Αναπτύσσει την επικοινωνία και τη συνεργασία με τους άλλους πολίτες και βελτιώνει τις ανθρώπινες σχέσεις του.
- στ. Μέσω των υπηρεσιών του δεν προωθεί, ούτε θρησκευτικούς, ούτε κομματικούς σκοπούς, αλλά μόνο τους στόχους της οργάνωσης.
(Μ. Θεοδωρουλάκης 1997-1998, σελ. 7 / Ενημερωτικά φυλλάδια οργανώσεων).

Το επιτελούμενο εθελοντικό έργο μπορούμε να το διακρίνουμε σε τρεις τύπους αρμοδιοτήτων:

1. Διευθυντικά Εθελοντικά Στελέχη:

Συμμετέχουν στα όργανα διοίκησης των κοινωνικών υπηρεσιών. Αναλαμβάνουν διευθυντικά ή και συντονιστικά καθήκοντα.

2. Υπηρεσιακά Εθελοντικά Στελέχη ή Εθελοντές Υπηρεσίας:

Αναλαμβάνουν συγκεκριμένες αρμοδιότητες στα πλαίσια της λειτουργίας προνοιακών, επιμορφωτικών, υγειονομικών ή άλλων κοινωνικών προγραμμάτων. Συμπράττουν με τους επαγγελματίες στην ολοκλήρωση του έργου των κοινωνικών υπηρεσιών και συχνά καλύπτουν σημαντικά κενά σε προσωπικό των οργανώσεων. Όταν μάλιστα είναι εκπαιδευμένοι, κατάλληλα επιλεγμένοι για τη συγκεκριμένη αρμοδιότητα και εποπτεύονται από έναν επαγγελματία κοινωνικό λειτουργό, παρουσιάζουν αξιόλογο έργο και εκτελούν με ουσιαστικό και αποδοτικό τρόπο την υπηρεσία.

3. Εθελοντές Κοινωνικής Δράσης:

Άτομα ή ομάδες που στα πλαίσια μιας καθορισμένης γεωγραφικής περιοχής οργανώνονται και αναλαμβάνουν γνωμοδοτικό και συμβουλευτικό προς μια αρχή έργο, ή ενεργούν σαν ομάδα πίεσης για αλλαγές στον κοινωνικό και ανθρωπιστικό τομέα ή σαν πρωτοπόροι αναζητούν καινούριες παροχές και δοκιμάζουν εναλλακτικές λύσεις σε τοπικά κοινωνικά προβλήματα και ανάγκες.

(Χ. Βάγια 1988, σελ. 2, Ενημερωτικά φυλλάδια οργανώσεων).

Αξία εθελοντισμού

Οι εθελοντικές οργανώσεις προβάλλονται σαν οι μόνοι φορείς που μπορούν να αντιστρέψουν και να μειώσουν τους αρνητικούς παράγοντες για τη διεύρυνση του κλίματος του ατομικισμού, της αντιπαράθεσης και της αποχής από τα κοινά, τον κρατισμό ή τον άκρατο φιλελευθερισμό και την εσωστρέφεια των οικογενειακών και συγγενικών σχημάτων (Ο. Στασινοπούλου, 1995, σελ. 270).

Ο εθελοντισμός, όπως και η κοινωνία πολιτών, διευρύνουν την έννοια της σύγχρονης δημοκρατίας. Η εθελοντική εργασία:

- συμβάλλει αν όχι στην άρση των ανισοτήτων πάντως στη βελτίωση των όρων ίσης πρόσβασης των πολιτών στην κοινή ζωή και τον κοινό πλούτο.
- συνεισφέρει στη διαμόρφωση μιας εκτατικής αντίληψης για την απασχόληση και μπορεί να έχει μια θετική επίδραση στην αντιμετώπιση της ανεργίας και ειδικότερα των νέων, παρότι θεωρείται ότι οι άνεργοι είναι λιγότερο πρόθυμοι να συμμετάσχουν σε εθελοντικές δραστηριότητες απ' ό,τι αυτοί που έχουν εργασία. Η ανάπτυξη του εθελοντισμού δεν απαλλάσσει βέβαια το κράτος-πρόνοιας από τις ευθύνες του.
- ανταποκρίνεται στις ποικίλες ευαισθησίες, τα όνειρα και τις προσδοκίες των νέων για έναν καλύτερο κόσμο.
- βελτιώνει την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των πολιτών και ειδικά των νέων διαφορετικής προέλευσης, προάγοντας τα αισθήματα ανεκτικότητας, και αλληλεγγύης αλλά και καλλιεργώντας την ατομική ευθύνη.
- διαπαιδαγωγεί τη συμμετοχή στα κοινά ως βασική αξία της κοινωνικής συνύπαρξης.
- προάγει την ιδέα της ενίσχυσης πεδίων μη εμπορευματοποιημένης δραστηριότητας των ανθρώπων και την ανάδειξη μιας κοινωνίας αξιών.
- τείνει στον εμπλουτισμό της «οικονομικής ανάπτυξης» με το πολύτιμο στοιχείο της «ανθρώπινης ευημερίας» που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, και την οικολογική βιωσιμότητα (Ν. Γιαννής, 1997, σελ. 36).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

*Το Ελληνικό Νομικό Πλαίσιο για την Λειτουργία και την
Δομή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Εθελοντικού
Χαρακτήρα*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

1. ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ

Ο πιο διαδεδομένος τρόπος ενεργοποίησης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας είναι η σύσταση Φιλανθρωπικού Σωματείου. Σύμφωνα με το αρ. 1 Ν.Δ. 1111/72 «περί Φιλανθρωπικών Σωματείων» τα Φιλανθρωπικά Σωματεία αποτελούν μια ειδική κατηγορία σωματείων που επιδιώκουν την παροχή υλικής και ηθικής προστασίας ή αρωγής σε άτομα ή ομάδες ατόμων που βρίσκονται μόνιμα ή πρόσκαιρα σε κατάσταση αποδεδειγμένης ανάγκης.

Από κανονιστική άποψη το σωματείο είναι ΝΠΙΔ και συγκεκριμένα ένωση προσώπων που επιδιώκει μη κερδοσκοπικό σκοπό και αποκτά νομική προσωπικότητα όταν εγγραφεί σε ειδικό δημόσιο βιβλίο που τηρείται στο πρωτοδικείο της έδρας, ύστερα από αίτηση τουλάχιστον είκοσι προσώπων και σχετική απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου της έδρας του. Τα σωματεία να επιδιώκουν μόνο τους συγκεκριμένους στόχους του αρ. 1 & 1 Ν.Δ. 1111/72 και δεν μπορούν να προβλέπουν στο καταστατικό τους και άλλους σκοπούς, παρά μόνο εάν αυτοί συνδέονται άμεσα με τις γενικότερες επιδιώξεις τους.

Τα Φιλανθρωπικά Σωματεία διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: στα ειδικά και στα μη ειδικά αναγνωρισμένα. Η σημασία της διάκρισης συνδέεται με τα πλεονεκτήματα που συνοδεύουν τη διαδικασία της ειδικής αναγνώρισης. Μόνο τα ειδικά αναγνωρισμένα σωματεία δικαιούνται να λαμβάνουν εισφορές και επιχορηγήσεις πάσης φύσεως από το Δημόσιο, τους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα υπόλοιπα ΝΠΙΔ όπως επίσης και από τα ΝΠΙΔ που είναι εξοπλισμένα με ειδικά προνόμια εκ μέρους του κράτους.

Από την άλλη πλευρά τα σωματεία αυτά υπόκεινται σε ιδιαίτερες διαδικασίες ελέγχου από την δημόσια διοίκηση. Το πλέγμα των διαδικασιών που προβλέπονται εκτείνεται από την έγκριση του προϋπολογισμού τους και την μεταβίβαση ακινήτων ή εκτέλεση έργων μέχρι την ενημέρωση της εποπτεύουσας αρχής για θέματα λειτουργίας και διαχείρισης των πόρων που προέρχονται από επιχορηγήσεις.

Στην πράξη η υποχρέωση ειδικής αναγνώρισης αντιστοιχεί στην κατοχύρωση της πληροφόρησης της δημόσιας διοίκησης και στην διαχείριση των δημοσίων δαπανών κατά τέτοιο τρόπο που επιτρέπει την ορθολογική κατανομή των πόρων. Σε σχέση με την δυνατότητα των σωματείων να παρέχουν οργανωμένες υπηρεσίες προς συγκεκριμένες ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού επιβάλλεται μία περιπτωσιολογική διερεύνηση που επικεντρώνεται στους σκοπούς, στους πόρους χρηματοδότησης και κυρίως στην περιουσία και στους μηχανισμούς αξιοποίησής της. Συνήθως η παροδική διοίκηση δεν προβαίνει σε αντίστοιχες αξιολογήσεις πριν προχωρήσει στην έκδοση εγκριτικών πράξεων για την επιχορήγηση κάθε Σωματείου. Αναγνωρίζεται επομένως ευρεία διακριτική ευχέρεια των οργάνων της διοίκησης που ασκείται τις περισσότερες φορές με αναγωγή σε κοινωνικοπολιτικά κριτήρια.

Για το λόγο αυτό, η αξιολόγηση των κριτηρίων επιλογής κάποιου σωματείου για τη χρηματοδότησή του από τη διοίκηση περιορίζεται απλώς στον έλεγχο πλήρωσης δύο προϋποθέσεων:

α) Υπαγωγή του σωματείου στο καθεστώς των ειδικά αναγνωρισμένων φιλανθρωπικών σωματείων.

β) Συνδρομή όλων των όρων για τη νομική λειτουργία τους ως σωματείο.

Το Ν.Δ. 1111/72 προέβλεψε ειδικές προϋποθέσεις για τη δυνατότητα των φιλανθρωπικών σωματείων να επιδιώκουν την παροχή κοινωνικής προστασίας με την εφαρμογή συγκεκριμένων

μέτρων. Πρόκειται συγκεκριμένα για τα σωματεία που αποβλέπουν στην παροχή οργανωμένης περίθαλψης.

Η παροχή οργανωμένης περίθαλψης αποτελεί μία αόριστη νομική έννοια που εξειδικεύεται με τη χρήση ποσοτικών μάλλον παρά ποιοτικών κριτηρίων. Αναμφισβήτητα συνδέεται κυρίως με την παροχή υπηρεσιών σε ηλικιωμένους και άτομα με ειδικές ανάγκες. Για την παροχή αντίστοιχων υπηρεσιών το αρ. 6 Ν.Δ. 1111/72 υποχρεώνει τα σωματεία να προβούν σε διάθεση περιουσίας και σύσταση ιδρύματος.

Ποιες είναι όμως οι νομικές συνέπειες της διάταξης αυτής; Τα σωματεία είναι υποχρεωμένα να προβούν σε ίδρυση ενός νέου ΝΠΙΔ που έχει τη μορφή του Ιδρύματος και διέπεται από τις ρυθμίσεις οργανωμένης περίθαλψης και θα διαθέτει αυτοτελή όργανα διοίκησης και ξεχωριστή περιουσία σε σχέση με το σωματείο.

2. ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Ένας άλλος μηχανισμός που χρησιμοποιείται συχνά για την εξυπηρέτηση στόχων κοινωνικής προστασίας από την ιδιωτική πρωτοβουλία είναι η *σύσταση Κοινοφελούς ιδρύματος*.

Τόσο τα Φιλανθρωπικά Σωματεία όσο και τα Κοινοφελή Ιδρύματα αποτελούν ΝΠΙΔ. Προβλέπονται όμως διαφορετικές διαδικασίες για την ίδρυση και την αναγνώρισή τους. Τα σωματεία αποκτούν νομική προσωπικότητα με απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου ύστερα από αίτηση είκοσι τουλάχιστον προσώπων και αναγνωρίζονται ως ειδικά φιλανθρωπικά με απόφαση του Νομάρχη της έδρας τους ύστερα από αίτηση του Διοικητικού τους Συμβουλίου. Από την άλλη πλευρά τα Ιδρύματα αποκτούν νομική προσωπικότητα με αυτεπάγγελτη έκδοση Προεδρικού Διατάγματος που εγκρίνει τη σύστασή τους σε περίπτωση που με ιδρυτική πράξη μία περιουσία δεσμεύεται για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένου σκοπού.

Τα κοινοφελή Ιδρύματα είναι μία ειδική κατηγορία ιδρυμάτων. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους αντιστοιχεί στην υλοποίηση όχι κάθε

είδους στόχων αλλά μόνο εκείνων που μπορεί να θεωρηθούν κοινωφελείς. Σύμφωνα μάλιστα με το άρθρο 1 Α.Ν. 2039/39 «περί τροποποίησης συμπλήρωσης και κωδικοποίησης των Νόμων περί εκκαθάρισεως και διοικήσεως των εις το Κράτος και υπέρ κοινωφελών σκοπών καταλειπομένων κληρονομιών, κληροδοσιών και δωρεών» η έννοια του κοινωφελούς σκοπού εξειδικεύεται ως προώθηση συλλογικών επιδιώξεων:

«Κοινωφελής σκοπός κατά την έννοια του παρόντος νόμου είναι κατ' αντίθεσιν προς τον ιδιωτικός πας κρατικός θρησκευτικός ή φιλανθρωπικός, εν γένει δ' επωφελής εις το κοινόν εν όλω η εν μέρει σκοπός».

Από την ερμηνεία της διάταξης συνάγεται ότι η εξυπηρέτηση στόχων κοινωνικής προστασίας και η παροχή υπηρεσιών σε άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της αφού αποτελούν εκφάνσεις γνήσιου κοινωφελούς σκοπού. Επομένως όλα τα ιδρύματα που αποβλέπουν παρόμοιους στόχους de facto (χωρίς ανάγκη δηλαδή ειδική αναγνώρισης όπως στην περίπτωση των Φιλανθρωπικών Σωματείων) στην κατηγορία των Κοινωφελών Ιδρυμάτων προνοιακού τύπου.

Υπάρχουν δύο διαφορετικοί μηχανισμοί διάθεσης ιδιωτικής περιουσίας για την εξυπηρέτηση κοινωνικών στόχων. Ο πρώτος εντοπίζεται κανονιστικά στο άρθρο 95 παρ. 1 Α.Ν. 2039/39 που ρυθμίζει τη σύσταση ιδρύματος σε περίπτωση που η εκτέλεση του στόχου ανατίθεται:

- σε φυσικά πρόσωπα (κληρονόμους, κληροδόχους, εκτελεστές διαθήκης)
- σε νομικά πρόσωπα που ιδρύονται με αυτόν ακριβώς τον σκοπό
- σε νομικά πρόσωπα που ήδη λειτουργούν αλλά με μεταβολή των οργάνων διοίκησής τους.

Ο δεύτερος αναπτύσσεται στο άρθρο 96 παρ. 1 Α.Ν. 2039/39 που προβλέπει την τύχη περιουσίας που διατίθεται για την εκπλήρωση ειδικού κοινωνικού σκοπού αλλά η εκτέλεσή του ανατίθεται σε άλλα

ιδρύματα που ήδη λειτουργούν, σωματεία Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλα νομικά πρόσωπα, χωρίς να καθορίζεται ιδιαίτερος τρόπος διοίκησης. Η περιουσία αυτή αποτελεί τότε κεφάλαιο αυτοτελούς διαχείρισης που διακρίνεται από την υπόλοιπη περιουσία των νομικών προσώπων.

Τα κοινωφελή ιδρύματα λειτουργούν στην πράξη με βάση τις διατάξεις καταστατικού ή οργανισμού που καθορίζονται από το διαθέτη της περιουσίας. Ο οργανισμός ρυθμίζει την διοίκηση, διαχείριση και εκπροσώπηση του ιδρύματος, την εκλογή των οργάνων διοίκησης, την πρόσληψη του απαραίτητου προσωπικού, τους τρόπους εκτέλεσης των σκοπών του και κάθε άλλη λεπτομέρεια. Το Προεδρικό Διάταγμα που εγκρίνει το ίδρυμα μπορεί να ορίσει ή να συμπληρώσει ή ακόμα και να τροποποιήσει τον οργανισμό, με την προϋπόθεση ότι η θέληση του ιδρυτή θα παραμείνει σεβαστή.

Η εποπτεία των κοινωφελών ιδρυμάτων ανήκει στο Υπουργείο οικονομικών. Κατ' εξαίρεση τα ιδρύματα προνοιακού τύπου υπάγονται στην αρμοδιότητα και εποπτεία του υπουργείου υγείας πρόνοιας και κοινωνικών Ασφαλίσεων.

3. ΑΣΤΙΚΕΣ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Πρόκειται για την πιο συνηθισμένη μορφή εθελοντικού οργανισμού στην Ελλάδα. Αποτελούν ένωση προσώπων που αποκτά νομική προσωπικότητα από την κατάθεση του σχετικού καταστατικού στο Πρωτοδικείο. Η λειτουργία τους διέπεται από τους όρους του καταστατικού (ορίζει τα ειδικότερα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών τους) και επικουρικά από τις διατάξεις του Αστικού κώδικα περί εταιρειών (άρθρα 741-784).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

Παρουσίαση Οργανώσεων

- Άρσις
- Γιατροί του Κόσμου
- Γιατροί Χωρίς Σύνορα
- Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία
- Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
- Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων
- Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας
- Σώστε τα Παιδιά
- Caritas

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΑΡΣΙΣ (Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Νέων)

Η «άρσις» είναι αστική εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Δημιουργήθηκε το 1992 με σκοπό να αναπτύξει νέες πρότυπες πρωτοβουλίες και προτάσεις:

α) Για την κοινωνική υποστήριξη των νέων που αντιμετωπίζουν προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού.

β) Για την πρόληψη της νεανικής αποξένωσης και περιθωριοποίησης.

γ) Για την ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής των νέων

δ) Για την ευαισθητοποίηση του ευρύτερου κοινού για τις ανάγκες και τα αιτήματα των νέων ανθρώπων.

Η έδρα της οργάνωσης βρίσκεται στην Αθήνα. Παραρτήματα λειτουργούν στη Θεσσαλονίκη και στο Βόλο, ενώ δράσεις αναπτύσσοντας και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας: Πάτρα, Ξάνθη, Ιωάννινα, Καβάλα, Λάρισα.

Το ενδιαφέρον της «άρσις» στρέφεται κυρίως σε νέους και νέες ηλικίας 15-25 χρονών που βιώνουν συνθήκες σύγκρουσης, απόρριψης, εγκλεισμού, προκατάληψης, ανέχειας ή ανεργίας, αλλά και σε νέους που ενδιαφέρονται να ανακαλύψουν νέους τρόπους κοινωνικής αλληλεγγύης, επικοινωνίας και δημιουργικής έκφρασης.

Οι δραστηριότητες της «άρσις» βασίζονται σε επιστημονικό σχεδιασμό και παρακολούθηση. Για την υλοποίησή τους συνεργάζονται ειδικευμένοι συνεργάτες και εθελοντές.

Επίσης δίνει έκφραση στην κατάλληλη προετοιμασία, υποστήριξη και εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού της.

Η «άρσις» προσπαθεί να απαντήσει στο σύνολο των αναγκών των νέων, με έμφαση σε 3 τομείς:

- ψυχο-κοινωνική στήριξη και συμβουλευτική,
- προετοιμασία για ένταξη στην αγορά εργασίας,
- προτάσεις ελεύθερου χρόνου και κοινωνικής συμμετοχής.

Σύμφωνα με την παιδαγωγική αντίληψη του επιστημονικού προσωπικού και των συνεργατών της «άρσις»:

Προτεραιότητα αποτελούν οι ανάγκες, δυνατότητες και επιθυμίες των νέων, για την προσωπική τους ανασυγκρότηση, μέσα σε κλίμα ασφάλειας, εμπιστοσύνης και συνεργατικότητας.

Βασίζουν την συνεργασία τους σε όρους και κανόνες που συμφωνούνται αμοιβαία με τους νέους και τις νέες, στοχεύοντας στην βελτίωση των προσωπικών και κοινωνικών τους δεξιοτήτων.

Τελικός σκοπός τους είναι η ενίσχυση της ικανότητας και των δυνατοτήτων τους ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις μιας αυτόνομης καθημερινής ζωής.

Δραστηριότητες της «άρσις»

1. Προετοιμασία για την ένταξη στην εργασία:

- Επαγγελματική προετοιμασία και προσανατολισμός (σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο).
- Συνεργασία με φορείς κατάρτισης και παραπομπή νέων σε προγράμματα που τους ενδιαφέρουν.
- Οργάνωση παραγωγικών και εκπαιδευτικών εργαστηρίων.
- Επαφή με εργοδότες και ευαισθητοποίησή τους με σκοπό να απορροφήσουν νέους στις εργασίες τους.
- Τοποθετήσεις νέων σε εργασίες και υποστήριξη της επαγγελματικής τους αποκατάστασης.

2. Νεανική υποστήριξη και πληροφόρηση:

- Συμβουλευτική για επίλυση άμεσων προβλημάτων.
- Ψυχολογική υποστήριξη – Ομάδες επικοινωνίας.
- Ενημέρωση για κοινωνικές υπηρεσίες και προγράμματα δράσης για νέους. – Ξενώνες φιλοξενίας.
- Παραπομπές σε φορείς πρόνοιας και φιλοξενίας.
- Πληροφόρηση – συμβουλευτική σε νομικά ζητήματα.

- Ενίσχυση νέων που αποχωρούν από χώρους εγκλεισμού.
- 3. Κοινωνική και πολιτιστική δραστηριοποίηση:
  - Στέκια συνάντησης, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας.
  - Ομάδες τέχνης και δημιουργίας – Πολιτιστικές εκδηλώσεις.
  - Ομάδες δημιουργικής απασχόλησης σε χώρους εγκλεισμού.
  - Ανταλλαγές με νέους στην Ελλάδα και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.
- 4. Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.
  - προετοιμασία εκδόσεων για την δημοσιοποίηση απόψεων, εμπειρικών και ερευνητικών δεδομένων, γύρω από τα προβλήματα, προγράμματα και υπηρεσίες για νέους.
  - Διοργάνωση και συμμετοχή σε εκδηλώσεις και εκστρατείες ενημέρωσης
- 5. Κοινωνικός διάλογος – διατύπωση προτάσεων.
  - Ομάδες εργασίας επιστημόνων σε ζητήματα κοινωνικής πολιτικής για τους νέους.
  - Συμμετοχή σε δίκτυα, επιτροπές και συναντήσεις ανταλλαγής απόψεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
  - Διατύπωση προτάσεων προς τους αρμόδιους φορείς.

Η «άρσις» συνεργάζεται με κοινωνικές υπηρεσίες, φορείς απονομής ποινικής δικαιοσύνης, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, τη Γ.Γ. Νέας Γενιάς, τη Γ.Γ. Λαϊκής Επιμόρφωσης, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, ιδιωτικούς κοινωνικούς φορείς και οργανώσεις νέων.

Είναι μέλος Ελληνικών και Ευρωπαϊκών δικτύων, για τα δικαιώματα του παιδιού την πολιτιστική και κοινωνική δράση των νέων, τα δικαιώματα των αστέγων, την καταπολέμηση της φτώχειας, την απασχόληση των παραβατών, και κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας.

Η «άρσις» έχει συνδρομητές που λαμβάνουν τακτικά ενημέρωση (ΝΕΩΝ ΧΩΡΑ), και συμμετέχουν σε συζητήσεις και εκδηλώσεις.

Οι πόροι για την πραγματοποίηση των στόχων προέρχονται από δημόσιες χρηματοδοτήσεις (κυρίως της Γ.Γ. Νέας Γενιάς), Ευρωπαϊκά προγράμματα, δωρεές, χορηγίες και ιδιωτικές εισφορές.

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΓΙΑΤΡΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Οι Γιατροί του Κόσμου είναι μια ανεξάρτητη, μη κυβερνητική, μη κερδοσκοπική οργάνωση που στηρίζεται στην εθελοντική προσφορά.

Η οργάνωση «Medecins du Monde» ιδρύθηκε το 1980 στη Γαλλία από το Γάλλο γιατρό Bernard Couchner, μετέπειτα Υπουργό Υγείας και Ανθρωπιστικής Δράσης.

Ο Couchner υπήρξε ένας από τους «Γάλλους Γιατρούς» («French Doctors») που το 1968 αποφάσισαν να παρέμβουν οργανωμένα στο δράμα του λιμού της Μπιάφρα. Πιστοί στον όρκο του Ιπποκράτη και οπαδοί της μεγάλης ιδέας της ανθρωπιστικής δράσης, ήταν οι πρώτοι Γιατροί που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους επιτόπου, δημοσιοποιώντας συγχρόνως και τη μαρτυρία- καταγγελία τους για την καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη βαρβαρότητα των οποίων υπήρξαν μάρτυρες.

Πάνω σ' αυτές τις αρχές στηρίχθηκε η ίδρυση της οργάνωσης «Medecins du Monde» που αργότερα, από το 1989, άρχισε να εξαπλώνεται και σε άλλες χώρες – Ισπανία, Ιταλία, Ελβετία, Σουηδία, Κύπρο, ΗΠΑ – δημιουργώντας ένα διεθνές δίκτυο Άμεσης Παρέμβασης.

Η δράση των Γ.τ.Κ. Ξεκινάει στην Ελλάδα το 1990, έχουν πραγματοποιήσει από τότε δεκάδες αποστολές Ανθρωπιστικής βοήθειας, ανταποκρινόμενοι σε επείγουσες και σοβαρές ανάγκες, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε χώρες του τρίτου κόσμου.

Οι Έλληνες Γ. τ. Κ., πιστοί στις αρχές της Ανθρωπιστικής Ιατρικής Δράσης, είτε πέρα μακριά σε άλλες χώρες, είτε εδώ στην Ελλάδα, θεραπεύουν – μαρτυρούν – καταγγέλλουν.

Είναι αποφασισμένοι να συμβάλλουν στην προσπάθεια επίλυσης των σοβαρών προβλημάτων, που πολιτικές και οικονομικές συγκυρίες έφεραν στην πόρτα μας (ανεργία, προσφυγιά, κοινωνικός αποκλεισμός, φτώχεια, ρατσισμός, ξενοφοβία κ.λ.π.).

Η αποστολή των Γ. τ. Κ. είναι:

- Να παρέχουν ανθρωπιστική βοήθεια σ' εκείνους που την έχουν ανάγκη
- Να παρέχουν δωρεάν πρωτοβάθμια περίθαλψη, ιατρική βοήθεια, κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη, νομικές συμβουλές σε πρόσφυγες και περιθωριοποιημένους πληθυσμούς μέσα στην Ελλάδα, στα Βαλκάνια και στον Τρίτο Κόσμο.
- Να καταθέτουν την αλήθεια. Κεντρική θέση στη φιλοσοφία της οργάνωσης κατέχει η θαρραλέα και ελεύθερη πίστη ότι η αλήθεια πρέπει να λέγεται – σχετικά με ξεριζωμούς πληθυσμών, φυσικές και ανθρώπινες καταστροφές και κοινωνικές αδικίες. Η μαρτυρία τους έχει το κύρος του αυτόπτη μάρτυρα.

Οι Γ. τ. Κ. αντιτάσσονται στον ρατσισμό, την ξενοφοβία, τις θρησκευτικές και εθνικές διώξεις και όλες τις μορφές κοινωνικής αδικίας. Σε αυτήν την ταραγμένη εποχή, μάχονται για να στηρίξουν τόσο την ανθρωπιστική δράση όσο και τις θεμελιώδεις αρχές του αμοιβαίου σεβασμού, της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της συμπόνιας.

Τα προγράμματα των Γ. τ. Κ. στην Ελλάδα είναι:

- Πρόσφυγες και Μετανάστες: Ξεκινώντας από τα πρώτα κύματα Ποντίων και μέχρι την πρόσφατη εισροή Κούρδων προσφύγων που προκάλεσε ο πόλεμος στο Β. Ιράκ, οι Γ. τ. Κ. παρέχουν στους πρόσφυγες άμεση ιατρική, κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη και παραμένουν κοντά τους όσο χρειάζεται. Η οργάνωση προσφέρει επίσης, αγαθά απαραίτητα για την επιβίωση, όπως κουβέρτες, ρουχισμό, τρόφιμα, γάλα, σαπούνι κ.α. Τέλος, προσπαθεί να φέρει στο φως της δημοσιότητας τα προβλήματα των προσφύγων και να πιέσει τις αρχές να επιλύσουν τέτοιες καταστάσεις με ανθρωπιστικό τρόπο.
- Σεισμοί και Φυσικές Καταστροφές: Αίγιο, Κοζάνη – Γρεβενά, Πύργος και Καλαμάτα: Ομάδες άμεσης αντίδρασης φτάνουν μέσα σε λίγες μέρες για να παράσχουν ιατρική βοήθεια. Οι Γ. τ. Κ.

παραμένουν στις περιοχές αυτές για να εφαρμόσουν προγράμματα κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης, κυρίως για τα παιδιά.

- Προγράμματα βοήθειας σε Αστικά Κέντρα: Ένα πρόγραμμα πιλότος στην Αθήνα και σε καταυλισμούς τσιγγάνων και προσφύγων της Αττικής που αργότερα θα εφαρμοστεί και σε άλλες Ελληνικές πόλεις.
- Ανοιχτό Πολυιατρείο Αθηνών. Είναι ένα κέντρο που προσφέρει δωρεάν ιατρική περίθαλψη, ψυχολογική υποστήριξη, Νομική κάλυψη και κοινωνική φροντίδα σε άτομα που δεν έχουν πρόσβαση στα κρατικά συστήματα υγείας.

Το κέντρο απασχολεί εθελοντές γιατρούς, νοσηλευτές, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και νομικούς που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους καθημερινά.

Χορηγούνται επίσης χωρίς καμιά αμοιβή, τα απαραίτητα για κάθε ασθένεια φάρμακα.

- Κινητά Ιατρεία: Τακτικές επισκέψεις με κινητές μονάδες; σε υποβαθμισμένες περιοχές και καταυλισμούς τσιγγάνων. Κι ακόμα, γίνεται προσπάθεια για τη δημιουργία γεφυρών κοινωνικής ένταξης για περιθωριοποιημένους και μειονοτικούς πληθυσμούς.
- Ανταλλαγή Συριγγών: Ένα πρωτοποριακό πρόγραμμα για την Ελλάδα που ήδη λειτουργεί αποτελεσματικά, εδώ και αρκετά χρόνια στην Ευρώπη σαν μέθοδος μείωσης της μετάδοσης του AIDS και της Ηπατίτιδας C, αλλά και σαν τρόπος προσέγγισης της σταδιακής κοινωνικής επανένταξης εξαρτημένων ατόμων.

Επίσης Έλληνες εθελοντές Γ. τ. Κ. βρίσκονται σε αποστολές στον Τρίτο Κόσμο: Καύκασο, Σομαλία, Αίγυπτο, Κουρδιστάν (Β. Ιράκ), Μπάνια Λούκα, Σεράγεβο, Τσετσενία, Γάζα, Βαγδάτη.

Οι Γιατροί του Κόσμου βρέθηκαν πάντα εκεί που έπρεπε, προσφέροντας άμεση ιατρική βοήθεια, σωματική και ψυχολογική ανακούφιση, εγκαθιστώντας ιατρεία εφοδιάζοντας νοσοκομεία με φάρμακα και καταγράφοντας τα αίτια και τις συνέπειες της καταστροφής.

Οι Γιατροί του Κόσμου είναι οικονομικά αυτόνομη οργάνωση που στηρίζεται στην εθελοντική προσφορά (σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα).

Οι πηγές χρηματοδότησης ποικίλλουν: Συνδρομές μελών και δωρεές, Ευρωπαϊκή Ένωση και Διεθνείς Οργανισμοί, Κληροδοτήματα κ.α.

ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

Οι Γ.Χ.Σ. είναι μια Διεθνή, Μη Κυβερνητική Ανθρωπιστική οργάνωση, που σαν σκοπό έχει να παρέχει επείγουσα ανθρωπιστική βοήθεια στα θύματα φυσικών καταστροφών ή ένοπλων διενέξεων σε οποιοδήποτε μέρος του πλανήτη.

Οι Γ.Χ.Σ. δημιουργήθηκαν το 1971 από δύο ομάδες Γάλλων γιατρών που επέστρεψαν από αποστολές στην Μπιάφρα και το Ανατ. Πακιστάν. Ενοχλημένοι από την τραγωδία του λαού της Μπιάφρας και την βραδύτητα ανταπόκρισης των μεγάλων οργανισμών αποφασίζουν να δημιουργήσουν μια οργάνωση που θα μπορούσε άμεσα να παρέχει ιατρική βοήθεια οπουδήποτε στον κόσμο ανεξάρτητα από εθνικά σύνορα, φυλή, θρησκεία ή πολιτικό σύστημα.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 οι Γ.Χ.Σ. μετατρέπονται σε μια διεθνή οργάνωση η οποία σήμερα είναι εγκατεστημένη σε 20 χώρες (Γαλλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Ισπανία, Ελβετία, Λουξεμβούργο, Ιταλία, Σουηδία, Δανία, Γερμανία, Αυστρία, Αγγλία και Νορβηγία) αλλά και στις Η.Π.Α., στο Χόνγκ - Κόνγκ, στα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα, στον Καναδά, στην Ιαπωνία και στην Αυστραλία

Στην Ελλάδα οι Γ.Χ.Σ. είναι αναγνωρισμένοι ως μη Κερδοσκοπικό Σωματείο από τον Δεκέμβριο του 1990.

- Οι Γ.Χ.Σ. προσφέρουν την βοήθειά τους:
  - α) Σε πληθυσμούς που βρίσκονται σε κατάσταση επείγουσας ανάγκης.
  - β) Στα θύματα που προκαλούνται είτε από φυσικούς είτε από ανθρώπινους παράγοντες.
  - γ) Σε όσους υποφέρουν εξαιτίας εξεγέρσεων, χωρίς καμιά φυλετική, θρησκευτική ή πολιτική διάκριση.
- Εργάζονται μέσα σε αυστηρή ουδετερότητα και με πλήρη αμεροληψία, διεκδικούν στο όνομα της παγκόσμιας ιατρικής ηθικής και του δικαιώματος στην ανθρωπιστική προσφορά υπηρεσιών, την

πλήρη και απόλυτη ελευθερία στην άσκηση των δραστηριοτήτων τους.

- Οι Γ.Χ.Σ. είναι υποχρεωμένοι να σέβονται τις δεοντολογικές αρχές του επαγγέλματος του και να διατηρούν την πλήρη ανεξαρτησία τους απέναντι σε οποιαδήποτε εξουσία ή σε οποιαδήποτε θρησκευτική, πολιτική ή οικονομική δύναμη.
- Εθελοντές οι ίδιοι, μετρούν τους κινδύνους των αποστολών που θα φέρουν εις πέρας και δεν διεκδικούν για τους εαυτούς τους καμιά άλλη ανταμοιβή περάν αυτής που η Οργάνωση είναι σε θέση να τους προσφέρει.

Μέχρι σήμερα περισσότεροι από 150 Έλληνες εθελοντές έχουν συμμετάσχει σε προγράμματα σε πάνω από 40 χώρες του κόσμου. Έλληνες γιατροί έχουν προσφέρει τις υπηρεσίες του σε χώρες όπως το Κουρδιστάν, τη Λιβερία, το Ελ Σαλβαδόρ, το Ιράκ. Την Αιθιοπία, την Πρώην Γιουγκοσλαβία, τη Ρουάντα, την Κένυα, τη Σρι Λάνκα, την Αϊτή, το Αφγανιστάν, την Ακτή Ελεφαντοστού, το Ιράν, τη Γουινέα, την Τανζανία και άλλες.

Οι εθελοντές Γ.Χ.Σ. βιώνουν στις αποστολές μια πολύ πλούσια εμπειρία. Μαθαίνουν πολλά καινούρια πράγματα για τις χώρες και τους ανθρώπους που ζουν εκεί, για τις ανθρώπινες σχέσεις, για τις ίδιες τους τις δυνατότητες.

Αυτόνομα Ελληνικά προγράμματα (χρηματοδότηση και εθελοντές από το Ελληνικό τμήμα) λειτουργούν αυτή τη στιγμή στην Αρμενία, τη Γεωργία, το Μαλάουϊ, τη Παλαιστίνη, το Καζακστάν αλλά και στην Ελλάδα με τη λειτουργία δύο πολυιατρείων στην Αθήνα και στην Θεσσαλονίκη για όσους δεν έχουν πρόσβαση στο σύστημα υγείας της χώρας.

Το Ελληνικό τμήμα των Γ.Χ.Σ. διευθύνεται από ένα πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο εκλέγεται στην ετήσια Γενική Συνέλευση. Το Δ.Σ. αποτελείται από εθελοντές που έχουν εμπειρία από αποστολές.

Οι πηγές χρηματοδότησης της οργάνωσης είναι:

Ιδιωτικοί πόροι (δωρεές, χορηγίες, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις κ.λ.π.). Πόροι επίσης προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Υπουργείο Εξωτερικών και οργανώσεις του ΟΗΕ. Οι ιδιωτικοί πόροι αποτελούν την κινητήριο δύναμη και το μέσο της ύπαρξης των Γιατρών Χωρίς Σύνορα.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Η Δ.Κ.Υ. ιδρύθηκε το 1924. Ο ελληνικός κλάδος είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, και διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση των Μελών.

Την ίδρυσή της προκάλεσαν τα κοινωνικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (Πρόσφυγες, μετανάστες κ.α.). Φάνηκε τότε καθαρά πόσο απαραίτητη ήταν η ύπαρξη μιας Υπηρεσίας που θα εκτελούσε χρέη συνδέσμου μεταξύ κρατών και θα βοηθούσε τους ξεριζωμένους να ξαναφτιάξουν την υπόστασή τους. Έτσι συστήνεται το 1924 το πρώτο Διεθνές Συμβούλιο της Διεθνούς Κοινωνικής Υπηρεσίας. Μαζί με την Αμερική, Αγγλία, Γαλλία, Ελβετία, Πολωνία, Τουρκία και Τσεχοσλοβακία, η Ελλάδα ήταν από τα ιδρυτικά μέλη της οργάνωσης. Τα πρώτα γραφεία ανοίγουν ένα από αυτά βέβαια και στην Αθήνα.

Σκοπός της Δ.Κ.Υ. – Ελληνικός Κλάδος είναι:

1. Να βοηθά τα άτομα τα οποία σαν συνέπεια μιας ηθελημένης ή αναγκαστικής μετανάστευσης ή εξαιτίας άλλων διακρατικών κοινωνικών προβλημάτων, πρέπει να ξεπεράσουν προσωπικές ή οικογενειακές δυσκολίες, η αντιμετώπιση των οποίων απαιτεί συντονισμένες ενέργειες σε περισσότερες της μιας χώρας.
2. Να μελετά από διεθνή σκοπιά τις συνθήκες και τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην ατομική και οικογενειακή ζωή, και με βάση τη μελέτη αυτή, να κάνει τις σωστές υποδείξεις και προτάσεις.

Συγκεκριμένα η Δ.Κ.Υ. είναι μία Κοινωνική Οργάνωση με σκοπό την παροχή βοήθειας προς μετανάστες, πρόσφυγες και επαναπατριζόμενους, στα περίπλοκα, λόγω των διαφορών στη γλώσσα, στα ήθη και στη νομολογία, κοινωνικά και συχνά νομικά προβλήματα, τα οποία τα άτομα αυτά αντιμετωπίζουν σαν συνέπεια της μετακίνησής τους από ένα γεωγραφικό πολιτισμικό και

κοινωνικό περιβάλλον σε άλλο, για την εξομάλυνση των οποίων απαιτείται υψηλού επιπέδου συνεργασία.

Η Δ.Κ.Υ. συνεργάζεται με τις κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες των χωρών στις οποίες λειτουργούν κλάδοι της, υποβοηθά το έργο τους, και είναι ο μόνος Διεθνής Οργανισμός ο οποίος δρα σαν κρίκος, μεταξύ των τοπικών και διεθνών Υπηρεσιών κατά τρόπο ώστε να βρίσκονται λύσεις στα πολύπλοκα λόγω της διακρατικής και διαπολιτισμικής τους φύσης, πολλαπλά κοινωνικά προβλήματα.

Ο ελληνικός κλάδος της Διεθνούς Κοινωνικής Υπηρεσίας προσφέρει τις υπηρεσίες του σε χιλιάδες Έλληνες απόδημους και τις οικογένειές τους ανά τον κόσμο.

Η Οργάνωση αποτελείται από Εθνικούς κλάδους, Αντιπροσώπους, ανταποκριτές και συνεργάτες σε περισσότερες από 130 χώρες, προσφέροντας διακρατική Κοινωνική Εργασία κατά περίπτωση σε μεμονωμένα άτομα, οικογένειες και ομάδες.

Κατηγορίες προσφερόμενων υπηρεσιών:

A. Διακρατικές Υπηρεσίες

Για την Ελλάδα οι διακρατικές υπηρεσίες που προσφέρει η Δ.Κ.Υ. είναι ιδιαίτερα ζωτικές, λόγω του μεγάλου αριθμού οικογενειών και των πολλών ξένων που διαμένουν προσωρινά ή μόνιμα εδώ. Οι περισσότερες οικογένειες που καταφεύγουν στην οργάνωση έχουν πολλαπλά προβλήματα προς επίλυση. Πρέπει να τονιστεί ότι για την αποτελεσματική, επιστημονική αντιμετώπιση των διακρατικών περιπτώσεων είναι απαραίτητη η ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών Κοινωνικών Λειτουργών που χειρίζονται ταυτόχρονα την περίπτωση σε δύο ή περισσότερες χώρες, στις διαφορές ως προς τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, τα ήθη, τα έθιμα, τις ενδοοικογενειακές συνήθειες, τη Νομοθεσία.

Οι κατηγορίες διακρατικών υπηρεσιών που καλύπτει ο Ελληνικός κλάδος της Δ.Κ.Υ. είναι:

α. Η παιδική προστασία που καλύπτει το μεγαλύτερο ποσοστό των περιπτώσεων.

β. Αναζήτηση ατόμων που η επικοινωνία με την οικογένειά τους έχει διακοπεί – ηθελημένα ή μη.

γ. Τομέας επαναπατρισμού.

δ. Κοινωνικά – νομικά προβλήματα που είναι αποτέλεσμα της διαφοράς στην υπηκοότητα, το οικογενειακό δίκαιο, την εργατική νομοθεσία κ.α.

ε. Υγεία. Στις περιπτώσεις μετάβασης ασθενών στο εξωτερικό για θεραπεία, η Δ.Κ.Υ. βοηθά σε συνεργασία με τον αντίστοιχο κλάδο της Δ.Κ.Υ. στη χώρα υποδοχής των ασθενών.

Β. Τοπικές Υπηρεσίες

Η Δ.Κ.Υ. σε τοπικό επίπεδο προσφέρει συμβουλευτικές υπηρεσίες σε θέματα διαπολιτισμικών /μικτών γάμων, προς άτομα ξένης υπηκοότητας και διαφορετικού πολιτισμικού επιπέδου που έχουν προβλήματα στην ένταξή τους στην ελληνική κοινωνία και τις διαφορετικές συνήθειες του τόπου, και προς άτομα που προσωρινά βρίσκονται στην Ελλάδα και έχουν ανάγκη των υπηρεσιών μιας οργάνωσης. Σ' αυτή την περίπτωση ανήκουν και οι ξένοι έγκλειστοι στις ελληνικές φυλακές.

Άλλος τομέας δραστηριοτήτων είναι η συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με κοινωνικές πηγές βοήθειας σε άλλες χώρες και μεταβίβαση πληροφοριών σε θέματα υπηκοότητας και οικογενειακού δικαίου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, καθώς και παραπομπές των ενδιαφερομένων στις κατάλληλες υπηρεσίες.

Γ. Κέντρο Αλλοδαπών Πολιτικών Προσφύγων Λαυρίου

Το κέντρο εποπτεύεται και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, τη δε διαχείριση έχει αναλάβει ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, ενώ η Δ.Κ.Υ. αποτελεί τον τρίτο φορέα και είναι υπεύθυνη προγράμματος κοινωνικών Υπηρεσιών, καθώς και της

εποπτείας του προγράμματος εκπαίδευσης παιδιών και ενηλίκων που εφαρμόζει το Υπουργείο Παιδείας.

Το κέντρο αυτό βρίσκεται στην πόλη του Λαυρίου σχεδόν μισό αιώνα, στις εγκαταστάσεις του φιλοξενεί κυρίως οικογένειες που ζήτησαν πολιτικό άσυλο στην Ελλάδα, σε μια μεταβατική περίοδο παραμονής τους στη χώρα. Οι εθνικότητες που διαμένουν στο κέντρο ποικίλλουν ανάλογα με τις διεθνείς εμπόλεμες ή πολιτικές καταστάσεις. Η δυνατότητα φιλοξενίας του κέντρου σήμερα ανέρχεται σε 300 έως 350 άτομα.

Το πρόγραμμα της Κοινωνικής Υπηρεσίας ξεκίνησε την δεκαετία του '60 και συνεχίζει μέχρι σήμερα την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών στους πρόσφυγες του κέντρου με χρηματοδότηση από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Ο Ε.Ε.Σ. είναι φιλανθρωπικό σωματείο. Ιδρύθηκε το 1877 και λειτουργεί σύμφωνα με τους νόμους του κράτους και τις αρχές που διέπουν το Παγκόσμιο Ερυθροσταυρικό Κίνημα.

Ο ρόλος του Ε.Ε.Σ., όπως όλων των Εθνικών Συλλόγων των Ερυθρών Σταυρών και Ερυθρών Ημισελήνων, τόσο σε καιρό ειρήνης όσο και σε καιρό πολέμου, είναι να προστατεύει και να προάγει την ποιότητα ζωής και υγείας του πληθυσμού και να εξασφαλίζει το σεβασμό στον άνθρωπο.

Πιο συγκεκριμένα κοινωνικοί λειτουργοί και εθελοντές:

- Εκπαιδεύονται για την κινητοποίηση τους σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών, όπως φυσικές καταστροφές, εμπόλεμες καταστάσεις, τεχνολογικές καταστροφές.
- Συμμετέχουν στην κατάρτιση σχεδίων ετοιμότητας
- Παίρνουν μέρος σε προγράμματα βοήθειας του Ε.Ε.Σ. σε καταστάσεις εκτάκτων αναγκών
- Διεξάγουν υποστήριξη στους πληγέντες και ιδιαίτερα σε ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (παιδιά, έγκυες, ασθενείς, ανάπηρους, ηλικιωμένους)
- Συμμετέχουν σε προγράμματα διανομής ιματισμού ή ειδών διατροφής και προσωρινής στέγασης των πληγέντων σύμφωνα με τις ανάγκες.
- Κινητοποιούν και εμπλέκουν τους ίδιους τους πληγέντες, ώστε να συμμετέχουν στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων αποκατάστασής τους.

Η ανάγκη για παροχή βελτιωμένων κοινωνικών υπηρεσιών οδήγησε το 1965 τη Διοίκηση του Ε.Ε.Σ. στην δημιουργία της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας.

Η Διοίκηση του Ε.Ε.Σ. όρισε ως συμβουλευτικό και γνωμοδοτικό όργανο της για τα προγράμματα κοινωνικής πολιτικής που εφαρμόζει η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας, την Εφορεία

Κοινωνικής Πρόνοιας. Η Εφορεία αποτελείται από μέλη του Κεντρικού Διοικητικού Συμβουλίου, κοινωνικούς λειτουργούς, εθελοντές και εκπροσώπους της κοινότητας.

Η διεύθυνση κοινωνικής πρόνοιας στελεχώνεται από Κοινωνικούς λειτουργούς, εθελοντές κοινωνικής πρόνοιας και επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων και αναπτύσσει δραστηριότητες με τους ακόλουθους στόχους:

- Τη μελέτη των κοινωνικών αναγκών για το σχεδιασμό και την εφαρμογή αντιστοιχών προγραμμάτων.
- Την ανάπτυξη και την εποπτεία κοινωνικών υπηρεσιών στα περιφερειακά τμήματα του Ε.Ε.Σ.
- Την αξιοποίηση της εθελοντικής προσφοράς στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας.
- Τη συνεργασία με διάφορους φορείς (κρατικούς, ιδιωτικούς, διεθνείς) για την προώθηση των προγραμμάτων της και την διερεύνηση των δυνατοτήτων ανάπτυξης νέων προγραμμάτων σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο.
- Τη συμμετοχή των στελεχών της σε επιμορφωτικά σεμινάρια τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό για τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών.
- Τη συμβολή στην εκπαίδευση κοινωνικών λειτουργών σε συνεργασία με τμήμα Κοινωνικής εργασίας ΤΕΙ.

Εκτός από την Κοινωνική Υπηρεσία των κεντρικών γραφείων του Ε.Ε.Σ. λειτουργούν τα εξής προγράμματα:

1. Κατάρτιση οικογενειακών βοηθών

Αποσκοπεί στη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση νέων ατόμων, που θα εργασθούν επαγγελματικά, σε ιδιώτες ή υπηρεσίες υπό την εποπτεία κοινωνικών λειτουργών.

Στόχος του προγράμματος είναι η στήριξη και ανακούφιση της οικογένειας και η ενεργοποίηση του ατόμου για κοινωνική συμμετοχή.

2. Υπηρεσία «Βοήθεια στο σπίτι»

Είναι κοινοτική υπηρεσία παροχής πρωτοβάθμιας φροντίδας, από επιστημονική ομάδα που την αποτελούν κοινωνικοί λειτουργοί, γιατροί, νοσηλευτές, φυσιοθεραπευτές και οικογενειακοί βοηθοί. Σκοπός της είναι η στήριξη των μοναχικών ηλικιωμένων ατόμων, καθώς και των ατόμων με ειδικές ανάγκες, για την διατήρηση της αυτονομίας τους και την παραμονή τους στην κοινότητα. Παρέχονται: κοινωνικές υπηρεσίες, ιατρονοσηλευτική φροντίδα, φυσιοθεραπευτική αγωγή και υπηρεσίες από οικογενειακούς βοηθούς.

Επιδιώκεται η συμμετοχή σε ψυχαγωγικές – πολιτιστικές δραστηριότητες.

3. Συμβουλευτικό κέντρο οικογένειας.

Λειτουργεί στα πλαίσια του προγράμματος «βοήθεια στο σπίτι», με σκοπό την ενίσχυση της οικογένειας για αν ανταποκριθεί στο ρόλο της , όπως αυτός έχει διαμορφωθεί στις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες.

4. Τηλεσυναγερμός

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε μοναχικά άτομα, σε ηλικιωμένους, σε άτομα με ειδικές ανάγκες ή με χρόνιες παθήσεις. Λειτουργεί όλο το 24ωρο και παρέχει άμεση βοήθεια σε περιπτώσεις επείγουσας ανάγκης.

5. Ίδρυμα Προστασίας Ηλικιωμένων «ΜΑΡΘΑ – ΜΑΡΙΑ»

Δέχεται μικρό αριθμό αυτοεξυπηρετούμενων ηλικιωμένων ατόμων, εξασφαλίζοντας οικογενειακή ατμόσφαιρα, όπως απαιτούν οι σύγχρονες αντιλήψεις για την κλειστή περίθαλψη. Παρέχει στους ενοίκους του κοινωνική φροντίδα, ιατρική παρακολούθηση και ευκαιρίες για συμμετοχή σε ψυχαγωγικές, πολιτιστικές δραστηριότητες.

6. ΚΑΠΗ

Λειτουργεί στο Ηράκλειο Αττικής και με τα προγράμματα που εφαρμόζει επιδιώκει τη δραστηριοποίηση των ηλικιωμένων

μελών του και την παραμονή τους στο γνώριμο περιβάλλον της οικογένειας και της κοινότητάς τους.

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας προάγοντας τη θεμελιώδη αρχή του Ερυθρού Σταύρου για τον εθελοντισμό, εκπαιδεύει και αξιοποιεί άτομα που επιθυμούν να αναπτύξουν ανθρωπιστική δράση.

Εκπαίδευση: Η εκπαίδευση των εθελοντών Κοινωνικής Πρόνοιας γίνεται κάθε χρόνο σε ετήσια σεμινάρια δίμηνης διάρκειας.

Αξιοποίηση: Οι εθελοντές Κοινωνικής Πρόνοιας του Ε.Ε.Σ., μετά τη βασική τους εκπαίδευση εντάσσονται σε οργανωμένες ομάδες με συντονιστή Κ.Λ. και αναπτύσσουν δραστηριότητες σε προγράμματα Κοινωνικής Πρόνοιας που αφορούν σε:

- παιδιά – εφήβους, ασθενείς, ψυχικά ασθενείς, φυλακισμένους, ανήλικους παραβάτες, ανάπηρους, άτομα τρίτης ηλικίας, μοναχικά άτομα, πρόσφυγες, έκτακτες ανάγκες (σεισμοί, πλημμύρες κ.α.)

οι εθελοντές πλαισιώνουν όλα τα προγράμματα της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας του Ε.Ε.Σ. και προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε κρατικούς ή ιδιωτικούς φορείς (ίδρυμα παιδικής προστασίας, γηροκομεία, νοσοκομεία, φυλακές, κέντρα ψυχικής υγείας, κέντρα προστασίας ατόμων με ειδικές ανάγκες κ.α.)

Επισκέπτονται, υποστηρίζουν συναισθηματικά και συντροφεύουν μοναχικά ηλικιωμένα άτομα και άτομα με ειδικές ανάγκες.

Συμμετέχουν στην οργάνωση πολιτιστικών, επιμορφωτικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια απασχόλησής τους.

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας, ακολουθώντας τη σύγχρονη τάση για αποκέντρωση των υπηρεσιών και τοπική ανάπτυξη, προωθεί την οργάνωση Κοινωνικών Υπηρεσιών στα Περιφερειακά Τμήματα του Ε.Ε.Σ.

Κοινωνικές Υπηρεσίες λειτουργούν σε Πειραιά, Θεσσαλονίκη, Κέρκυρα – Ηγουμενίτσα, Καλαμάτα, Λάρισα, Πάτρα.

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Το Ε.Σ.Π. ιδρύθηκε, τον Ιανουάριο του 1989. Είναι Σωματείο μη κερδοσκοπικό, αναγνωρισμένο ως Ειδικώς Φιλανθρωπικό, που σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, προσπαθεί να παρέχει υποστήριξη και βοήθεια στους πολιτικούς και τους αιτούντες άσυλο, που έχουν καταφύγει στη χώρα μας (και δικαιούνται να αναγνωρισθούν ως πρόσφυγες, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων).

Ο σκοπός αυτός επιδιώκεται με τη μελέτη και την εισήγηση προς τις αρμόδιες Αρχές, μέτρων όπου θα εξασφαλίζουν την απαραίτητη νομική, οικονομική και ηθική προστασία των προσφύγων, με την κατάρτιση και υλοποίηση προγραμμάτων για την παροχή της κατάλληλης νομικής, οικονομικής και ψυχοκοινωνικής αρωγής καθώς και με την προώθηση της σχετικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της κοινωνίας μας σε συνεργασία με τα Μ.Μ.Ε.

Το Ε.Σ.Π. διοικείται από εννιαμελές Διοικητικό Συμβούλιο κι οι πόροι που προέρχονται από χρηματοδοτήσεις για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων, επιχορηγήσεις, δωρεές, εισπράξεις από ειδικές εκδηλώσεις και συνδρομές των μελών. Το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης των προγραμμάτων, έως τώρα, έχει καλυφθεί από την Διεθνή Κοινότητα (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και Ευρωπαϊκή Ένωση).

Στόχοι – Δραστηριότητες του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες

Για την αντιμετώπιση των αναγκών των προσφύγων το Ε.Σ.Π. έχει αναπτύξει μια σειρά από δραστηριότητες, θέτοντας τόσο βραχυπρόθεσμους όσο και μακροπρόθεσμους στόχους, προσβλέποντας κυρίως στην ένταξη των προσφύγων στο κοινωνικό σύνολο και την τοπική ενσωμάτωση, ή εάν αυτό δεν είναι εφικτό τη μετανάστευση τους σε τρίτη χώρα.

Συγκεκριμένα:

1. Παρέχει αρωγή στους πρόσφυγες έως ότου βρεθεί μόνιμη λύση του προβλήματός τους

Είναι ευνόητο ότι η επιστροφή στην πατρίδα τους είναι η ιδανική λύση, όταν οι εκεί συνθήκες το επιτρέπουν και εφόσον δεν κινδυνεύει η ασφάλεια και η αξιοπρέπεια τους. Εν τω μεταξύ, για όσο χρονικό διάστημα βρίσκονται στη χώρα μας, χρειάζεται να βοηθηθούν ώστε να αντιμετωπίσουν τις βασικές βιοτικές τους ανάγκες και να κατορθώσουν να αυτοσυντηρηθούν.

Το Ε.Σ.Π. στηρίζει τις προσπάθειες αυτοβοήθειας των προσφύγων και συγχρόνως τους ενημερώνει σχετικά με τις υποχρεώσεις τους και τις δυνατότητες που τους παρέχονται στη χώρα μας σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο και την Ελληνική Νομοθεσία.

2. Σχεδιάζει και εκτελεί προγράμματα που παρέχουν στους πρόσφυγες απ' ευθείας ή σε συνεργασία με άλλους φορείς

- Ψυχολογική και κοινωνική βοήθεια
- Οικονομική ενίσχυση (επιδοτήσεις, τροφή, στέγαση, οικιακό εξοπλισμό, ιματισμό κ.λ.π.)
- Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- Τοποθέτηση παιδιών σε βρεφονηπιακούς σταθμούς και κατασκηνώσεις, καθώς και βοήθεια να ξεπεράσουν τις σχολικές δυσκολίες
- Εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας
- Επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση
- Βοήθεια για εξεύρεση εργασίας ώστε να αυτοσυντηρούνται
- Επαγγελματισμό εξοπλισμό
- Διευκόλυνση της ένταξης και συμμετοχής των προσφύγων στον κοινωνικό τους περίγυρο

Εδώ και 2 χρόνια το Ε.Σ.Π. στην προσπάθεια του να πετύχει στο μέγιστο δυνατό το στόχο της τοπικής ενσωμάτωσης των προσφύγων έχει αναπτύξει προγράμματα κοινοτικής – κοινωνικής

παρέμβασης σε περιοχές του λεκανοπεδίου που παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση προσφύγων. Πιο ειδικά λειτουργούν τα εξής 4 κοινοτικά γραφεία: α) Κοινοτικό γραφείο του 1ου και 4ου διαμερίσματος του Δήμου Αθηναίων, β) Κοινοτικό γραφείο Περιστερίου, γ) Κοινοτικό γραφείο Πειραιά και δήμων περιφέρειας Νομαρχιακού διαμερίσματος Πειραιώς και δ) Κοινοτικό γραφείο Νοτιοανατολικής Αθήνας.

Παράλληλα εδώ και 3 χρόνια περίπου, το Ε.Σ.Π. σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση λειτουργεί 2 διαπολιτισμικά κέντρα ένα βρίσκεται στην περιοχή Δάφνης και το άλλο στην περιοχή Κυψέλης – Πατησίων.

Στα 2 διαπολιτισμικά κέντρα εξυπηρετούνται όχι μόνο πρόσφυγες αλλά και αλλοδαποί, μετανάστες κυρίως από την Αλβανία, την Αρμενία και από Αφρικανικές χώρες. Βασικός στόχος των διαπολιτισμικών κέντρων είναι η επίτευξη της εμπλοκής της «κοινότητας» στην διαδικασία προσαρμογής των αλλοδαπών στον οικονομικό, κοινωνικό, εργασιακό, πολιτισμικό περίγυρο και η κινητοποίηση οργανώσεων και ανεπίσημων κοινωνικά ομάδων καθώς και μεμονωμένων ατόμων προκειμένου να συνδράμουν προς αυτήν την κατεύθυνση.

3. Παρέχει νομική βοήθεια σε άτομα που ζητούν ή έχουν άσυλο στην Ελλάδα όταν δημιουργούνται καταστάσεις που σχετίζονται με την προσφυγική τους ιδιότητα και τις δυσχέρειες που προκαλεί.
4. Μελετά τα Διεθνή Κείμενα και παρακολουθεί την διεθνή πρακτική στην πολιτική του ασύλου, ενώ συγχρόνως ερευνά το προσφυγικό πρόβλημα όπως εμφανίζεται στην Ελλάδα και υποβάλλει τεκμηριωμένες προτάσεις προς τις Ελληνικές αρχές και τα μέλη του Κοινοβουλίου για την αποτελεσματική αντιμετώπισή του με νομοθετικές και διοικητικές ρυθμίσεις

5. Με το Δίκτυο των τοπικών συνεργατών του και τις ειδικές αποστολές των δικηγόρων του στις παραμεθόριες περιοχές της χώρας μας, ενημερώνει σχετικά με την τρέχουσα εξέλιξη του προσφυγικού δικαίου τους κοινωνικούς και διοικητικούς φορείς που ασχολούνται με προσφυγικά θέματα
6. Οργανώνει Colloquia με θέμα την προστασία των προσφύγων στο Διεθνές και Εσωτερικό Δίκαιο με ομιλητές εμπειρογνώμονες από την Ελλάδα και το εξωτερικό, τα πρακτικά των οποίων συμβάλουν στην ελληνική βιβλιογραφία για το Δίκαιο των προσφύγων.
7. Με ομιλίες σε σχολεία, συλλόγους και λοιπούς κοινωνικούς φορείς, τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές και δημοσιεύσεις στον Τύπο, πληροφορεί το κοινό για τα προβλήματα των προσφύγων στην Ελλάδα, σε συνεργασία με τα Μ.Μ.Ε.

Κοινωνικοί Λειτουργοί, δικηγόροι, και Διοικητικά στελέχη υλοποιούν τα προγράμματα του Ε.Σ.Π.

Το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες συντονίζει την δραστηριότητά του με διακρατικούς, κρατικούς και ιδιωτικού φορείς ώστε να αξιοποιείται κάθε δυνατή πηγή βοήθειας από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Έχει στενή επαφή με τη Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο της Ευρώπης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και Εξόριστους και άλλες Οργανώσεις που ασχολούνται με θέματα ασύλου, προσφύγων και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

«ΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΘΥΜΑΤΩΝ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ»

Το Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων είναι μη κυβερνητική οργάνωση, αστική εταιρεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Δημιουργήθηκε στην Αθήνα το Σεπτέμβριο του 1989 και στόχο έχει την πρόληψη και την κατάργηση των βασανιστηρίων από όποιους και όπου γίνονται και ιδιαίτερα την αποκατάσταση των θυμάτων των βασανιστηρίων.

Οι επιμέρους σκοποί όπως καταγράφονται στο καταστατικό του Ι.Κ.Α.Θ.Β. είναι:

- Να λειτουργεί ως κέντρο αποκατάστασης προσώπων τα οποία έχουν υποστεί βασανιστήρια και των οικογενειών τους.
- Να (μετ)εκπαιδεύει ελληνικό και ξένο θεραπευτικό προσωπικό με στόχο την εξέταση και τη θεραπεία προσώπων τα οποία έχουν υποστεί Βασανιστήρια
- Να συμβάλλει μέσω εκπαίδευσης ευρύτερων κύκλων στην μετάδοση γνώσεων για την ύπαρξη και τους διάφορους τύπους Βασανιστηρίων και για τις υπάρχουσες δυνατότητες αποκατάστασης των θυμάτων Βασανιστηρίων.
- Να διεξάγει επιστημονικές έρευνες και να δίνει κίνητρα για έρευνες γύρω από τα βασανιστήρια και τις συνέπειες (σε είδη και σε έκταση) των βασανιστηρίων
- Να διατηρεί και να αναπτύσσει ένα κέντρο πληροφόρησης (DOCUMENTATION)
- Να συμβάλλει στην πρόληψη των Βασανιστηρίων και να προωθεί τους σκοπούς του Ι.Κ.Α.Θ.Β.

Τα Βασανιστήρια ως μέσο απόσπασης ομολογίας χρησιμοποιούνται ευρύτατα σε όλο τον κόσμο (ιδιαίτερα από τα δικτατορικά καθεστώτα, χωρίς να εξαιρούνται τα δημοκρατικά), φέρνουν τα άτομα σε σύγκρουση με την κρατική εξουσία.

Οι επιζώντες από τα Βασανιστήρια, είναι άτομα που για τα πιστεύω τους υπέστησαν την πιο άγρια και ταπεινωτική μεταχείριση του σώματος, της ψυχής και του πνεύματός τους.

Άτομα τραυματισμένα με χαμένη την εμπιστοσύνη τους στους συνανθρώπους τους, ζητούν απεγνωσμένα βοήθεια για να μπορέσουν να υπάρξουν.

Αυτός είναι ο λόγος που γιατροί, νομικοί, κοινωνικοί λειτουργοί και φυσιοθεραπευτές συνεργάζονται με σκοπό την ιατρική και ψυχολογική βοήθεια των θυμάτων Βασανιστηρίων στα κέντρα αποκατάστασης θυμάτων βασανιστηρίων σε διάφορες χώρες του κόσμου.

Ένας άλλος τομέας που επικεντρώνει την προσοχή του το Ι.Κ.Α.Θ.Β. είναι η πρόληψη των Βασανιστηρίων που μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την επίγνωση ότι το πρόβλημα υπάρχει και έτσι η αποκάλυψη του ς θα επισύρει την καταδίκη των βασανιστών και την κατάργησή τους. Η ευαισθητοποίηση του κοινού γίνεται με συνέδρια, σεμινάρια σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σχετικές εκδηλώσεις που οργανώνονται από το κέντρο (Ι.Κ.Α.Θ.Β.) Το Ι.Κ.Α.Θ.Β. συνεργάζεται με ένα δίκτυο γιατρών όλων των ειδικοτήτων που προσφέρουν τις ιατρικές τους φροντίδες στα θύματα, σε εθελοντική βάση.

Επίσης, με την Ύπατη Αρμοστία των Ηνωμένων Εθνών και τις Υπηρεσίες Προσφύγων.

Το κέντρο αναπτύσσει δραστηριότητες και συνεργάζεται με αντίστοιχα κέντρα σε όλον τον κόσμο (με τους ιατρικούς συλλόγους της χώρας) και με μη κυβερνητικούς οργανισμούς για τη θεσμοθέτηση κανόνων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το Ι.Κ.Α.Θ.Β. διοικείται από εννιάμελές Διοικητικό Συμβούλιο και οι πόροι του προέρχονται από επιχορηγήσεις, δωρεές, κληροδοτήματα και συνεισφορές από διεθνείς ή εθνικούς οργανισμούς και ταμεία, οργανώσεις, ιδρύματα και ιδιώτες.

«ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»

Το ΙΚΕ λειτουργεί από το 1967 στην Αθήνα ως ιδιωτικός κοινωφελής οργανισμός, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Βασικός προορισμός του ΙΚΕ είναι η οργάνωση και η λειτουργία προτύπων κοινωνικών υπηρεσιών.

Στο διάστημα των 30 χρόνων λειτουργίας του σχεδίασε και υλοποίησε μια ευρεία ποικιλία πρωτότυπων προγραμμάτων στην Κοινωνική Πρόνοια, εξυπηρέτηση της οικογένειας, ανοιχτή περίθαλψη ηλικιωμένων, κοινωνική βοήθεια προσφύγων και αποκατάσταση παιδιών και νέων με κινητικές αναπηρίες.

Η ιδρύτρια οργάνωση του ΙΚΕ ήλθε στην Ελλάδα το 1947. Αρχικά λειτούργησε ως Κέντρο διανομής ιματισμού και συνεργάστηκε στενά με την νεοιδρυθείσα σχολή Κοινωνικής Πρόνοιας του Αμερικάνικου Κολεγίου Θηλέων.

Προσέφερε από το 1951 και μετά τη βοήθειά της με εκπαιδευμένους Κοινωνικούς Λειτουργούς σε πολλές οικογένειες και κατοίκους σε διάφορες περιοχές της Αθήνας.

Η ιδρύτρια οργάνωση στην επιθυμία της να συμβάλλει ουσιαστικότερα στην ανάπτυξη του θεσμού της Κοινωνικής Πρόνοιας προσάρμοσε τα προγράμματα της ανάλογα με τις σύγχρονες επιστημονικές αντιλήψεις περί κοινωνικής εργασίας. Έτσι ανέλαβε πρωτοποριακό ρόλο στην εφαρμογή προγραμμάτων στις τρεις μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας: Εργασία με άτομα, εργασία με ομάδες και κοινοτική ανάπτυξη, ιδρύοντας: α) το Κέντρο Εξυπηρετήσεως Οικογενειών, β) την «Εστία Φιλίας», γ) «Steward's House», ένα πρότυπο οικοτροφείο φοιτητριών που κύριο χαρακτηριστικό της λειτουργίας είναι η αυτοδιοίκηση.

Το 1960 σχεδιάζει και εφαρμόζει ένα αγροτικό κοινοτικό πρόγραμμα στα ορεινά χωριά της Ευρυτανίας, ενώ ιδρύει ακόμη ένα αστικό κέντρο στην Τούμπα Θεσσαλονίκης.

Όλα τα προγράμματα είναι στελεχωμένα από Κοινωνικούς Λειτουργούς και άλλες ειδικότητες όπως γιατρούς, παιδαγωγούς κ.α. Σε πολλούς από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς δίδεται η ευκαιρία να μετεκπαιδευτούν στις ΗΠΑ και να γυρίσουν στην Ελλάδα για να στελεχώσουν τις υπηρεσίες τις ΚΕΧΔ και άλλων φορέων.

Το 1966 αποφασίζεται να μετακινηθεί η οργάνωση σε άλλες χώρες, γιατί είχε εκλείψει πλέον ο αρχικός σκοπός της ιδρύσεώς της στην Ελλάδα.

Έτσι το 1967 ιδρύεται το ΙΚΕ και αναλαμβάνει να συνεχίσει τα προγράμματα της ΚΕΧΔ όπου ήταν σε λειτουργία.

Στη συνέχεια το ΙΚΕ παίρνει την πρωτοβουλία για την δημιουργία ενός πρωτοποριακού προγράμματος Αστικής Κοινοτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Κ.Α.) στα Πετράλωνα Αττικής, ενσωματώνοντας το Αστικό Κέντρο Εστία Φιλίας.

Στο Π.Α.Κ.Α. σύμφωνα πάντοτε με τους σκοπούς του ιδρύματος και με τις τοπικές ανάγκες, αναπτύσσονται προγράμματα με τη συμμετοχή των κατοίκων, όπως: η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, συμβουλευτική κοινωνική εργασία, προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού με τη συνεργασία των τοπικών σχολείων, προγράμματα επιμόρφωσης γονέων, προγράμματα νεότητας – αθλητισμός και πολύπλευρα προγράμματα για την τρίτη ηλικία.

Το 1983 το ΙΚΕ ξεκινά την συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών (U.N.H.C.R.) και εφαρμόζει το πρόγραμμα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών σε αλλοδαπούς πρόσφυγες από την Μ. Ανατολή.

Σήμερα Το ΙΚΕ λειτουργεί τα ακόλουθα προγράμματα:

- «Χατζηπατέρειον» Κέντρο Αποκαταστάσεως Σπαστικών Παιδιών. Το κέντρο έχει ως έργο την πολύπλευρη βοήθεια του παιδιού με σκοπό την αυτονομία και την κοινωνική ένταξη. Διαθέτει και ξενώνα για προσωρινή φιλοξενία σπαστικών παιδιών και των συνοδών τους, από άλλα μέρη της Ελλάδας.

- Κοινωνική Υπηρεσία Προσφύγων

Το πρόγραμμα προσφέρει προσωπική βοήθεια και κοινωνικές παροχές σε πρόσφυγες, όσο ζουν στην Ελλάδα, περιμένοντας να εγκριθεί η μετανάστευση τους σε τρίτη χώρα.

- Πρόγραμμα Επαγγελματικής Αποκατάστασης Νέων Με Κινητικές Αναπηρίες, στην Πληροφορική

Προσφέρει εκπαίδευση στον χειρισμό και Προγραμματισμό ηλεκτρονικών υπολογιστών, εξειδίκευση σε επαγγέλματα της πληροφορικής και πρακτική εξάσκηση σε επιχειρήσεις και υπηρεσίες.

- ΚΡΥΤΟΝ: Κέντρο Υποστηρικτικής Τεχνολογίας και Οργάνωσης.

Ιδρύθηκε για να προωθήσει τις δυνατότητες που προσφέρει η Πληροφορική Τεχνολογία και οι Τηλεπικοινωνίες στη βοήθεια ατόμων με αναπηρίες για το ξεπέραςμα της ανικανότητας και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης. Επιδιώκει επίσης την εκπαίδευση του επιστημονικού προσωπικού των Κοινωνικών Υπηρεσιών στην χρήση Η/Υ στον τομέα τους.

Το ΙΚΕ λειτουργεί ως κέντρο εκπαίδευσης και ενημέρωσης σπουδαστών (Κοινωνικής Εργασίας, Ψυχολογίας, Εργοθεραπείας).

Τα προγράμματα του ιδρύματος εσπεύονται και χρηματοδοτούνται μερικώς από Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας. Ένα σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού προέρχεται από δωρεές, συνεργαζόμενους οργανισμούς (ΟΗΕ) και την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Το ΙΚΕ συνεργάζεται άμεσα με διάφορους φορείς και πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις, για την προώθηση των προγραμμάτων και την διερεύνηση δυνατοτήτων για την ανάπτυξη νέων

«ΣΩΣΤΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ»

Το Σώστε τα Παιδιά είναι ανεξάρτητη μη κερδοσκοπική, μη κυβερνητική οργάνωση, που έχει ως στόχο τη βελτίωση της ζωής των παιδιών που μεγαλώνουν σε δύσκολες συνθήκες.

Η Eglantyne Jebb, ιδρύτρια, το 1919, στην Μ. Βρετανία, της πρώτης Εθνικής Οργάνωσης «Σώστε τα Παιδιά» (Save the Children, όπως είναι παγκόσμια γνωστή) είχε την ιδέα και έπεισε την τότε κοινωνία, των Εθνών να προχωρήσει το 1924 στην πρώτη Διακήρυξη για τα δικαιώματα του παιδιού. Από τότε η κίνηση αυτή υιοθετήθηκε και από άλλες χώρες, απλώθηκε σε όλον τον κόσμο, βοήθησε και βοηθάει εκατομμύρια παιδιά να μεγαλώσουν ξεπερνώντας αρρώστιες, πείνα, δυστυχία.

Το «Σώστε τα Παιδιά» ξεκινάει το 1948 στην Ελλάδα σαν πρόγραμμα της οργάνωσης «Save the children Federation» Η.Π.Α. (Συνομοσπονδία για τη Σωτηρία του παιδιού).

Σε συνεργασία με τις κατά τόπους Νομαρχίες βοήθησε 15.000 παιδιά και οικογένειες με τρόφιμα, ρουχισμό, επιδόματα, εκπαιδευτικές υποτροφίες.

Με τον καιρό η βοήθεια με την μορφή ατομικών παροχών, εξελίχθηκε σε βοήθεια προς ολόκληρη την κοινότητα με Προγράμματα που βασίζονται στη συμμετοχή της, από το σχεδιασμό ως την εκτέλεση.

Το 1974 ιδρύεται η Ελληνική οργάνωση «Σώστε τα Παιδιά» Σωματείο αναγνωρισμένο ως «ειδικώς Φιλανθρωπικό» συνεχίζοντας το πρόγραμμα Κοινωνικής Ανάπτυξης και αναπτύσσοντας καινούργια.

Το Ελληνικό «Σ. τ. Π» πάντα με στόχο μια καλύτερη ζωή για τα παιδιά ενεργοποιείται στους τομείς:

- Της κοινοτικής και πολιτισμικής ανάπτυξης υποβαθμισμένων περιοχών της Ελλάδας. Έχουν συνεργαστεί με τους κατοίκους και τοπικούς φορείς απομακρυσμένων περιοχών σε παραγωγικά,

αναπτυξιακά προγράμματα, κοινοτικά κέντρα, παιδικές χαρές, βιβλιοθήκες κ.λ.π. Σήμερα ολοκληρώνεται ένα τέτοιο πρόγραμμα στην Ευρυτανία, το οποίο ξεκίνησε το 1979 σε δύο χωριά ενώ τώρα καλύπτει 16 ορεινές και δυσπρόσιτες κοινότητες.

- Της υποστήριξης κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων.

Στα πλαίσια αυτά παρέχουμε υπηρεσίες σε άτομα/οικογένειες, σε ομάδες, στην κοινότητα. Σήμερα λειτουργεί πρόγραμμα κοινωνικής υποστήριξης των τσιγγάνων, με βάση τα κοινωνικά κέντρα που έχουν στα Άνω Λιόσια (από το 1980) και στο Βλυχό Μεγάρων (από το 1985), με σκοπό καλύτερες συνθήκες ζωής για τα τσιγγανόπουλα, την ένταξη τους στην ευρύτερη Ελληνική κοινωνία και την άμβλυνση των κοινωνικών διακρίσεων.

- Της εκπαίδευσης και κατάρτισης

Με άξονα τη δημιουργικότητα των παιδιών της Αφρικής πραγματοποιούνται Εκπαιδευτικά Προγράμματα που στόχο έχουν να ευαισθητοποιήσουν τα Ελληνόπουλα σε θέματα ανάπτυξης, αλληλεξάρτησης Βορά - Νότου και κοινωνικών διακρίσεων. Έχουν οργανώσει πρόγραμμα κατάρτισης μειονοτικών ομάδων στην Ελλάδα και έχουν ενισχύσει παιδιά της Αφρικής για τη συνέχιση της εκπαίδευσής τους.

- Της υγείας των επίτοκων μητέρων και παιδιών.

Το «Σ. τ. Π» έχει ιδρύσει και λειτουργεί ένα «Κέντρο Υγείας Μητέρας και Παιδιού» στη Χειμάρα της Αλβανίας, το οποίο εξοπλίστηκε με σύγχρονα μηχανήματα, ιατρικά εργαλεία, φάρμακα και αναλώσιμα, ενώ το Ιατρικό και Νοσηλευτικό προσωπικό που στελεχώνει το κέντρο εκπαιδεύτηκε κατάλληλα στο Πανεπιστήμιο και Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων. Το Κέντρο παρέχει υπηρεσίες σε επίτοκες μητέρες και παιδιά στην ευρύτερη περιοχή της Χειμάρας.

- Την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.

- Την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών και των επιπτώσεων τους στα παιδιά.

Το «Σ. τ. Π.» έχει επεκτείνει τις δραστηριότητές του, στην Μακεδονία και την Θράκη, με έδρα τη Θεσσαλονίκη. Ενδεικτικά, έχει υποστηρίξει το Κέντρο Νεότητας Λεβεντοχωρίου Κιλκίς και ενισχύει απομακρυσμένα χωριά της Ξάνθης.

Το «Σ. τ. Π.» διοικείται από επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο. Οι πόροι του προέρχονται από εισφορές μελών, χορηγούς, διεθνείς οργανώσεις, δωρεές, την Ευρωπαϊκή Ένωση κ.τ.λ.

Το Ελληνικό «Σώστε τα Παιδιά» είναι μέλος της διεθνούς Ένωσης ISCA (International Save the Children Alliance) που εδρεύει στη Γενεύη, με άλλες 25 τοπικές οργανώσεις από όλον τον κόσμο.

Η Διεθνής Ένωση των Οργανώσεων «Σώστε τα Παιδιά», ISCA, έχει συμβουλευτικό ρόλο στο ECOSOC (Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών) και συνεργάζεται όπως και πολλά από τα μέλη της με διάφορες Υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών.

Το «Σώστε τα Παιδιά» σαν Διεθνής Οργάνωση συντρέπει σε επείγουσες ανάγκες όπως πόλεμοι, σεισμοί, πλημμύρες, προσφυγιά.

CARITAS

Η CARITAS είναι μια διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση φιλανθρωπικού χαρακτήρα, της καθολικής εκκλησίας.

Η δράση της Caritas ξεκινάει στην Ελλάδα το 1983 με έδρα την Αθήνα και την Σύρο.

Οι στόχοι της Caritas είναι να παρέχει βοήθεια και υποστήριξη σε άπορα άτομα. Η κοινωνική υπηρεσία ασχολείται με περιστατικά μεταναστών που είτε έχουν απορροφηθεί ως πρόσφυγες από τον ΟΗΕ, είτε βρίσκονται στη διαδικασία αναγνώρισης από το Ελληνικό κράτος.

Δεν απορρίπτονται σαφώς περιστατικά τα οποία έχουν προσφυγική ιδιότητα αρκεί βέβαια να έχει προηγηθεί η διαδικασία παραπομπής αυτών από συναδέλφους.

Συγκεκριμένα τα προγράμματα τα οποία λειτουργούν υπέρ των μεταναστών και προσφύγων είναι τα εξής:

1. Συμβουλευτική και υποστηρικτική βοήθεια

Παρέχεται υποστηρικτική βοήθεια σε περιστατικά κυρίως νεοαφιχθέντων στην Ελλάδα προκειμένου να βοηθηθούν ώστε να αντιμετωπίσουν το πολιτισμικό σοκ και να προσαρμοσθούν αποτελεσματικότερα στην κοινωνία μας. Γι' αυτό το σκοπό πραγματοποιούνται και επισκέψεις κατ' οίκον όπου παρέχεται υποστηρικτική βοήθεια και γίνεται μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής των αναγκών τους.

2. Διανομή φαγητού και πρόγραμμα ζεστού φαγητού.

Σε 180 περίπου πολυπροβληματικές και πολυμελείς οικογένειες μεταναστών και προσφύγων διανέμονται μηνιαίως σακούλες με ξηρά τροφή ενώ τρεις φορές την εβδομάδα λειτουργεί εστιατόριο στο κτίριο της Κάριτας Ελλάς, όπου σιτίζονται 200 περίπου άτομα τη φορά.

3. Διανομή ρουχισμού

Δύο φορές την εβδομάδα διανέμεται ρουχισμός σε ενήλικες οι οποίοι είναι 40 περίπου άτομα την φορά. Επίσης διανέμεται παιδικός ρουχισμός σε 40 περίπου οικογένειες μεταναστών.

4. Παράδοση οικιακού εξοπλισμού

Η Caritas συλλέγει διάφορα χρήσιμα είδη οικιακού εξοπλισμού και τα μεταφέρει με δικό της μεταφορικό μέσο σε σπίτια προσφύγων που, κατόπιν εκτιμήσεως έχει διαπιστωθεί ότι τα έχουν ανάγκη.

5. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα

50 ενήλικες και 40 περίπου παιδιά συμμετέχουν στο πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής και αγγλικής γλώσσας στα πλαίσια του εκπαιδευτικού προγράμματος που λειτουργεί η Κ.Υ της Caritas.

6. Ψυχαγωγικές δραστηριότητες – Κατασκηνώσεις.

7. Ιατροφαρμακευτική κάλυψη

Περιστατικά με προβλήματα υγείας παραπέμπονται σε δημόσια νοσοκομεία όπου υπάρχει συνεργασία μεταξύ των Κοινωνικών Υπηρεσιών, ενώ υπάρχει άριστη συνεργασία και με τις Κοινωνικές Υπηρεσίες άλλων εθελοντικών οργανώσεων. Ακόμη η Κοινωνική Υπηρεσία καλύπτει επείγοντα περιστατικά με την αγορά φαρμάκων.

8. Συμμετοχή για πληρωμή λογαριασμών ΔΕΗ και ΕΥΔΑΠ.

9. Συνεργασία με τον Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας.

Με την Κοινωνική Υπηρεσία Κέντρου Φροντίδας Οικογενείας (Κ.Ε.Φ.Ο.) Περιστερίου, συζητείται η έναρξη προγραμμάτων εκμάθησης Κοπτικής – Ραπτικής, Δακτυλογραφίας, καθώς και εκμάθησης Ελληνικής γλώσσας και ημερήσιας απασχόλησης παιδιών για περιστατικά μεταναστών.

10. Εποπτεία σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας.

Η Κ.Υ. Caritas λειτουργεί σαν κέντρο πρακτικής άσκησης για σπουδαστές κοινωνικής εργασίας στα πλαίσια του προγράμματος Erasmus.

Η υλοποίηση όλων των παραπάνω προγραμμάτων γίνεται χάρη στη συνεργασία των εθελοντών, οι οποίοι πλαισιώνουν τις

δραστηριότητες της οργάνωσης και χωρίς αυτούς δεν θα μπορούσε να λειτουργήσει κανένα από τα προγράμματα.

Η CARITAS διοικείται από εννιάμελές Διοικητικό Συμβούλιο και οι πόροι της προέρχονται από την Διεθνή CARITAS, δωρεές, φιλανθρωπικές εκδηλώσεις, συνδρομές μελών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

*Οι αρμοδιότητες του κοινωνικού λειτουργού στις Μη
Κυβερνητικές Οργανώσεις εθελοντικού χαρακτήρα*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ Κ.Λ. ΣΤΙΣ ΜΗ.ΚΥ.Ο ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Οι αρμοδιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού ορίζοντας από την κάθε οργάνωση (καταστατικό-σύμβαση εργασίας-καθηκοντολόγιο) ανάλογα με τα προγράμματα που εφαρμόζονται και σύμφωνα με τις αρχές και τις αξίες του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας.

Βέβαια στην εργασιακή καθημερινότητα δεν είναι λίγες οι φορές που ο Κοινωνικός Λειτουργός λόγω αυξημένων απαιτήσεων ή έλλειψης προσωπικού, αναγκάζεται να αναπτύσσει επιπλέον δράσεις, οι οποίες όμως δεν αντιτίθενται στη δεοντολογία του επαγγέλματος.

Παραθέτουμε ένα γενικό πλάνο των καθηκόντων του Κοινωνικού Λειτουργού στις ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα που εξετάζουμε.

Καθήκοντα Κοινωνικού Λειτουργού

- Υποδοχή και καταγραφή των νεοαφιχθέντων εξυπηρετούμενων στην οργάνωση (με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, αφού η καταγραφή παίρνει τη μορφή ατομικής συνέντευξης).
- Εντοπίζει τις περιπτώσεις εκείνες που χρήζουν περισσότερη κοινωνική διερεύνηση, συντάσσει κοινωνικό ιστορικό, σχεδιάζει τις απαιτούμενες ενέργειες και συζητά το σχέδιο δράσης του με τον εξυπηρετούμενο αλλά και την υπόλοιπη επιστημονική ομάδα.
- Διενεργεί τα Home visits προκειμένου να αποκτήσει ολοκληρωμένη και σφαιρική εικόνα των προβλημάτων που

καταθέτουν - μέσα σε κλίμα συνεργασίας και εχεμύθειας οι ίδιοι οι εξυπηρετούμενοι.

- Βοηθάει τον ίδιο τον εξυπηρετούμενο αλλά και το περιβάλλον του, να χειριστεί συναισθήματα και ιδιαίτερες καταστάσεις και να θετικοποιηθεί η στάση του απέναντι στο πρόβλημα που αντιμετωπίζει.
- Διερευνά και καταγράφει όλο το πλέγμα των υπηρεσιών, των προγραμμάτων και των φορέων που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμοι στην επίλυση των προβλημάτων του εξυπηρετούμενου.
- Επικοινωνεί και αναπτύσσει συνεργασίες και διαύλους, με όλους αυτούς τους φορείς και τις υπηρεσίες, έτσι ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν όλες οι δυνατότητές τους.
- Συμμετέχει ενεργά στις εβδομαδιαίες συναντήσεις της διεπιστημονικής ομάδας, όπου συζητούνται τρέχοντα ή ειδικότερα θέματα, ανταλλάσσονται απόψεις και λαμβάνονται αποφάσεις που αφορούν το πρόγραμμα.
- Τηρεί φακέλους των Κοινωνικών Περιστατικών που παρακολουθεί.
- Επικοινωνεί με φορείς και οργανισμούς για την εξασφάλιση δωρεών (ιματισμό, τρόφιμα, φάρμακα κλπ), όταν ο φόρτος εργασίας το απαιτεί (σε περίπτωση έλλειψης ή απουσίας Διοικητικού Υπευθύνου).
- (Στις οργανώσεις που ασχολούνται με πρόσφυγες, λαθρομετανάστες κλπ) διερευνά το Νομικό πλαίσιο και κατευθύνει

τους εξυπηρετούμενους ανάλογα, έτσι ώστε να διεκδικήσουν με πρόσφορο τρόπο τα δικαιώματά τους.

- Διερευνά την ασφαλιστική νομοθεσία και μεσολαβεί έτσι ώστε ημεδαποί ή αλλοδαποί εξυπηρετούμενοι που δικαιούνται ασφαλιστικών εισφορών οποιουδήποτε φορέα ή βιβλιαρίου ανασφαλιστών, να διευκολυνθούν για την έκδοσή του.
- Συνεργάζεται με προξενία-πρεσβείες για να μπορέσει να εξασφαλίσει την προστασία, τα δικαιώματα και τη διεκπεραίωση ζητημάτων των εξυπηρετουμένων.
- Συμμετέχει στη διερεύνηση και εκτίμηση κοινωνικών αναγκών με σκοπό την κατάρτιση προγραμμάτων που εισηγείται στη Διοίκηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

Μεθοδολογία - Αποτελέσματα έρευνας

Σκοπός μελέτης

Κατάρτιση σχεδίου έρευνας

Δείγμα

Κατάρτιση πλαισίου

*Απόφαση για τη φύση και τον τρόπο συλλογής
πληροφοριών*

Δυσκολίες - Προβλήματα

Γενικό πλάνο ερωτήσεων

Ερμηνεία Ευρημάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΧ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη του ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού στις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις Εθελοντικού Χαρακτήρα.

Ειδικότερα μας ενδιέφεραν οι εξής **παράμετροι**:

- Μέθοδοι Κοινωνικής Εργασίας που εφαρμόζει ο Κοινωνικός Λειτουργός σε μια ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα
- Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού σε σχέση με την εθελοντική ομάδα
- Σχέσεις και συνεργασίες που αναπτύσσει ο Κοινωνικός Λειτουργός εντός και εκτός της οργάνωσης
- προβλήματα που πιθανόν να αντιμετωπίζει ο Κοινωνικός Λειτουργός στην άσκηση του επαγγέλματος του σε μια ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα.

2. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΧΕΔΙΟΥ ΕΡΕΥΝΑΣ

α. Δείγμα

Το δείγμα αποτελείται από δέκα (10) επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς που έχουν εργαστεί στην Κοινωνική Υπηρεσία των ΜΗ.ΚΥ.Ο., τουλάχιστον 2 χρόνια. Το σκεπτικό ήταν ότι έπρεπε οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που αποτελούσαν το δείγμα, να έχουν μια επαρκή επαγγελματική εμπειρία στην οργάνωση, απαραίτητη για την διατύπωση εμπειριστατωμένων απόψεων.

β. Κατάρτιση πλαισίου

Αξιοποιώντας τις διαθέσιμες πηγές πληροφόρησης (Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Internet, οι ίδιες οι οργανώσεις) προσπαθήσαμε να καταρτίσουμε έναν κατάλογο με τις ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα που λειτουργούν σήμερα στη Ελλάδα με σκοπό να εντοπίσουμε αυτές που διαθέτουν Κοινωνική Υπηρεσία και απασχολούν επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς.

Ύστερα από προσωπικές επαφές και τηλεφωνική επικοινωνία με το σύνολο των ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα που συγκεντρώσαμε, καταλήξαμε ότι μόνο δεκατέσσερις (14) οργανώσεις διέθεταν Κοινωνική Υπηρεσία και τουλάχιστον έναν(1) επαγγελματία Κοινωνικό Λειτουργό.

Τελικά το δείγμα μας αποτέλεσαν δέκα τέσσερις (14) Κ.Λ. αντίστοιχων οργανώσεων. Με τους τέσσερις Κοινωνικούς Λειτουργούς δεν πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις για τους εξής λόγους:

- Ένας (1) Κ.Λ. είχε προσληφθεί πρόσφατα από την οργάνωση κι έτσι δεν πλήρωσε τον όρο που είχαμε θέσει αρχικά (τουλάχιστον δίχρονη παρουσία).
- Ένας (1) Κ.Λ. μας όρισε τρία διαδοχικά ραντεβού. Δεν παρευρέθηκε σε κάποιο από αυτά.
- Δύο (2) Κ.Λ. πρόβαλλαν το φόρτο εργασίας ως παράγοντα μη πραγματοποίησης των συνεντεύξεων.

γ. Απόφαση για τη φύση και τον τρόπο συλλογής πληροφοριών

Το είδος των πληροφοριών που συγκεντρώθηκαν, βασίστηκε στους σκοπούς της έρευνας που είχαν διατυπωθεί.

Η συνέντευξη με τους Κ.Λ. γινόταν κατόπιν ραντεβού που κλείναμε μαζί τους τηλεφωνικά. Ο τόπος που πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις, σε όλες τις περιπτώσεις, ήταν το γραφείο του Κ.Λ.

Όλες οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με την παρουσία και των δύο σπουδαστριών. Το σκεπτικό ήταν, ότι, καθώς ο αριθμός των Κ.Λ. ήταν περιορισμένος, μόνο η επαφή με το σύνολό του θα έδινε την δυνατότητα για την απόκτηση ικανοποιητικής εμπειρία, με σκοπό την διεξαγωγή σαφών συμπερασμάτων.

Σαν εργαλείο για τον τρόπο συλλογής πληροφοριών, επιλέχθηκε συνέντευξη (δομημένη) γιατί με αυτόν τον τρόπο η επικοινωνία γίνεται πιο άμεση, οι απαντήσεις δίνονται αυθόρμητα και υπάρχει δυνατότητα να διευκρινιστούν σημεία που δεν είναι κατανοητά και έτσι να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη αξιοπιστία.

Με τις ημικατευθυνόμενες ερωτήσεις που επιλέξαμε, επιδιώξαμε την αποκόμιση συγκεκριμένων πληροφοριών, σχετικά με τις παραμέτρους που είχαν τεθεί, χωρίς να αποτρέπεται η δυνατότητα για εκτενέστερη ανάπτυξη των συγκεκριμένων θεμάτων.

Επιλέχθηκε η χρησιμοποίηση δημοσιογραφικού κασετοφώνου, έτσι ώστε να υπάρχουν καταγεγραμμένες στο ακέραιό τους οι απαντήσεις (προηγήθηκε συμφωνία τήρησης του απορρήτου).

Το σκεπτικό της ηχογράφησης των συνεντεύξεων ήταν να μειωθεί ο κίνδυνος παρήσφρησης υποκειμενικών στοιχείων στην επεξεργασία των απαντήσεων, έτσι, ώστε να αποφευχθεί κάθε μορφή αλλοίωσης των προσωπικών απόψεων των ερωτώμενων Κοινωνικών Λειτουργών.

δ. Δυσκολίες – Προβλήματα

Αρχικά συναντήσαμε δυσκολίες ως προς την επαφή με τις οργανώσεις και κατ' επέκταση με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, καθώς υπήρχαν πολλές αλλαγές σε διευθύνσεις και αριθμούς τηλεφώνων, τις οποίες οι πηγές μας δεν διέθεταν.

Το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε στην έρευνά μας ήταν το ιδιαίτερα αυξημένο χρονικό κόστος. Η αιτία ήταν ότι οι Κ.Λ., λόγω φόρτου εργασίας που επικαλούνταν, αδυνατούσαν να μας ορίσουν ένα ραντεβού σε σύντομο χρονικό διάστημα. Έτσι ενώ ο αριθμός των συνεντεύξεων δεν ήταν μεγάλος, τελικά απαιτήθηκε εκτεταμένη χρονική διάρκεια για την πραγματοποίησή του.

Μια πρόσθετη χρονική επιβάρυνση ήταν το γεγονός ότι ενώ η έρευνα βρισκόταν σε εξέλιξη, προέκυψαν νέα νομοθετικά δεδομένα. Θεωρήσαμε απαραίτητο να επιδιώξουμε μια εκ νέου επαφή με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, που είχαμε ήδη συναντήσει, με σκοπό να διερευνήσουμε πιθανές διαφοροποιήσεις στις απόψεις τους, λόγω των νέων δεδομένων. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μας ενημέρωσαν ότι δεν υπάρχουν ουσιαστικές νομοθετικές αλλαγές για τις ΜΗ.ΚΥ.Ο. Έτσι δεν απειλήθηκε η ορθότητα των συνεντεύξεων που είχαμε ήδη πραγματοποιήσει.

3. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΝΟ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

- Ποιες μέθοδοι κοινωνικής εργασίας εφαρμόζονται από τον κοινωνικό λειτουργό σε μια μη κυβερνητική οργάνωση εθελοντικού χαρακτήρα
- Αναπτύσει ο κοινωνικός λειτουργός σχέσεις συνεργασίας εντός της οργάνωσης; Αν ναι, πως την κρίνετε;
- Υπάρχει συνεργασία με φορείς εκτός της οργάνωσης; Αν ναι πως την κρίνετε;
- Ποιος είναι ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην εθελοντική ομάδα;
- Συμμετέχει ο κοινωνικός λειτουργός στην διαδικασία λήψης αποφάσεων; Αν ναι, με ποιο τρόπο;
- Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο κοινωνικός λειτουργός στο έργο του σε μία μη κυβερνητική οργάνωση εθελοντικού χαρακτήρα;

4. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΕΙ Ο Κ.Λ. ΣΕ ΜΙΑ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Οι περισσότεροι Κοινωνικοί Λειτουργοί εφαρμόζουν και τις τρεις μεθόδους Κοινωνικής Εργασίας (ΚΕΑ, ΚΕΟ, ΚΕΚ), ενώ οι μισοί περίπου δουλεύουν επιπλέον και με Οικογένειες.

Όσον αφορά την Κοινωνική Εργασία με Άτομα, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ανέφεραν, ότι, σπάνια έχει τη μορφή μιας θεραπευτικής διαδικασίας. Κι αυτό γιατί τις περισσότερες φορές είναι τέτοια η φύση των αναγκών (επιβίωση/υγεία) που αναγκάζει τον Κ.Λ. να περιορίσει την δράση του στα όρια μιας γρήγορης εκτίμησης του προβλήματος και μιας προσπάθειας για άμεση παροχή υλικής βοήθειας με τις συντομότερες διαδικασίες.

Ο Κ.Λ. στην προσπάθειά του να δημιουργήσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης με τον εξυπηρετούμενο, συχνά συναντά δυσπιστία και επιθετικότητα (κυρίως λόγω παρατεταμένων καταστάσεων ανάγκης). Η επιδίωξη για εμπλοκή του εξυπηρετούμενου στην διεργασία λύσης των προβλημάτων του, τις περισσότερες φορές συναντά ουσιαστικές δυσκολίες. Αυτές έχουν να κάνουν, κάποιες φορές, με το δεδομένο της έλλειψης προοπτικής για μόνιμη παραμονή στη χώρα και άλλες φορές με το γεγονός ότι οι εξυπηρετούμενοι συχνά εμφανίζουν αδράνεια ή και ολοκληρωτική παραίτηση (κυρίως λόγω διαρκών απογοητεύσεων, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, προβλημάτων υγείας).

Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις (αλλοδαπών, προσφύγων) είναι δυσχερής ακόμη και η επικοινωνία μεταξύ Κ.Λ. και εξυπηρετούμενων καθώς υπάρχει το πρόβλημα της γλώσσας. Η παρουσία διερμηνέα (που συνήθως δεν είναι εκπαιδευμένος) δεν δίνει την δυνατότητα για μια βαθύτερη επικοινωνία με την προσωπικότητα και τις επιθυμίες του εξυπηρετούμενου. Πολλές

φορές ο Κοινωνικός Λειτουργός καλείται να διαγνώσει μέσα από μια «εξιστόρηση ζωής» με άλλη κουλτούρα και ιστορία, αν η περίπτωση που έχει μπροστά του, εντάσσεται στα προγράμματα της οργάνωσης που εργάζεται ή όχι.

Όσον αφορά την Κοινοτική παρέμβαση, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί ανέφεραν ότι στοχεύει, από την μια να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη γύρω από την ύπαρξη και αντιμετώπιση διαφόρων κοινωνικών προβλημάτων και από την άλλη να βοηθήσει στην ένταξη των εξυπηρετούμενων στην Τοπική Κοινότητα και στη διασύνδεση τους με τις διαθέσιμες πηγές.

Την πλήρη περιγραφή της προσπάθειας, δίνει, με χαρακτηριστικό τρόπο ένας ερωτώμενος Κοινωνικός Λειτουργός: «ελαχιστοποιούμε την απόσταση – διευκολύνουμε την πρόσβαση».

Τέλος, στις περισσότερες οργανώσεις δημιουργούνται και λειτουργούν ομάδες εθελοντών και εξυπηρετούμενων (κυρίως σε περιπτώσεις που δεν απαιτούν συγκεκριμένες, ειδικές γνώσεις).

ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΙ Ο Κ.Λ. ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Οι Κ.Λ. αποτελούν το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην οργάνωση και τους εκάστοτε συνεργαζόμενους φορείς. Αναφέρουν ότι υπάρχει εκτεταμένη συνεργασία των ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα με δημόσιες υπηρεσίες, με την τοπική αυτοδιοίκηση, με νοσοκομεία, με εκκλησιαστικούς φορείς. Ακόμη δεν θα πρέπει να παραλείψουμε τη συνεργασία των ΜΗ.ΚΥ.Ο. μεταξύ τους, κυρίως σε εθνικό επίπεδο και σε ένα ελάχιστο βαθμό σε διεθνές.

Όσον αφορά τη συνεργασία με νοσοκομεία και γενικότερα δημόσιες υπηρεσίες, κρίνεται απαραίτητη γι' αυτό και παρουσιάζει έντονη κινητικότητα σε καθημερινή βάση. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τις περισσότερες φορές οι παραπομπές γίνονται από τις δημόσιες υπηρεσίες προς τις ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα και όχι αντίστροφα, όπως ίσως θα περίμενε κανείς. Όπως ανέφεραν οι Κ.Λ. αυτό συμβαίνει γιατί οι ΜΗ.ΚΥ.Ο. είναι πιο ευέλικτες, δεν έχουν περιορισμούς ως προς την αποδοχή εξυπηρετούμενων, μπορούν να διαμορφώνουν νέα προγράμματα, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν, και τέλος, κάποιες φορές είναι πιο «ουσιαστικοί» στην ικανοποίηση ζητημάτων που έχουν να κάνουν με οικονομικές ενισχύσεις. Η συνεργασία των ΜΗ.ΚΥ.Ο. με δημόσιες υπηρεσίες γίνεται μέσω των Κοινωνικών Λειτουργών. Οι ερωτούμενοι Κ.Λ. ανέφεραν ότι τις περισσότερες φορές υπάρχει συναδελφική κατανόηση και υποστήριξη. Εμφανίζονται μεμονωμένα προβλήματα που κυρίως σχετίζονται με την προσωπικότητα του Κοινωνικού Λειτουργού.

Οι περισσότερες από τις ΜΗ.ΚΥ.Ο., που εξετάζουμε, έχουν αναπτύξει έντονη δραστηριότητα σε συνεργασία με Δήμους, Σχολεία κλπ. Οι Κ.Λ. παρατηρούν πως αυτός είναι ένας τομέας που μπορεί να αποδώσει περισσότερους καρπούς, αν καλλιεργηθεί κατάλληλα το έδαφος και εκλείψουν κάποιοι ανασταλτικοί παράγοντες, όπως π.χ. ο

ρατσισμός που επικρατεί για ορισμένες ομάδες ανθρώπων (τσιγγάνοι, πρόσφυγες κ.α.).

Η συνεργασία με εκκλησιαστικούς φορείς δεν είναι εκτεταμένη και της λείπει η συνέχεια και η σταθερότητα. Ωστόσο, όποτε συμβαίνει είναι καλοδεχούμενη και κρίνεται βοηθητική.

Όσον αφορά τη συνεργασία ανάμεσα στις διάφορες ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα, διεξάγεται το συμπέρασμα ότι όπου υπάρχει είναι καλή και ιδιαίτερα γόνιμη αλλά συνήθως είναι περιορισμένη και για μεμονωμένα περιστατικά. Αντίθετα, θα μπορούσε και θα έπρεπε να υπάρχει μία οργανωμένη, σταθερή και μόνιμη σχέση συνεργασίας, καθώς πολλές φορές υπάρχει ομοιότητα στο αντικείμενο δουλειάς, στους εξυπηρετούμενους, στα διάφορα αιτήματα για ικανοποίηση αναγκών.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί με ιδιαίτερη ειλικρίνεια και αυστηρή αυτοκριτική μας «αποκάλυψαν» ότι το φαινόμενο αυτό οφείλεται στη γνωστή τάση των ελλήνων να προσπαθούν και να δουλεύουν μόνοι τους αν και συνήθως γνωρίζουν ότι με τη συνεργασία θα μπορούσαν να πετύχουν υψηλότερες αποδόσεις. Σε αντίθεση με πολλές χώρες του εξωτερικού, στην Ελλάδα, η συνεργασία ανάμεσα στις ΜΗ.ΚΥ.Ο. προκύπτει «στην τύχη», κάτω από την πίεση εντόνων προβλημάτων και χωρίς καμιά οργάνωση και σχεδιασμό. Οι Κ.Λ. ανέφεραν ότι στην Ευρώπη λειτουργεί ιδιαίτερα εποικοδομητικά η umbrella organizations. Οι ΜΗ.ΚΥ.Ο. ενωμένες προβάλλουν και διεκδικούν την ικανοποίηση των αιτημάτων τους, ενώ παράλληλα η δράση και η παρέμβασή τους γίνεται οργανωμένα είτε σε εθνικό, είτε σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στην Ελλάδα οι ανταγωνιστικές διαθέσεις, αλλά ίσως και η έλλειψη εμπειρίας δεν έχουν ακόμη επιτρέψει τη δημιουργία δικτύων συνεργασίας. Κάτι που αν συμβεί θα δυναμώσει τη φωνή και θα ενισχύσει τη δράση των οργανώσεων, καθώς πάντα η ενωμένη προσπάθεια είναι πιο αποτελεσματική.

ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΙ Ο Κ.Λ. ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Ο Κ.Λ. στα πλαίσια της δουλειάς του σε μία ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα έρχεται σε επαφή ή σε συνεργασία με άλλες ομάδες που επίσης δραστηριοποιούνται στα πλαίσια της οργάνωσης.

Συγκεκριμένα, θα μπορούσαμε να αναγνωρίσουμε 3 ομάδες: τη διοίκηση, τους επαγγελματίες και τους εθελοντές. Στην ανάπτυξη σχέσεων με τις παραπάνω ομάδες, οι Κ.Λ. εντόπισαν ποιοτικές και ποσοτικές διακυμάνσεις. Οι σχέσεις με τη διοίκηση από τους περισσότερους Κ.Λ. θεωρούνται καλές. Τονίστηκε βέβαια ότι ο χαρακτηρισμός αυτός δεν περιλαμβάνει στα εννοιολογικά του όρια όρους όπως εποικοδομητικές κλπ. Πιο απλά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι σχέσεις με τη διοίκηση είναι τυπικές και περιορισμένες χωρίς περιθώρια για προστριβές.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί διατυπώνουν προτάσεις εισηγούνται προγράμματα που φτάνουν στη διοίκηση συνήθως με τη μορφή εγγράφων ή κάποιες φορές με την προσωπική επαφή που αναλαμβάνει ο διευθυντής της κοινωνικής υπηρεσίας.

Στο τμήμα της ερώτησης που αναφέρεται στις σχέσεις με το υπόλοιπο επιστημονικό προσωπικό, οι απαντήσεις μοιράστηκαν.

Οι μισοί Κοινωνικοί Λειτουργοί θεωρούν καλές, σε γενικές γραμμές τις σχέσεις με τις άλλες ειδικότητες, ενώ οι υπόλοιποι στην προσπάθειά τους να δώσουν ένα χαρακτηρισμό ανέφεραν τη λέξη σύγκρουση.

Οι πρώτοι, εξήγησαν πως η καλή συνεργασία που έχει αναπτυχθεί με τους άλλους επαγγελματίες οφείλεται σε συγκεκριμένες αιτίες. Ανέφεραν ότι ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού είναι εδραιωμένος και γενικότερα δεν τίθεται θέμα αναγνώρισης του επαγγέλματος. Υπάρχει αμοιβαίος σεβασμός και εκτίμηση και αναγνώριση της προσφοράς της κάθε ειδικότητας.

Επίσης άλλα στοιχεία που διευκολύνουν την ανάπτυξη καλών σχέσεων είναι ο σεβασμός στην ήδη υπάρχουσα οριοθέτηση των

αρμοδιοτήτων και η συνεχής και ουσιαστική αλληλοενημέρωση. Οι άλλοι μισοί δικαιολόγησαν την αρνητική άποψη που έχουν για τις σχέσεις των Κ.Α. με τις άλλες ειδικότητες, με τα εξής στοιχεία:

Υπάρχει μία διάθεση σνομπισμού, κυρίως από γιατρούς και υποτίμησης για το επίπεδο θεωρητικής κατάρτισης και επαγγελματικής δεξιοτήτας των Κ.Α. Ορισμένοι επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων δεν έχουν κατανοήσει το ρόλο του Κ.Α. και θεωρούν ότι οι Κ.Α. είναι οι άνθρωποι για όλες τις δουλειές που πρέπει να καλύπτουν τα κενά που αφήνουν οι άλλες ειδικότητες. Έτσι, είναι καθημερινό φαινόμενο η Κοινωνική Υπηρεσία να αντιμετωπίζει υπερβολικά αυξημένες απαιτήσεις και αιτήματα που τις περισσότερες φορές είναι ανέφικτα και μερικές φορές φτάνουν στα όρια του παραλόγου. Τόνισαν επίσης ότι η συμπεριφορά των άλλων ειδικοτήτων άλλες φορές οφείλεται στην έλλειψη ενημέρωσης για το ρόλο του Κ.Α. και άλλες φορές στην προσωπικότητα του επαγγελματία.

Όσον αφορά τις σχέσεις συνεργασίας με τους εθελοντές, οι Κ.Α. θεωρούν ότι ποικίλουν ανάλογα με το προφίλ του εθελοντή. Δεν υπάρχει δυνατότητα για γενικευμένα συμπεράσματα, καθώς δεν μπορούμε να εξετάσουμε τους εθελοντές σαν μία ομάδα συμπαγή και ομοιόμορφη. Κι αυτό γιατί υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις στο βαθμό συνειδητοποίησης που διαθέτει ο κάθε εθελοντής για το ρόλο που επέλεξε να αναλάβει. Το φαινόμενο αυτό δικαιολογείται από τους Κ.Α. σε ένα μικρό ποσοστό από την προσωπικότητα του εθελοντή, αλλά κυρίως από τη μορφή που έχει ο εθελοντισμός στην Ελλάδα. Όσο λοιπόν ο εθελοντισμός δεν αποτινάσσει τα στοιχεία της κακώς εννοούμενης φιλανθρωπίας και δεν καλλιεργείται σε καινούργιες, σύγχρονες βάσεις διαφορετικής φιλοσοφίας, οι εθελοντές θα διατηρούν εκείνα τα στοιχεία που εν τέλει δημιουργούν προβλήματα στη συνεργασία με τους Κ.Α. και πιθανόν με άλλες ειδικότητες.

Συγκεκριμένα οι Κ.Α. ανέφεραν πως αρκετές φορές οδηγούνται σε διαπληκτισμούς με τους εθελοντές, καθώς οι δεύτεροι

εμφανίζονται ασυνεπείς σε θέματα που οι Κ.Λ. αρχικά τους εμπιστεύθηκαν και τελικά εκτίθενται οι ίδιοι, καθώς η διοίκηση ή οι εξυπηρετούμενοι αναγνωρίζουν ως υπεύθυνο του εκάστοτε προγράμματος του επαγγελματία Κοινωνικό Λειτουργό.

Προβλήματα επίσης δημιουργούνται καθώς αρκετοί εθελοντές δεν δραστηριοποιούνται από κίνητρα προσφοράς και κοινωνικής δράσης αλλά από επιδιώξεις για αναζήτηση ευχάριστων χόμπυ ή για αποφυγή από τα προσωπικά τους προβλήματα κλπ.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί θεωρούν ότι η συνεργασία με τους εθελοντές μπορεί εύκολα και αγγίζει υψηλά επίπεδα ποιότητας αν η εθελοντική ομάδα εμφανίζει στο σύνολό της κάποια χαρακτηριστικά όπως:

Συνέπεια, πειθαρχία, επιμέλεια, σοβαρότητα, ευσυνειδησία, αυτοκυριαρχία, φιλαλήθεια, ευγένεια και κυρίως υπομονή και επιμονή.

Βέβαια και η εθελοντική ομάδα, όπως και οι προαναφερθείσες, θα πρέπει να κατανοήσει εκτός από το δικό της ρόλο και το ρόλο του Κ.Λ. έτσι ώστε να μην έχει παράξενες και υπερβολικές απαιτήσεις.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ Κ.Α. ΣΤΗΝ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Κατ' αρχήν θεωρούμε απαραίτητο να επισημαίνουμε πως όλοι οι ερωτώμενοι Κ.Α. τόνισαν το γεγονός ότι σε μια οργάνωση η εθελοντική εργασία είναι χρήσιμη όσο και η επαγγελματική.

Είναι σημαντικό το ότι παρουσίασαν την άποψη τους αυτή όχι ω αβίαστη και τυφλή αποδοχή του εθελοντικού έργου αλλά ως απόσταγμα της επαγγελματικής τους παρουσίας στην οργάνωση και της στενής συνεργασίας με τους εθελοντές.

Έτσι λοιπόν εθελοντές και επαγγελματίες Κ.Α. έχουν συμπληρωματικούς ρόλους.

Ο Κ.Α. δίνει στην οργάνωση την θεωρητική του κατάρτιση, την ειδίκευσή του και την συνεχή παρουσία του. Ο εθελοντής φέρνει ανανέωση και φαντασία και παράλληλα βοηθάει σε διάφορα επίπεδα ανάλογα με τις γενικότερες γνώσεις και τις ικανότητές του.

Ο επαγγελματίας Κ.Α. είναι ο εισηγητής, ο φορέας των ειδικών γνώσεων και αξιοτήτων της επιστήμης του, της Κοινωνικής Εργασίας.

Κατά την πρώτη επαφή με την εθελοντική ομάδα ο Κ.Α. ενημερώνει για την δομή, το πρόγραμμα και τους σκοπούς της οργάνωσης. Εδώ είναι απαραίτητο να υπάρχει μια ανάλυση σε σαφή και ρεαλιστική βάση έτσι ώστε η ομάδα, από την αρχή, να σχηματίσει μια ξεκάθαρη άποψη για την κατάσταση στην οποία έχει εκδηλώσει την επιθυμία να εμπλακεί.

Στην συνέχεια ο Κ.Α. ενημερώνει την ομάδα για τα μέσα που διαθέτει η οργάνωση για την εκτέλεση του έργου. Επίσης γίνεται αναφορά και παρουσίαση όλων των υπόλοιπων φορέων, κρατικών και μη, που μπορούν να καλύψουν κενά και να συνεισφέρουν στην επίλυση προβλημάτων.

Όταν η ομάδα ενταχθεί στον τομέα της δράσης ο Κ.Α. συνδέει και βοηθάει στην συνεργασία των εθελοντών με άλλους ειδικούς.

Ο Κ.Λ. εξηγεί ορισμένες τεχνικές κοινωνικής εργασίας και τρόπους κατανόησης των ανθρώπων και της συμπεριφοράς τους. Δίνει στους εθελοντές πληροφορίες για τον τρόπο που θα χειρισθούν ένα άτομο ή μια ομάδα ώστε η βοήθεια να είναι αποτελεσματικότερη.

Οι περισσότεροι Κ.Λ. επισήμαναν ως ιδιαίτερα δύσκολο εκείνο το τμήμα του ρόλου ως προς την ομάδα που έχει να κάνει με την υποκίνηση και κυρίως με την εμπύχωση των εθελοντών.

Κι αυτό γιατί οι ίδιοι στο έργο τους, εκτός από το φόρτο εργασίας, αντιμετωπίζουν έντονες ματαιώσεις και απογοητεύσεις. Θα πρέπει λοιπόν να προσπαθούν διπλά, πρώτον για να ενδυναμώσουν το δικό τους σθένος και δεύτερον για να στηρίξουν την ψυχολογία της ομάδας στην αντιμετώπιση προβλημάτων και απογοητεύσεων.

Επίσης ο Κ.Λ. συντονίζει και εποπτεύει την εθελοντική ομάδα με σκοπό την ενίσχυση του δεσμού της ομάδας για την καλύτερη απόδοση του έργου της.

Με την εποπτεία η ομάδα αποκτά περισσότερη γνώση και έχει συνεχή υποστήριξη για κάθε δραστηριότητα.

Τέλος επισημάνθηκε πως ο Κ.Λ. θα πρέπει να έχει το ρόλο του ηγέτη στη φάση του σχηματισμού της ομάδας έτσι ώστε αυτή να περάσει τα στάδια ανάπτυξης και στην συνέχεια ο ρόλος αυτός να περνάει σε κάποιο άλλο μέλος της ομάδας. Όπως αναφέρθηκε, αυτό γίνεται κάποιες φορές με ευκολία και επιτυχία κι άλλες όχι, ανάλογα με το προφίλ της κάθε εθελοντικής ομάδας.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ Κ.Λ. ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Μελετώντας τις απαντήσεις των Κ.Λ. παρατηρούμε ότι η απάντηση που εμφανίζει την μεγαλύτερη συχνότητα είναι αυτή που αναφέρει την έμμεση συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Οι περισσότεροι επαγγελματίες Κ.Λ. ανέφεραν ότι ο έμμεσος αυτός τρόπος συμμετοχής τους πραγματοποιείται, με τη σύνταξη εκθέσεων που περιλαμβάνουν πορίσματα ερευνών, προτάσεις και παρατηρήσεις.

Τα προγράμματα που σχεδιάζουν και οι προτάσεις που εισηγούνται τις περισσότερες φορές γίνονται δεκτά από τη διοίκηση.

Οι περιπτώσεις άρνησης οφείλονται, όχι πάντα σε διαφωνία της διοίκησης αλλά και σε αδυναμία, λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων. Ένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι ότι συνήθως αναγκάζονται μέσα από το φόρτο εργασίας που έχουν, να δαπανήσουν επιπλέον χρόνο για την αναλυτική εξήγηση τρόπων εφαρμογής διαφόρων προγραμμάτων, γιατί τα άτομα που αποτελούν τη διοίκηση τις περισσότερες φορές διαθέτουν μόνο μία επιφανειακή γνώση της θεωρίας και των μεθόδων της κοινωνικής εργασίας και όχι της εφαρμογής της στην πράξη.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι αυτοί που έχουν απόλυτα εμπειριστατωμένη απόψη για του τρόπο λειτουργίας των προγραμμάτων. Ένας πιθανός αποκλεισμός τους από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων θα «απειλούσε» την επιτυχή λειτουργία και έκβαση των προγραμμάτων της οργάνωσης.

Η πείρα των Κ.Λ. έχει δείξει ότι όσο καλύτερα είναι ενημερωμένη ή διοίκηση για τους στόχους και τον τρόπο αντιμετώπισης των εξυπηρετούμενων από την κοινωνική εργασία, είναι μεγαλύτερη η κατανόηση και και η ευέλιξια που δείχνει.

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ Ο Κ.Λ.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Κοινωνικοί Λειτουργοί κατά την άσκηση του επαγγέλματος σε ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα, δεν διαφέρουν και πολύ από αυτά των συναδέλφων τους που δραστηριοποιούνται σε άλλους τομείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

Το πρώτο και πιο σημαντικό εμπόδιο που συναντούν οι κοινωνικοί Λειτουργοί είναι η έλλειψη οικονομικών πόρων. Επίπονες προσπάθειες πάνω στην έρευνα και τον σχεδιασμό προγραμμάτων, συχνά, μένουν «στα χαρτιά» καθώς η υλοποίησή τους αποτρέπεται από την έλλειψη χρημάτων.

Είναι ιδιαίτερα ψυχοφθόρο για τον Κοινωνικό Λειτουργό το γεγονός ότι πολλές φορές αναγκάζεται να δίνει αρνητική απάντηση στο αίτημα, ταλαιπωρημένων και συχνά εξαθλιωμένων ανθρώπων. Για ικανοποίηση βασικών (υλικών) αναγκών.

Η οικονομική ανεπάρκεια πολλών οργανώσεων σε συνδυασμό με την έλλειψη πηγών από την πλευρά του κράτους δημιουργούν στους Κοινωνικούς Λειτουργούς αυξημένο άγχος. Ο Κοινωνικός Λειτουργός θα πρέπει να διαθέτει ψυχικό σθένος, ευρηματικότητα και επιμονή για να καταφέρει αρχικά να «αντιμετωπίσει» την συναισθηματική του φόρτιση και στην συνέχεια να δράσει ώστε να βρει λύσεις και τρόπους παραπομπής των περιστατικών. Η επιδίωξη αυτή, βέβαια, συχνά αντιμετωπίζει και νομικά εμπόδια καθώς πολλοί εξυπηρετούμενοι διαμένουν στη χώρα παράνομα. Αυτό σημαίνει ότι ο Κοινωνικός Λειτουργός θα πρέπει να είναι ενημερωμένος σχετικά με διάφορα νομικά θέματα και ικανός να ανακαλύπτει «παράθυρα» εκεί όπου το νομικό καθεστώς «κλείνει την πόρτα».

Ένας άλλος παράγοντας δυσκολίας στο έργο του κοινωνικού Λειτουργού είναι ο αυξημένος φόρτος εργασίας. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι ανέφεραν ότι ο όγκος της δουλειάς που αναλαμβάνουν

καθημερινά, θα έπρεπε λογικά να διαμοιράζεται σε δύο ή τρεις επαγγελματίες επιπλέον.

Οι αυξημένες απαιτήσεις επιβαρύνονται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι οι Κ.Λ. είναι υποχρεωμένοι να μετακινούνται μέσα στα όρια της Αττικής καθώς οι ανάγκες διαφόρων προγραμμάτων δεν «επιτρέπουν» την σταθερή παραμονή στο χώρο της οργάνωσης.

Επίσης, αρκετές φορές, ο φόρτος της εργασίας του Κοινωνικού Λειτουργού διογκώνεται καθώς αναγκάζονται να αναλάβουν ολοκληρωτικά τον τομέα των δημοσίων σχέσεων.

Αυτό συμβαίνει όταν η διοίκηση αποτελείται από ανθρώπους που μπορεί να έχουν την διάθεση άλλα όχι απαραίτητα την γνώση του αντικειμένου.

Τέλος, αναφέρθηκε ότι κάποιες φορές «παρεμποδίζεται» η λειτουργία ενός προγράμματος (π.χ. επαγγελματικής αποκατάστασης) λόγω των ρατσιστικών διαθέσεων ορισμένων πολιτών ή τοπικών φορέων. Εδώ ο Κοινωνικός Λειτουργός θα πρέπει να αναπτύξει δράσεις με σκοπό την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση. Βέβαια και ο ίδιος θα πρέπει να έχει την ικανότητα να ελέγχει τις προκαταλήψεις του σε τέτοιο βαθμό που να μην εμποδίζουν την επαγγελματική του δραστηριότητα και αναιρούν τις αρχές και τους σκοπούς του επαγγέλματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Χ

Συμπεράσματα - Προτάσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ X

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις ως προς την ανάπτυξη και λειτουργία του συστήματος της πρόνοιας, συγκριτικά με τα ευρωπαϊκά δεδομένα.

Μολονότι υπάρχουν νόμοι για την κοινωνική προστασία των οικονομικά αδυνάτων ατόμων, οι παροχές είναι περιορισμένες. Ο αριθμός των αστέγων, των εθισμένων στα ναρκωτικά και των ανέργων αυξάνεται συνεχώς. Οι χαμηλόμισθοι, οι ηλικιωμένοι, οι πολύτεκνοι πλήττονται από τα νέα προβλήματα της φτώχειας. Το βιοτικό επίπεδο των επαναπατρισθέντων, των προσφύγων και των μειονοτήτων είναι συνήθως χαμηλό, ενώ αντιμετωπίζουν σε μερικές περιπτώσεις κοινωνικό και εκπαιδευτικό αποκλεισμό.

Από την άλλη, η Ελλάδα έχει προσελκύσει κριτική τόσο για την ποιότητα της ιδρυματικής της περίθαλψης, όσο και για την ανεπάρκεια των υπηρεσιών που αφορούν σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες.

Καθώς ο δημόσιος τομέας - κρατικές υπηρεσίες και εθνικά ιδρύματα - δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες, ένας δυναμικός ιδιωτικός φορέας έχει εμφανιστεί και αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια. Φυσικά ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να καλύψει κενά στον τομέα των υπηρεσιών, δεν μπορεί όμως να καλύψει κρατικές προνοιακές λειτουργίες και να δώσει λύση σε όλα τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν.

Φαίνεται λοιπόν ότι είναι αναγκαία η αναθεώρηση της προνοιακής πολιτικής από το κράτος και ο επαναπροσδιορισμός στόχων, λειτουργιών και προγραμμάτων.

Από την άλλη πλευρά το κράτος οφείλει να επανεξετάσει τη στάση του απέναντι στον πολίτη. Το άτομο στην σημερινή κοινωνία βρίσκει τον εαυτό του αδρανοποιημένο και αποστασιοποιημένο, απ' όσα συμβαίνουν γύρω του. Μακριά από τα κέντρα λήψης αποφάσεων

και σχεδιασμού πολιτικής, δεν συμμετέχει και δεν δρα για το κοινωνικό καλό.

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερο, οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις Εθελοντικού χαρακτήρα, προβάλλουν δυναμικά το «κάλεσμα» για συμμετοχή και προσπάθεια αλλαγής της αρνητικής αυτής εικόνας. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι οργανώσεις αυτές αποτελούν ένα ζωτικό δίαυλο δημοκρατικής συμμετοχής καθώς παρέχουν σε πολλούς τα μέσα ώστε να εκφράσουν ενεργά την ιδιότητα του πολίτη και να καταδείξουν ουσιαστικό ενδιαφέρον για την κοινωνία.

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις Εθελοντικού χαρακτήρα κάνουν πράξη την κοινωνία των πολιτών και τη δημοκρατία, παρεμβαίνοντας άμεσα στην καθημερινή κοινωνική πραγματικότητα. Επίσης αποτελούν βασικό εργαλείο προβολής των ανθρωπιστικών αξιών και αντίστασης στα φαινόμενα ρατσισμού και αποκλεισμού κοινωνικών ομάδων.

Όσον αφορά την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, οι οργανώσεις αυτές μετατρέπονται από υποστηρικτικοί σε κύριοι φορείς υλοποίησης προγραμμάτων, την ευθύνη των οποίων άλλοτε είχε μόνο το κράτος.

Βέβαια, στην Ελλάδα, μέχρι πριν μερικά χρόνια, οι ΜΗ.ΚΥ.Ο. Εθελοντικού χαρακτήρα παρέμεναν στο περιθώριο παρά την σημαντική προσφορά που είχαν να επιδείξουν στον τομέα της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Σήμερα το τοπίο έχει αλλάξει μερικώς όμως οι οργανώσεις αυτές συνεχίζουν να παίζουν το ρόλο του «αφανή ήρωα» καθώς τα ελληνικά πολιτικά κόμματα συνεχίζουν να μην ασχολούνται και να μην έχουν άποψη, πολλές φορές και στοιχειώδη ενημέρωση, για το θέμα. Στην Καθημερινή πρακτική οι δημόσιες υπηρεσίες «αναγνωρίζουν» το έργο των ΜΗ.ΚΥ.Ο εθελοντικού χαρακτήρα και αναπτύσσουν εκτεταμένες συνεργασίες.

Βέβαια, απαιτείται μια συνδυαστική μελέτη του εθελοντικού τομέα (έρευνα, καταγραφή, εννοιολογικός προσδιορισμός κτλ) ώστε

να υπάρξει από την πλευρά του κράτους ένα συγκροτημένο σχέδιο ανάπτυξης των οργανώσεων αυτών και συνεργασίας με τον δημόσιο τομέα.

Καθώς οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις Εθελοντικού χαρακτήρα, στην πλειοψηφία τους, αντιμετωπίζουν έντονα οικονομικά προβλήματα θα πρέπει να υπάρξει κρατική μέριμνα για την παροχή σταθερής οικονομικής ενίσχυσης, η οποία θα δίνει το δικαίωμα για τον απαιτούμενο οικονομικό έλεγχο όχι όμως για άλλου είδους παρεμβάσεις που θα αλλοίωναν τον μη κυβερνητικό χαρακτήρα των οργανώσεων αυτών.

Τέλος είναι αναγκαίο να γίνει προσπάθεια αποκέντρωσης καθώς οι περισσότερες οργανώσεις αναπτύσσονται και λειτουργούν στο Λεκανοπέδιο Αττικής.

Συνοψίζοντας, θα θέλαμε να προτείνουμε τα εξής:

- Άμεση αναμόρφωση του νομοθετικού πλαισίου για την λειτουργία των ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα
- Ανάπτυξη της διερεύνησης και χαρτογράφησης του μη κυβερνητικού εθελοντικού τομέα και εις βάθος διερεύνηση των αναγκών του
- Ανάπτυξη ευέλικτων πολιτικών χρηματοδότησης από πλευράς κράτους και ευρωπαϊκής ένωσης
- Εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στις οργανώσεις
- Την χάραξη και υλοποίηση ενημερωτικής εκστρατείας για την ανάπτυξη του εθελοντισμού.
- Δημιουργία ειδικών κέντρων προώθησης και ανάπτυξης του εθελοντισμού που θα συντονίζουν τις ασκούμενες πολιτικές από εθελοντικές οργανώσεις και κρατικούς φορείς.
- Δημιουργία δικτύων συνεργασίας των ΜΗ.ΚΥ.Ο. εθελοντικού χαρακτήρα σε εθνικό επίπεδο ώστε να υπάρχει συντονισμένη δράση.

Όσον αφορά το επάγγελμα του Κοινωνικού Λειτουργού παρατηρούμε ότι από το πλήθος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

που υπάρχουν και λειτουργούν στην Ελλάδα, μόνο μια ελάχιστη μειοψηφία απασχολεί επαγγελματικά Κοινωνικούς Λειτουργούς. Οι αιτίες της περιορισμένης παρουσίας του επαγγέλματος της Κοινωνικής Εργασίας στις οργανώσεις αυτές είναι αρκετές και σίγουρα ο εντοπισμός του συνόλου τους απαιτεί περαιτέρω ερευνητικά εγχειρήματα.

Κάποιες από τις αιτίες που εμείς εντοπίσαμε είναι οι εξής:

(από την πλευρά των οργανώσεων)

- Έλλειψη οικονομικών πόρων που συνεπάγεται χαμηλούς μισθούς και περικοπές στο προσωπικό, επιστημονικό και μη
- Ελλιπής ενημέρωση για το αντικείμενο και τις δυνατότητες του επαγγέλματος
- Υπερεκτίμηση και επομένως προτίμηση άλλων επιστημόνων (ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι κτλ)

(από την πλευρά των Κοινωνικών Λειτουργών)

- Ελλιπής (μερικές φορές και ανύπαρκτη) ενημέρωση για την ύπαρξη των ΜΗ.ΚΥ.Ο εθελοντικού χαρακτήρα
- Η περιορισμένη γεωγραφική δράση των οργανώσεων (αποκλείει επαγγελματίες που ζουν και επιθυμούν να εργαστούν εκτός λεκανοπεδίου Αττικής).
- Η έλλειψη οικονομικού κινήτρου (χαμηλοί μισθοί σε σχέση με το φόρτο εργασίας)

Όσον αφορά τις οργανώσεις που απασχολούν επαγγελματικά Κοινωνικούς Λειτουργούς, είναι εμφανής η αναγκαιότητα και η σπουδαιότητα της παρουσίας της Κοινωνικής Εργασίας καθώς για τη λειτουργία οποιουδήποτε προγράμματος απαιτούνται οι ιδιαίτερες γνώσεις και δεξιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού. Οι οργανώσεις που διαθέτουν επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς σαφώς υπερέχουν από τις υπόλοιπες στο ερευνητικό επίπεδο, στο σχεδιασμό και υλοποίηση προγραμμάτων και τελικώς στην «ποιότητα» παροχής υπηρεσιών.

Θεωρώντας δεδομένο ότι στα αμέσως επόμενα χρόνια θα

επεκταθεί ολοκληρωτικά η επαγγελματική παρουσία Κοινωνικών Λειτουργών στις οργανώσεις αυτές θα θέλαμε να επικεντρωθούμε σε συγκεκριμένες προτάσεις που έχουν να κάνουν άμεσα ή έμμεσα με τον Κοινωνικό Λειτουργό που δραστηριοποιείται επαγγελματικά στις ΜΗ.ΚΥ.Ο. Συγκεκριμένα προτείνουμε:

A. Εκπαίδευση Κοινωνικών Λειτουργών

- Ενσωμάτωση σύγχρονων κοινωνικοοικονομικών θεμάτων
- Εναλλαγή θεωρίας και πράξης κάτω από πραγματικές συνθήκες εργασίας
- Ουσιαστική ενημέρωση για όλο το φάσμα των οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και όχι μονοδιάστατη επικέντρωση στο δημόσιο τομέα
- Επαρκή προετοιμασία (μέσω βιωματικής μάθησης) έτσι ώστε να μην εμφανίζονται αισθήματα αμηχανίας, ανασφάλειας, απογοήτευσης.

B. Επαγγελματική δράση Κοινωνικού Λειτουργού στην οργάνωση

- Άμεση πρόσληψη περισσότερων Κοινωνικών Λειτουργών έτσι ώστε να διαμοιραστεί ο όγκος της δουλειάς
- Αναλυτική ενημέρωση των συναδέλφων άλλων επιστημόνων καθώς επίσης και των εθελοντών για το αντικείμενο της Κοινωνικής Εργασίας και τις αρμοδιότητες του Κοινωνικού Λειτουργού έτσι ώστε να αποφεύγονται παρεξηγήσεις
- Ισότιμη και άμεση συμμετοχή στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων
- Ενίσχυση του εθελοντισμού και επαρκής εκπαίδευση των εθελοντών έτσι ώστε ο Κοινωνικός Λειτουργός να μπορεί να τους εμπιστευτεί και να αναπτύξει εποικοδομητική, ουσιαστική συνεργασία μαζί τους.
- Εκπαίδευση και επαγγελματική πείρα από την πλευρά της διοίκησης έτσι ώστε να μπορεί να κατανοεί και να διευθετεί διάφορες καταστάσεις
- Δυνατότητα εποπτείας για τους Κοινωνικούς Λειτουργούς που θα

λαμβάνει χώρα σε τακτά χρονικά διαστήματα και θα γίνεται από έμπειρο επαγγελματία που δεν θα εντάσσεται στην οργάνωση με σκοπό την εξασφάλιση της αντικειμενικότητας

- Δημιουργία κινήτρων για την εθελοντική συμμετοχή ανέργων Κοινωνικών Λειτουργών, (αναγνώριση προϋπηρεσίας κτλ).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

- Μανωλοπούλου - Βαρβιτσιώτη Κ.: «Η διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1986.
- Πανουτσοπούλου Κ.: «Κοινωνική Πρόνοια», εκδόσεις Γρηγόρη, Αθήνα 1984
- Σκλιάς Π.: «Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανισμών στην εποχή της παγκοσμιοποίησης: θεωρητικές προσεγγίσεις», ελληνικό κέντρο πολιτικών ερευνών Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα 1998.
- Σταθόπουλος Π.: «Κοινωνική Πρόνοια», Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα 1995
- Στασιγοπούλου Ο.: «Κράτος Πρόνοιας», Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη- Gutenberg, Αθήνα 1992.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Γιάννης Ν.: «Εθελοντισμός, Μια σύγχρονη θεώρηση για την απασχόληση και την κοινωνία στην νοτιοανατολική Μεσόγειο», Ευρωπαϊκή Έκφραση, Απρίλιος 1997.
- Ζιώγου Β.: «Εθελοντική υπηρεσία», Για ένα δίκτυο εθελοντών, Μάιος 1995
- Καλούτση Α.: «Σύγχρονα προγράμματα κοινωνικών υπηρεσιών: αρχές - έννοιες», εκλογή 1982, σελ. 8
- Νέων Χώρα, 1996-1997
- Ολστον Φίλιπ: «Ο αγώνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα», Gourtier της Unesco, Δεκέμβριος 1995

- Στασινοπούλου Ο.: «Σύγχρονες τάσεις στην κοινωνική πρόνοια - Ο ρόλος του εθελοντισμού». Εκλογή, Ιούλιος - Αύγουστος - Σεπτέμβριος 1995.
- Σφηνάκης Χ. Π.: «Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα και στην Ευρώπη», INFO, Γ.Γ. Νέας Γεννιάς, 1998.

ΕΡΕΥΝΕΣ

- Θεοδοουλάκης Μ.: «Ελληνικές εθελοντικές οργανώσεις, Σύγχρονα ζητήματα, τάσεις, Ανάγκες και προοπτικές», 1997 -1998
- VOLMED - HELLAS- Στασινοπούλου Ο.: «Ελληνικές Εθελοντικές Οργανώσεις», Αθήνα 1997, ΚΕΚΜΟΚΟΠ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- Βάγια Χ.: «Εθελοντισμός - Εθελοντές Κοινωνικού Έργου», Αθήνα 1988

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

- Ταυλαρίδου - Καλούτση Α.: «Ορισμένες Ανθρώπινες ανάγκες στην Ελλάδα από την σκοπιά του Κοινωνικού Λειτουργού», Πρώτο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Κοινωνικών Λειτουργών, Μόνιμος Επιτροπή Επιμορφώσεως εΐς την Κοινωνικήν Εργασία, Αθήνα 1961.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- Γουσέτη Δ., Σέλλα Ο. (Επιμέλεια): «Ανθρώπινα δικαιώματα», Καθημερινή - Επτά Ημέρες, 6 Δεκεμβρίου 1998.
- Συμεωνίδου Χ.: «Το προσχέδιο νόμου της περικοπής των κοινωνικών δαπανών και της ανάπτυξης των ιδιωτικών φορέων πρόνοιας και του εθελοντισμού», Εποχή, Μάϊος 1998.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

- Ανακοίνωση Ευρωπαϊκής Επιτροπή: «Για την προώθηση του ρόλου των σωματείων και των ιδρυμάτων στην Ευρώπη», 1997
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Φόρουμ 1998, για την Κοινωνική Πολιτική; «Η προαγωγή της συμμετοχής και της ιδιότητας του πολίτη», Βρυξέλλες, 24-26 Ιουνίου 1998.

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ

- ΧΑΡΗ - ΠΑΤΣΗ: 1980

ΛΕΞΙΚΑ

- Τεγόπουλος - Φυτράκης: «Ελληνικό Λεξικό, εκδόσεις Αρμονία, Αθήνα 1993

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ & ΕΝΤΥΠΟ ΥΛΙΚΟ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

- Άρσις
- Γιατροί Του Κόσμου
- Γιατροί Χωρίς Σύνορα
- Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία
- Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
- Ιατρικό Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων
- Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας
- Σώστε τα παιδιά
- Caritas
- Διεθνής Αμνηστία
- Ίδρυμα Μαραγκοπούλου

